

Evaluering udarbejdet af Oxford Research A/S for Servicestyrelsen, oktober 2009

Evaluering af forsøg med fritidspas til udsatte børn og unge

© Servicestyrelsen 2009

Teksten kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forfatter: Oxford Research A/S

“Evaluering af forsøg med fritidspas til udsatte børn og unge”

ISBN-nr: 978-87-92567-00-0

1. udgave, 1. oplag

Publikationen udgives kun i elektronisk udgave og kan downloades fra www.servicestyrelsen.dk

1. Sammenfatning

Et aktivt fritidsliv rummer mange potentialer for børn og unge. Det giver adgang til at deltage i sociale fællesskaber og netværk og fremmer generelt trivsel og sundhed. Undersøgelser viser imidlertid, at socialt udsatte børn og unge ikke deltager på lige fod med andre børn og unge i organiserede fritidsaktiviteter.

Derfor afsatte Folketinget i forbindelse med satspuljeforhandlingerne i 2006-2009 i alt 17,5 millioner kroner til at afprøve og dokumentere effekten af initiativer, der har til formål at øge udsatte børn og unges deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter. På baggrund heraf blev der etableret en ansøgningspulje med titlen "Forsøg med fritidspas", som blev udbudt til landets kommuner i 2007-2008.

Formålet med forsøgsordningen har været at afprøve hhv. kontingentstøtte og fritidsvejledning som midler til at integrere udsatte børn og unge i det organiserede fritidsliv. Der har været tale om to forskellige forsøgsordninger i puljen, som har dannet udgangspunkt for projektkommunernes ansøgninger:

Forsøgsordning 1: Betaling af fritidstilbud, hvor børn/unge fra familier med en fast defineret øvre indtægtsgrænse kan få betalt kontingentstøtte på op til 1000 kr. pr. barn/ung under 18 år i projektperioden.

Forsøgsordning 2: Formidling af fritidstilbud gennem fritidsvejledere, der kan understøtte kontakten mellem udsatte børn/unge og fritidstilbuddene.

Under forsøgsordning 2 har det også været muligt at betale for fritidstilbud på baggrund af en konkret vurdering af det enkelte barns behov. I modsætning til forsøgsordning 1, hvor tildelingskriteriet tager udgangspunkt i forældrenes indtægtsniveau, har kriterierne for tildeling af kontingentstøtte mere bredt definerede¹. Omfang og brug af denne form for tildeling af kontingentstøtte har varieret meget fra projekt til projekt under forsøgsordning 2.

I forsøgsordningen har der således i praksis været afprøvet følgende:

- Forsøgsordning 1: Kontingentstøtte (ét projekt)
- Forsøgsordning 2: Ren fritidsvejledning (to projekter)
- Forsøgsordning 2: Fritidsvejledning + kontingentstøtte (syv projekter)

Evalueringen har fokuseret på at dokumentere forsøgsprojekternes resultater og erfaringer med at få udsatte børn og unge ind i det organiserede fritidsliv og på baggrund heraf analyseret styrker og begrænsninger ved hhv. kontingentstøtte og fritidsvejledning.

Evalueringen er baseret på et omfattende datamateriale, der består af registreringskemaer udfyldt af projektlederne, spørgeskemaundersøgelser (til børn og unge, forældre og foreninger), interview i alle projekter (på både myndigheds- og projektniveau), interview med foreninger samt interview med sagsbehandlere i både forsøgs- og kontrolkommuner.

I det følgende præsenteres evalueringens hovedresultater, anbefalinger og perspektiver.

¹ Disse kriterier er beskrevet i rapportens afsnit 2.2 på baggrund af Bilag 2 til vejledning om ansøgning til puljen "Forsøg med fritidspas til udsatte børn og unge".

Hovedresultater

Udbredt tilfredshed med forsøgsprojektet

Forsøg med fritidspas er blevet særdeles godt modtaget og vurderes som et yderst relevant tiltag af de interviewede fritidsvejledere med forankring i forvaltningen eller på skoler, sagsbehandlere på børne- og ungeområdet og de frivillige foreninger. Samme vurdering har de børn/unge, deres forældre, og foreninger, som har besvaret evalueringens spørgeskemaer, hvor der dog ikke er tale om repræsentative undersøgelser.

Kontingentsstøtte eller fritidsvejledning? – både og!

Opgørelser på baggrund af projektledernes registreringskemaer viser, at de ti forsøgsprojekter tilsammen har tilbudt kontingentsstøtte til 6.320 børn og unge, mens 2.929 børn og unge er blevet vejledt af en fritidsvejleder. Da syv af de ti projekter både har haft fritidsvejledning og kontingentsstøtte, har et antal af de børn og unge, der har modtaget kontingentsstøtte, også modtaget vejledning. Derfor er det ikke muligt at angive et præcist tal for, hvor mange børn og unge projekterne har været i kontakt med. Der er dog tale om mindst 6.320 og højst 9.249 børn og unge.

I alt er 2.063 børn og unge begyndt til en fritidsaktivitet med kontingentsstøtte, og 1.338 børn og unge er begyndt til en fritidsaktivitet som resultat af vejledning.

I evalueringen konkluderes det, at en kombination af fritidsvejledning og kontingentsstøtte har større gennemslagskraft end de to midler hver for sig, når det gælder integration af udsatte børn og unge i det organiserede fritidsliv. Denne konklusion drages bl.a. på baggrund af, at ca. halvdelen af de børn og unge under forsøgsordning 2, der er blevet tilbudt fritidsvejledning + evt. kontingentsstøtte, er begyndt på en fritidsaktivitet, mens kun knap hver fjerde under forsøgsordning 1 og hver tredje under forsøgsordning 2 med ren fritidsvejledning er begyndt på en aktivitet.

Det skal bemærkes, at erfaringerne med rene kontingentsstøtteprojekter og rene fritidsvejledningsprojekter er begrænsede, da hovedparten af projektkommunerne har valgt at kombinere fritidsvejledning med mulighed for kontingentsstøtte i større eller mindre omfang. Derfor er det ikke muligt at vurdere de to midler op mod hinanden. Det fremgår dog meget klart af interviewene med personer på projekt- og myndighedsniveau og interview med sagsbehandlere i både forsøgs- og kontrolkommuner, at *fritidsvejledningen* er afgørende for at få etableret kontakt til målgruppen og få skabt et holdbart match mellem barn/ung og fritidsaktivitet. Selv i det rent kontingentsstøttede projekt i Århus Kommune har det været erfaringen, at der først kom rigtig gang i projektet, da forskellige frontmedarbejdere med kontakt til målgruppen begyndte at opfordre til at gøre brug af tilbuddet om 1.000 kr. i kontingentsstøtte årligt. Dvs. at der også i Århus Kommune har været et lille element af fritidsvejledning, og at det har fungeret som katalysator for at få kontingentsstøtteordningen udbredt.

Det er dog samtidig interviewpersonernes vurdering, at en del børn og unge i målgruppen har behov for *økonomisk støtte* for at kunne deltage på lige fod med deres jævnaldrende. Udover kontingentsstøtte kan det afhængig af det enkelte barn/den enkelte familie handle om økonomisk støtte til transport, udstyr og leje/ture.

Målgruppe: primært udsatte børn og unge i gråzonen

Formålet med puljen til forsøg med fritidspas var at styrke udsatte børn og unges deltagelse i det organiserede fritidsliv, herunder børn og unge anbragt uden for hjemmet.

Hvilke børn og unge har i praksis været omfattet af projektet? I profilen for de børn og unge, der har indgået i projektet, indgår følgende karakteristika:

- Ca. 40 % er i alderen 6-10 år og 60 % er i alderen 11-18 år
- Der er en lille overvægt af drenge frem for piger
- Ca. halvdelen er tosprogede
- Ca. halvdelen har forældre, der står uden for arbejdsmarkedet²

Erfaringerne fra forsøgsprojekterne viser også, at den primære målgruppe for indsatsen har været de socialt udsatte børn og unge i *gråzonen*. Denne gruppe omfatter børn og unge;

- med forældre, som ikke har økonomiske og/eller sociale og personlige ressourcer til at støtte op om deres barns fritidsliv
- uden store adfærdsmæssige problemer og/eller lidelser
- fra familier, der typisk ikke modtager sociale foranstaltninger efter § 52 i Serviceloven
- med anden etnisk baggrund end dansk, hvor forældrenes forståelse for foreningslivets potentialer og betingelser er begrænsede

Det afgørende fællestræk ved børn og unge i gråzonen er således, at de har en svag forældreopbakning og typisk ikke lever det samme privilegerede liv, som hovedparten af børn og unge i Danmark gør.

Gruppen af stærkt socialt udsatte børn og unge har ikke været målgruppen i forsøg med fritidspas. Med stærkt socialt udsatte skal i denne sammenhæng forstås børn og unge med massive sociale og personlige problemer, især ift. at fungere i en social sammenhæng uden tæt støtte fra en voksen. Her peger de involverede i projekterne fra både foreninger og forskellige dele af kommunen på, at børn og unge med tunge adfærdsmæssige problemer ikke kan rummes i de frivillige foreninger blot med økonomisk støtte og en fritidsvejleder til at følge dem de første par gange. At indgå i det organiserede fritidsliv udvikler, men forudsætter også sociale kompetencer i en vis udstrækning. At få gruppen af stærkt socialt udsatte integreret i de frivillige foreninger vil kræve en udvidet fritidsvejledningsindsats, jf. afsnittet Perspektiver. Det skal dog bemærkes, at de interviewede socialrådgivere i forsøgs- og kontrolkommuner i høj grad værdsætter og ser store potentialer i forsøgsprojekternes indsats som et forebyggende tiltag.

Forsøgsprojekternes organisering har formentlig også haft indflydelse på, at indsatsen i højere grad har været rettet mod børn og unge i gråzonen end mod stærkt socialt udsatte børn og unge med lange sagsforløb i socialforvaltningsregi og som evt. går på specialskoler. Projekterne har overvejende været organiseret i fritidsforvaltningsregi og haft fokus på rekruttering af børn og unge fra folkeskoler med høj andel af socialt belastede familier, jf. næste afsnit.

Organisering af indsatsen

Den organisatoriske forankring af indsatsen har i ni ud af ti forsøgsprojekter ligget i regi af fritidsforvaltningen, som i forvejen varetager opgaver og har kontakten til de frivillige foreninger. Evalueringen peger på, at denne organisatoriske forankring er en styrke ift. at samarbejde med foreningerne i forsøgsprojekterne. Netop samarbejdet mellem kommuner og frivillige foreninger er en afgørende forudsætning for, at det frivillige foreningsliv kan modtage børn og unge med særlige behov og begrænset forældreopbakning. Evalu-

² "Uden for arbejdsmarkedet" betyder, at moderen eller faderen enten er ledig eller modtager pension. Studerende indgår ikke.

eringen viser, at der i forvejen mangler tilstrækkeligt med frivillige flere steder. En organisatorisk forankring uden for socialforvaltningsregi vækker også tillid til indsatsen blandt børn og unge og deres forældre. Det kan opleves som mere stigmatiserende, at have kontakt med socialforvaltningen end med den del af forvaltningen, der varetager fritidsområdet.

Organisering af fritidsvejledningen har varieret betydeligt i de enkelte projekter afhængigt af forsøgskommunernes størrelse, fokusområder og tidligere erfaringer med lignende indsatser. Hovedparten af projekterne har haft en fritidsvejleder ansat i fritidsforvaltningen, som har haft både en koordinerende og opsøgende funktion ift. børn og unge og foreninger. Halvdelen af projekterne har også haft fritidsvejledere med en dobbeltfunktion ansat, fx lærere på skoler i områder med høj andel af udsatte børn og unge, og i enkelte projekter har fritidsvejlederen selv stået for at gennemføre aktiviteter i tilknytning til en skole eller et boligområde. Generelt har det i særlig grad været skolen, som har dannet udgangspunkt for at skabe kontakt til børn og unge i alle projekter med fritidsvejledning under forsøgsordning 2.

Evalueringen viser, at følgende betingelser har betydning for, om fritidsvejledningen bliver en succes:

- At der er ansat en fritidsvejleder, som kan koordinere indsatsen – både ift. kontakten med børn og unge og de frivillige foreninger
- At fritidsvejlederen får etableret et samarbejde med forskellige frontmedarbejdere, som har kontakt med den ønskede målgruppe, fx lærere, klubpædagoger, sagsbehandlere, PPR-, SSP-, integrations-, og boligsociale medarbejdere. Disse frontmedarbejdere kan dermed fungere som kanaler for at skabe kontakt til de udsatte børn og unge samt følge op på deres deltagelse i fritidsaktiviteter
- At fritidsvejlederen evner at skabe relationer og opbakning til indsatsen ift. en bred vifte af de involverede aktører: udsatte børn og unge, forældre, foreninger, frontmedarbejdere, ledere og konsulenter på tværs af de relevante forvaltninger og tilhørende politiske udvalg
- At fritidsvejlederen har fået tildelt tilstrækkelig høj grad af beslutningskompetence, som gør det muligt at handle hurtigt og smidigt
- At fritidsvejlederen har tilstrækkelig tid til at fokusere på indsatsen. Tidsforbruget afhænger af det etablerede samarbejde med frontmedarbejdere og evt. assisterende fritidsvejledere, kommunens størrelse og målgruppens type, omfang og geografiske placering. Typisk vil tidsforbruget være større de første år i forbindelse med udviklingen af fritidsvejledningsfunktionen, som over tid kan spredes og forankres i driften
- At fritidsvejlederen evner at skabe tillidsfulde relationer til børn og unge, som er vejen til kontakt om og et godt match med en fritidsaktivitet.

Som beskrevet har fritidsvejlederen i enkelte projekter fungeret som aktivetsmager i børn og unges nærområde – i skole eller boligområde. Det gør fritidsaktiviteter let tilgængelige for målgruppen, men metoden har generelt ikke i forsøgsprojekterne vist sig at være en stabil og systematisk vej til at give udsatte børn og unge et varieret udbud af fritidsaktiviteter, hvilket også var konklusionen i Evaluering af Fritidsbutikken i Århus (Oxford Research 2006).

Forankring af forsøgsprojekterne i kommunerne

Forsøgsprojekterne er i forskellig udstrækning blevet videreført udover projektperioden i forsøgskommunerne:

- To projekter er blevet forankret og har fået indsatsen sat på de kommunale budgetter
- Fire projekter videreføres i en light-udgave med fritidsvejledning i mindre skala og uden kontingentstøtte
- Fire projekter har endnu ingen planer for forankring, heraf har ét projekt fået forlænget forsøgsperioden til udgangen af 2009, da det kun har anvendt en mindre del af de bevilgede midler.

De mest afgørende faktorer for, hvorvidt projekterne er blevet videreført, har været:

- Projektleder/projektansvarliges opmærksomhed på at orientere kommunalbestyrelsen løbende og rettidigt om projektets resultater og indstille til projektets videreførelse
- Prioritering af indsatsen ift. andre udgifter i de kommunale budgetter
- Forankring af fritidsvejledning hos de frontmedarbejdere, der i forvejen har den daglige kontakt til børn og unge i målgruppen.

Anbefalinger

Evaluators anbefalinger er i det følgende målrettet hhv. kommuner og foreninger. Anbefalingerne til kommuner er struktureret i forhold til hhv. organisatorisk forankring og organisering af indsatsen.

Anbefalinger til kommuner

Organisatorisk forankring

- Organisatorisk forankring i den del af forvaltningen, der varetager fritidsområdet, giver mulighed for at have en tæt kontakt til og arbejde strategisk med de frivillige foreninger og dermed understøtte udbudssiden, som er forudsætningen for, at flere udsatte børn og unge i gråzonen bliver integreret i fritidslivet.
- Organisatorisk forankring uden for socialforvaltningsregi skaber lettere kontakt til forældrene. Forældrene undgår at få oplevelsen af at blive en social sag i det kommunale system og kan tværtimod få en positiv oplevelse af, at kommunen hurtigt og smidigt beriger deres barn med et (bedre) fritidsliv.
- Uanset valg af organisatorisk forankring kræver såvel fritidsvejledning som kontingentstøtte, at indsatsen koordineres på tværs af forvaltninger og frontmedarbejdere, som har kontakten til såvel målgruppen blandt børn og unge og deres forældre (efterspørgselssiden). Det kræver, at de relevante forvaltninger og tilhørende decentrale enheder får etableret fælles forståelse og mål, så det ikke blot er ét forvaltningsområde eller én faggruppe, som skal drive indsatsen.
- Der bør etableres én indgang til kommunen for de foreninger, der gerne vil samarbejde med kommunen om indsatsen (udbudssiden). Det kan være en given afdeling i større kommuner eller en bestemt kontaktperson i mindre kommuner eller lokalområder. Denne indgang skal have et overordnet kendskab til relevante muligheder og kontaktpersoner i de øvrige dele af kommunen. Det kan fx være kendskab til integrationskonsulenten eller afdelingen for børne/familiesager.

Organisering af indsatsen

- Indsatsen bør være baseret på fritidsvejledning med mulighed for økonomisk støtte til de børn og unge, der har brug for det. Den økonomiske støtte kan omfatte kontingent, udstyr, transport, ture/lejre og lign. Målgrupper og kriterier for tildeling af økonomisk støtte bør beskrives for at understøtte den juridiske og økonomiske forvaltning af de økonomiske midler. Samtidig bør tildeling af økonomisk støtte så vidt muligt foregå uden tunge administrative sagsgange og i tråd med tankerne om en håndholdt socialpolitisk indsats.
- Indsatsen bør tilrettelægges på baggrund af, hvilke specifikke målgrupper der skal være i fokus (gråzone børn og unge, stærkt socialt udsatte, børn og unge med etnisk baggrund, aldersgrupper m.v.). I det følgende peges på en række opmærksomhedspunkter ift. de forskellige målgrupper:
 - Ift. målgruppen af børn og unge i gråzonen kan det være hensigtsmæssigt at have fritidsvejledningen organiseret i skoleregion. Her er der let adgang til målgruppen, tillid til skolen blandt forældrene og en indsats kan tilrettelægges systematisk og målrettet, fx på specifikke klassetrin. En forudsætning er dog opbakning fra skolens ledelse og en organisering, der i praksis kan fungere med lærernes øvrige arbejde, fx ved at tildele et antal timer til udvalgte lærere.
 - Ift. målgruppen af mere stærkt socialt udsatte børn og unge kræves et tæt samarbejde med sagsbehandlere, gadeplansmedarbejdere, SSP-medarbejdere og lign. ift. at skabe kontakt og følge op. En forudsætning for at inkludere denne målgruppe er dog, at barnet/den unge kan rummes i en frivillig forening. Dette afhænger især af barnets/den unges adfærd og af foreningens kapacitet til at modtage og integrere socialt udsatte børn/unge.
 - Ift. de yngre børn er det væsentligt at fokusere på barnets muligheder for transport til og fra aktiviteten. Det kan fx ske ved at skabe eller erstatte forældreopbakning gennem fritidsvejledere, ældre søskende etc. samt ved at fokusere på at understøtte foreninger i de yngre børns nærområde.
 - Ift. de ældre børn og unge uden forudsætninger for at dyrke holdidræt på niveau med deres jævnaldrende, fx håndbold, er det vigtigt at opstarte begynderhold for ældre børn og unge og/eller få et samarbejde med foreninger, der udbyder aktiviteter, som er lette at starte op på som nybegynder, fx bueskydning.
 - Ift. børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk er det væsentligt, at deres forældre får kendskab og tillid til, hvad det frivillige foreningsliv går ud på. Det er særligt afgørende for forældre til piger, der i højere grad kan få lov til at deltage, hvis fritidstilbuddet fx er blevet formidlet gennem en lærer fra skolen.
- Ift. at målrette indsatsen til specifikke aldersgrupper, kan der med fordel anvendes en form for tretrinsskema, der sikrer en tidlig, kontinuerlig og fastholdende indsats. Det foreslås derfor, at den opsøgende indsats påbegyndes på børnehaveniveau og derefter gentages på 4. og 7. klassetrin, målrettet de børn og unge der ikke er aktive i fritidslivet. Dermed understøttes det, at børnene og deres familier tidligt får kendskab til muligheder og kultur inden for fritidslivet, og at der følges systematisk op ift. frafald.
- Fritidsvejledning kan med fordel organiseres som en mere intensiv indsats de første år, hvor der parallelt med formidlingen af fritidstilbud til udsatte børn og unge sker en kapacitetsopbygning ift. et større fokus på fritidslivet hos de frontmedarbejdere, der har med målgruppen at gøre til daglig (lærere, SFO-medarbejdere, sagsbehandlere, gadeplansmedarbejdere m.fl.).

- I forbindelse med valg af profil for fritidsvejleder(e) bør kommunen være opmærksom på de identificerede betingelser for succesfuld fritidsvejledning i nærværende evaluering, herunder fritidsvejlederens evner for at skabe relationer og opbakning til indsatsen blandt de centrale aktører, ikke mindst blandt børn, unge og foreninger.
- Der bør sikres muligheder for sparring og netværksdannelse for fritidsvejledere, der er geografisk spredte, fx på forskellige skoler eller lokalområder i en kommune.
- Indsatsen bør baseres på metoder, der både omhandler rekruttering/opsøgning og fastholdelse/opfølgning ift. udsatte børn og unge.
- Der bør ved indsatsens opstart udarbejdes en kortlægning af børn og unges deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter, også kaldet en nulpunktsanalyse, som giver mulighed for at følge op på effekterne af indsatsen over tid.

Anbefalinger til foreninger

- Frivillige foreninger bør arbejde for at etablere samarbejdsrelationer til kommunens kontaktperson(er), og herunder være tydelige ift. hvad foreningen kan tilbyde og forventer af dette samarbejde.
- Frivillige foreninger bør afklare og synliggøre deres indgang(e) for et samarbejde med kommunen.
- Frivillige foreninger bør være opmærksomme på trænere og ledere med eventuel særlig interesse for at arbejde med socialt udsatte børn og unge i foreningsregi.
- Frivillige foreninger bør have fokus på, at de ikke skal stå alene med ansvaret for at inkludere udsatte børn og unge i foreningerne. Det er derfor vigtigt at få opbakning fra kommuner og landsdækkende organisationer til at understøtte foreningernes inklusion af socialt udsatte børn og unge, fx i form af uddannelse til trænere og ledere.

Perspektiver

I det følgende opridses en række perspektiver, som evaluator har reflekteret over og fået blik for i forlængelse af forsøg med fritidspas og evalueringen heraf:

- Den politiske og administrative ledelse i kommunerne kan med fordel udvikle, viden dele om og implementere administrative og økonomiske strukturer, der understøtter en fælles indsats på tværs af forvaltningsområder som fritids-, social-, SSP-, skole-, PPR- og integrationsområdet.
- Inden for målgruppen af stærkt udsatte børn og unge kan der være børn og unge, der har behov for yderligere socialpædagogisk støtte for at kunne rummes i det eksisterende foreningsliv. Her kan der med fordel afprøves og udvikles modeller for en udvidet fritidsvejledningsindsats, fx gennem et samarbejde med de kommunale fritidsklubber, hvor medarbejdere ansat i fritidsklubregi kan understøtte de frivillige foreninger et antal timer om ugen.
- Forsøgsprojekterne har kun i begrænset omfang høstet erfaringer med at involvere forældre til udsatte børn og unge – såvel med dansk som anden etnisk oprindelse. Der kan således være behov for at afprøve og udvikle yderligere modeller og metoder til at få forældrene til at bakke op om børn og unges fritidsliv, da forældredelta-

gelse er fundamentalt for at styrke og ikke dræne de frivillige foreninger, der skaber fritidsaktiviteter for børn og unge.

- Det vil være hensigtsmæssigt at de landsdækkende organisationer for de frivillige foreninger og de relevante offentlige myndigheder samarbejder om udbredelse og videreudvikling af indsatsen på baggrund af erfaringerne i forsøgsperioden.
- Der kan med fordel tages initiativ til at udvikle en fritidsvejledningsuddannelse i samarbejde mellem de relevante offentlige myndigheder, de landsdækkende organisationer for de frivillige foreninger og uddannelsesinstitutioner. Formålet med uddannelsen skal være at ruste såvel offentligt ansatte som frivillige til opgaven med at integrere socialt udsatte børn og unge i det organiserede fritidsliv.

Indholdsfortegnelse

Hovedresultater	4
Anbefalinger	7
Perspektiver	9
Kapitel 1. Indledning	15
1.1 Formål med evalueringen.....	15
1.2 Kort om metode og design	16
1.3 Rapportens opbygning	17
Kapitel 2. Beskrivelse af forsøgsprojektet.....	19
2.1 Baggrund for forsøgsprojektet	19
2.2 Forskellige forsøgsordninger	20
2.3 Kort præsentation af projekterne	20
2.3.1 Projekternes målsætninger og målgrupper	22
Kapitel 3. Organiseringsmodeller og organisatorisk forankring	23
3.1 Organiseringsmodeller for forsøgsprojekterne.....	23
3.1.1 Organisering af forsøgsordning 1 - kontingentstøtte	23
3.1.2 Organiseringsmodeller for fritidsvejledning	25
3.1.3 Organisering af kontingentstøtte og andre former for økonomisk støtte under forsøgsordning 2.....	28
3.2 Organisatorisk forankring i kultur og fritid	30
3.2.1 Erfaringer med organisatorisk forankring i kultur- og fritid	30
3.3 Sammenfatning og delkonklusion.....	33
Kapitel 4. Metoder og samarbejdsformer	35
4.1 Skabe kontakt til børn og unge i målgruppen	35
4.2 Opfølgning og fastholdelse af børn og unge	38
4.3 Samarbejde med forældre.....	40
4.4 Samarbejde med foreninger og klubber	40
4.5 Fritidsvejlederen som aktivitetsmager.....	41
4.6 Sammenfatning og delkonklusion.....	43
Kapitel 5. Udsatte børn og unges deltagelse i fritidsaktiviteter.....	45
5.1 Karakteristik af de børn/unge der er hjulpet ind i det organiserede fritidsliv.....	45
5.1.1 Hvilke børn har svaret på spørgeskemaet?	47
5.1.2 Karakteristik i forhold til køn, alder og sprog	47
5.1.3 Socioøkonomisk baggrund.....	52

5.2	Børnene/de unges deltagelse i fritidsaktiviteter	57
5.2.1	Flest er begyndt til sport	57
5.2.2	Fritidsvejlederens er en god hjælp.....	58
5.2.3	Vigtigheden af det rette match mellem barn og aktivitet	59
5.3	Erfaringer og tilfredshed blandt børn/unge	60
5.3.1	Regelmæssig deltagelse	60
5.3.2	Tilfredshed med og udbytte af fritidsaktiviteterne.....	61
5.4	Sammenfatning og delkonklusion	62
Kapitel 6. Forældrenes opbakning og engagement		65
6.1	Hvilke forældre har svaret på spørgeskemaet?.....	65
6.2	Forældrenes opbakning og engagement	67
6.2.1	Forældrenes involvering i barnets fritidsaktivitet	67
6.3	Erfaringer og tilfredshed blandt forældre.....	69
6.3.1	Oplevelser af fritidsaktivitetens betydning for barnet	70
6.3.2	”Der er ikke noget, der ikke har været godt”	71
6.4	Sammenfatning og delkonklusion	72
Kapitel 7. Det frivillige foreningsliv		74
7.1	Hvem har svaret på spørgeskemaet?	74
7.2	Foreningernes erfaringer med de nye medlemmer	75
7.2.1	En blandet målgruppe giver en blandet oplevelse.....	75
7.2.2	Fastholdelse af de nye medlemmer	78
7.3	Manglende forældreopbakning den største udfordring	79
7.4	De frivillige: Øget behov og større engagement	81
7.4.1	Øget behov for frivillige kræfter	81
7.4.2	Større engagement blandt de frivillige.....	83
7.5	Stor tilfredshed med samarbejdet.....	83
7.5.1	Ros til projektledere.....	84
7.5.2	Fritidsaktiviteternes forskellige styrker skal udnyttes.....	85
7.6	Sammenfatning og delkonklusion	85
Kapitel 8. Forankring af forsøgsprojekterne.....		88
8.1	Forlængelse af forsøgsperioden	88
8.2	Modeller for forankring.....	89
Kapitel 9. Analyse af styrker og begrænsninger ved kontingentstøtte og fritidsvejledning.....		92
9.1.1	Målgruppeperspektiv.....	92
9.1.2	Effektivitetsperspektiv	93

9.1.3	Forvaltningsperspektiv	99
9.2	Delkonklusion og anbefalinger	101
9.2.1	Anbefalinger	101
	Perspektiver	104
Kapitel 10.	Metode og datagrundlag	106
10.1	Evalueringsdesign	106
10.1.1	Metode- og kilde triangulering	106
10.2	Fase 1: Kortlægning	107
10.3	Fase 2: Effekt- og resultat analyse	107
10.3.1	Forløbsundersøgelse på projektniveau	108
10.3.2	Spørgeskemaundersøgelse blandt børn/unge	109
10.3.3	Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre	110
10.3.4	Spørgeskemaundersøgelse blandt foreninger mv.	111
10.4	Fase 3: Dybdegående analyse af projekter	112
10.4.1	Selvevaluering	113
10.4.2	Personlige interview med nøglepersoner	113
10.4.3	Telefoninterview med sagsbehandlere	115
10.4.4	Telefoninterview med frivillige ledere/trænere i foreningerne	116
10.4.5	Dialogseminarer	117
10.5	Samarbejdspartnere	118
10.5.1	Referencegruppe.....	118
10.5.2	Ekspertgruppe	118
10.5.3	Forskningsprojektet "Udsatte børns fritid"	119
Litteraturliste.....	120

Kapitel 1. Indledning

Dette kapitel præsenterer evalueringens formål og evalueringsdesign. Kapitlet afsluttes med en læsevejledning til rapporten.

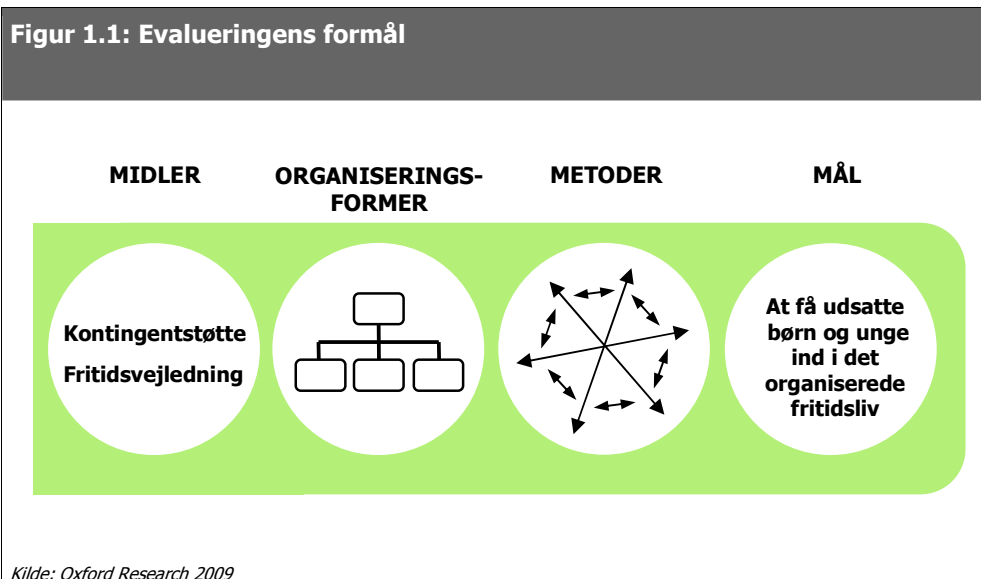
1.1 Formål med evalueringen

Servicestyrelsen har formuleret følgende formål og mål med evalueringen:

"Evalueringens formål er at skabe ny viden om, hvordan man bedst muligt styrker udsatte børn/unges muligheder for at deltage i fritidsaktiviteter på lige fod med andre børn/unge.

Målet med evalueringen er at dokumentere, hvilke af de iværksatte tiltag der virker bedst ift. at tilskynde udsatte børn til at deltage i fritidsaktiviteter²

Evalueringens formål er skitseret i figur 1.

Figur 1 viser, hvordan ansøgningspuljen i forsøg med fritidspas gav mulighed for at afprøve to forskellige forsøgsordninger mhp. at få udsatte børn/unge integreret ind i det organiserede fritidsliv:

³ Udbudsmateriale for Evaluering af Forsøg med fritidspas, 2007

- 1) Betaling af kontingentstøtte til alle børn/unge i familier med et indtægtsniveau under en fast defineret grænse
- 2) Formidling af fritidstilbud via fritidsvejledere + eventuel betaling af kontingentstøtte til udsatte børn/unge ud fra en konkret vurdering af det enkelte barn.

Alle forsøgsprojekter har således haft samme mål om at få flere udsatte børn/unge til at deltage i fritidslivet. Forsøgsprojekterne har imidlertid afprøvet forskellige forsøgsordninger, organiseringsformer og en bred vifte af metoder for at nå dette mål.

Med andre ord handler evalueringen om at vise, hvordan projekterne har fulgt forskellige spor for at opfylde målet om at få flere udsatte børn/unge integreret i det organiserede fritidsliv og vurdere, hvilke spor der er mest hensigtsmæssige at følge for at nå dette mål.

Evalueringen består af nærværende hovedrapport, der leverer en tværgående belysning af projekternes resultater og erfaringer. Derudover er der udarbejdet en delrapport for hvert projekt, jf. bilag 1.

Evalueringen er gennemført i perioden maj 2007 til juni 2009. Dataindsamlingen blev afsluttet i maj 2009.

1.2 Kort om metode og design

I det følgende redegøres kortfattet for evalueringens datagrundlag. Evalueringens metode og design udfoldes nærmere i kapitel 10, herunder hvordan det oprindelige evalueringdesign er blevet justeret undervejs i dialog med Servicestyrelsen.

Evalueringen er baseret på en bred vifte af metoder og kilder. Tabel 1.1 viser en oversigt over de indsamlede data:

Tabel 1.1: Oversigt over evalueringens datamateriale	
Kvantitative	Kvalitative
Registreringsskemaer udfyldt af projektlederne	Selvevalueringsskemaer til alle projektledere
Spørgeskemaundersøgelse til børn og unge	Personlige interview i alle projekter på både myndigheds- og projektniveau
Spørgeskemaundersøgelse til forældre	Telefoninterview med foreninger
Spørgeskemaundersøgelse til foreninger	Telefoninterview med sagsbehandlere i både forsøgs- og kontrolkommuner
	Dialogseminarer for projektledere
<i>Kilde: Oxford Research 2009</i>	

Derudover har evaluator undervejs i evalueringen haft kontakt til forskningsprojektet "Udsatte børn og unges fritid" og fået faglig sparring fra en række relevante eksperter.

Det skal bemærkes, at hovedparten af evalueringens konklusioner er baseret på de kvalitative data og registreringsskemaerne, idet svarprocenterne i spørgeskemaundersøgel-

serne ikke er tilstrækkelig høje til at være repræsentative for de børn/unge, forældre og foreninger, der har deltaget i forsøgsordningen.

1.3 Rapportens opbygning

Rapporten indledes med en **sammenfatning**, der indeholder evalueringens hovedkonklusioner samt giver anbefalinger til i et fremadrettet perspektiv.

Alle kapitler afrundes med et afsnit med **sammenfatning og delkonklusion**.

I **kapitel 2** redegøres der for baggrunden for puljen Forsøg med fritidspas, herunder hvordan forsøgsprojektet skal ses i sammenhæng med Servicestyrelsens øvrige initiativer ift. at styrke forskningen på området for udsatte børns fritidsliv. Endvidere beskrives de to forskellige typer forsøgsordninger, som har været afprøvet i Forsøg med fritidspas, og hvorledes de to midler - kontingentstøtte og fritidsvejledning - er blevet kombineret i hovedparten af projekterne. Kapitlet indeholder også en kort præsentation af de ti forsøgsprojekter, hvilket tjener som overblik i den tværgående evaluering.

Kapitel 3 indeholder en beskrivelse og erfaringsopsamling af forsøgsprojekternes organisering. Først beskrives og opsamles erfaringer med de forskellige organiseringsmodeller inden for de to typer forsøgsordninger. Derefter beskrives og analyseres den overordnede organisatoriske forankring af projekterne.

Formålet med **kapitel 4** er at formidle erfaringer med de metoder og samarbejdsformer, som er bragt i spil for at realisere det overordnede formål om at få flere børn og unge integreret i det organiserede fritidsliv. Da alle projekter på nær Århus Kommune har gjort brug af fritidsvejledning, handler kapitlet overvejende om metoder og samarbejdsformer i relation til fritidsvejledning. Udover at beskrive specifikke metoder indeholder kapitlet også good practice eksempler, der uddyber metoder og samarbejdsformer med henblik på inspiration til andre, der skal tilrettelægge en lignende indsats på området udsatte børn/unges fritidsliv.

I **kapitel 5** sættes der fokus på de børn/unge, som projektet har været i kontakt med. Formålet er at beskrive den gruppe af udsatte børn/unge, som er begyndt i det organiserede fritidsliv som følge af projektet samt at afdække og analysere de oplevelser og det udbytte, det har givet dem. Det afdækkes, hvor mange børn/unge der har været i kontakt med projektet og som følge af denne kontakt er påbegyndt en fritidsaktivitet, og det afdækkes, hvad der karakteriserer børnene/de unge i forhold baggrundsvARIABLE som køn, alder, sprog og socioøkonomiske baggrund. Herudover afdækkes, hvilke aktiviteter børnene/de unge har deltaget i, deres oplevelser/vurderinger af fritidsvejledningens indsats, erfaringer og tilfredshed samt udbytte af projektet.

Kapitel 6 fokuserer på forældrenes opbakning til og engagement i deres barns fritidsaktivitet samt erfaringer og tilfredshed med forsøgsordningerne. Kapitlet indledes med en præsentation af, hvad der karakteriserer de forældre, der har deltaget i undersøgelsen. Herefter følger et afsnit om forældrenes involvering og opbakning til barnets fritidsaktivitet og et afsnit om forældrenes tilfredshed med de forskellige former for støtte.

Kapitel 7 omhandler det frivillige foreningslivs erfaringer med Forsøg med fritidspas. Kapitlet omhandler foreningernes erfaringer med de nye medlemmer, forældrenes opbakning og engagement, forsøgsordningens betydning for foreningernes ressourcer og det frivillige engagement samt foreningernes vurdering af samarbejdet med projektlederen og kommunen. Endelig indeholder kapitlet refleksioner over forsøgsordningen generelt samt fordele og ulemper ved hhv. fritidsvejledning og kontingentstøtte set fra foreningernes perspektiv.

I **kapitel 8** sættes der fokus på kommunernes forankring af forsøgsprojekterne efter forsøgsperiodens ophør. Der skitseres tre forskellige modeller for forankring, som de forskellige forsøgsprojekter grupperes under samt hvilke generelle faktorer, der har haft betydning for forsøgsprojekternes implementering.

I **kapitel 9** opsamles resultater og konklusioner fra kapitel 3-8 i en samlet analyse af hhv. kontingentsupport og fritidsvejledning som midler til at integrere udsatte børn og unge i organiserede fritidsaktiviteter. Der lægges en analytisk vinkel på styrker og begrænsninger ved de to midler, som her analyseres ud fra hhv. et målgruppe-, effektivtets- og forvaltningsperspektiv. Kapitlet afrundes med anbefalinger og perspektiver på baggrund af evalueringen samlet set.

Kapitel 10 omhandler evalueringens metode og datagrundlag. Der redegøres for evalueringens overordnede design, og hvordan de enkelte dataindsamlingslementer indgår i evalueringen. I kapitlet findes tillige oversigter over interviewpersoner i evalueringen.

Kapitel 2. Beskrivelse af forsøgsprojektet

I dette kapitel redegøres der for baggrunden for puljen Forsøg med fritidspas, herunder hvordan forsøgsprojektet skal ses i sammenhæng med Servicestyrelsens øvrige initiativer ift. at styrke forskningen på området for udsatte børns fritidsliv. Endvidere beskrives de forskellige typer forsøgsordninger, som har været afprøvet i Forsøg med fritidspas, og hvorledes de to midler (kontingentstøtte og vejledning) er blevet kombineret i hovedparten af projekterne. Kapitlet indeholder også en kort præsentation af de ti forsøgsprojekter, hvilket tjener som overblik i den tværgående evaluering.

2.1 Baggrund for forsøgsprojektet

Baggrunden for forsøg med fritidspas er, at undersøgelser tyder på, at udsatte børn og unge ikke deltager i samme udstrækning som andre børn i organiserede fritidsaktiviteter. Der kan ellers peges på flere positive gevinster for børn og unge ved at deltage i aktiviteter i nogle af landets mange frivillige foreninger, herunder idrætsforeninger⁴. De positive gevinster omfatter bl.a.:

- Styrkede sociale kompetencer
- Adgang til sociale netværk uden for familien
- Mulighed for at lære om demokratiske spilleregler
- Øget sundhed og trivsel
- Bedre muligheder for at danne venskaber.

På den baggrund igangsatte Servicestyrelsen i 2006 følgende tre initiativer:

1. Et forskningsprojekt med fem delundersøgelser, hvor målet var at skabe videnskabelig dokumentation for betydningen af udsatte børns deltagelse i forskellige former for fritidsliv samt deltagelsens betydning for børnenes trivsel⁵
2. En erfaringsopsamling fra Fritidsbutikken i Århus, som var med til at danne grundlag for puljen forsøg med fritidspas
3. Forsøg med fritidspas, hvor målet var at afprøve og dokumentere virkningen af hhv. kontingentstøtte og fritidsvejledning som midler til at tilskynde udsatte børn/unge til at blive integreret i det organiserede fritidsliv.

Oxford Research forestod evalueringen af Fritidsbutikken i sommeren 2006 og blev ligeledes valgt af Servicestyrelsen til at gennemføre evalueringen af Forsøg med fritidspas. Der har løbende gennem nærværende evaluering været kontakt til forskningsprojektet (initiativ 1) gennem repræsentation af SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd i evalueringens referencegruppe⁶.

⁴ Egelund T., Hestbæk, A. & Andersen, D. (2004), Christensen, E. (2006), Anderson, S. (2002), La Cour Michelsen, A. (2009)

⁵ Forskningsprojektet er gennemført af SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd i samarbejde med COWI og Statens Institut for Folkesundhed. Resultater fra alle fem delundersøgelser er kort opsummeret hos Baviskar, S. & Dahl, K.M. (2008).

⁶ For en oversigt over referencegruppedeltagerne se kapitel 10.

2.2 Forskellige forsøgsordninger

Udgangspunktet for puljen "Forsøg med fritidspas" har været at afprøve to forskellige tiltag:

Forsøgsordning 1: Betaling af fritidstilbud, hvor børn/unge fra familier med en indtægtsgrænse på max. 130.601 kr. om året kan få betalt kontingentsstøtte på op til 1000 kr. pr. barn/ung under 18 år i projektperioden.

Forsøgsordning 2: Formidling af fritidstilbud gennem fritidsvejledere, der kan understøtte kontakten mellem udsatte børn/unge og fritidstilbuddene.

Under forsøgsordning 2 har det også været muligt at betale for fritidstilbud på baggrund af en konkret vurdering af det enkelte barns behov. I modsætning til forsøgsordning 1, hvor tildelingskriteriet tager udgangspunkt i forældrenes indtægtsniveau, har kriterierne under forsøgsordning 2 været mere bredt definerede⁷. Det har således været muligt, at betale for fritidstilbud til børn/unge, hvor:

- Det vurderes at være integrationsfremmende for barnet eller den unge med anden etnisk baggrund end dansk at deltage i en fritidsaktivitet
- Barnet eller den unge vurderes at være på kanten af kriminalitet og vil have gavn af at deltage i en fritidsaktivitet
- Det vurderes at være fremmende for barnet eller den unges sociale integration at deltage i en fritidsaktivitet
- Forældrenes indkomst vurderes at være en barriere for barnets eller den unges deltagelse i en fritidsaktivitet.

Omfang og brug af denne form for tildeling af kontingentsstøtte har varieret meget blandt de enkelte projekter under forsøgsordning 2.

I alt har der været gennemført ti forsøgsprojekter i "Forsøg med fritidspas". Projekterne og deres fordeling på de to typer forsøgsordninger præsenteres kort i det følgende afsnit.

2.3 Kort præsentation af projekterne

Evalueringen inkluderer erfaringer og resultater fra ti projekter. Udover disse ti projekter fik Fjerritslev og Albertslund kommuner bevilliget midler til at afprøve forsøgsordning 1, dvs. en ren kontingentsstøtteordning. Projektet i Fjerritslev kom imidlertid aldrig i gang, bl.a. pga. skiftende projektledelse. Projektet i Albertslund fik bevilget puljemidler i efteråret 2008⁸, og projektet startede op med stor forsinkelse i foråret 2009. Der kom imidlertid ingen børn igennem projektet, hvorfor det ikke er blevet evalueret på samme vis, som de ti øvrige projekter. Erfaringerne fra Albertslund Kommune er dog inddraget i evalueringen og beskrives kort i afsnit 3.1.2.

Tabel 2.1 viser en oversigt over de ti forsøgsprojekter. Heraf fremgår det, at projektet i Århus Kommune er det eneste projekt med under forsøgsordning 1 med kontingentsstøtte til børn i familier med en bestemt øvre indtægtsgrænse. Projekterne i København og Odense er forsøgsordning 2-projekter med ren fritidsvejledning. De øvrige projekter er forsøgsordning 2-projekter med fritidsvejledning kombineret med kontingentsstøtte.

⁷ Jf. Bilag 2 til vejledning om ansøgning til puljen "Forsøg med fritidspas til udsatte børn og unge".

⁸ Servicestyrelsen gennemførte en 2. udbudsrunde af puljemidlerne, hvor kommunerne kunne ansøge om økonomisk støtte til at afprøve forsøgsordning 1.

Forsøgsperioden varede oprindeligt fra 1. januar 2007 til 31. december 2008. I alt 4 projekter blev afsluttet inden for denne periode. I alt 6 projekter søgte om og fik forlænget forsøgsperioden til og med 30. juni 2009. Det gav mulighed for, at disse 6 projekter kunne nå at bruge alle tildelte økonomiske midler.

De tildelte midler pr. projekt ligger på mellem 590.000 og 5.194.167 kr., hvor Århus Kommunes projekt fik bevilliget det største beløb. Heraf er dog kun forbrugt ca. 450.000 kr. medio 2009. Som beskrevet i afsnit 8.1 har Århus Kommune fået forlænget projektperioden til udgangen af 2009. Dertil gælder det for flere af kommunerne, at de har bidraget med en vis, mindre egenfinansiering af projekterne i form af medarbejderressourcer, fx nogle timer hos en HK-medarbejder til at understøtte med bogholderifunktion. Mange projekter samarbejder også med foreninger, der modtager økonomisk støtte fra DIF, DGI m.fl. I tabel 2 er anført de tildelte midler fra det daværende Socialministerium.

Tabel 2.1: Oversigt over forsøgsprojekterne			
Projektkommune- og titel	Forsøgs-ordning	Forsøgsperiode	Tildelt budget
Brønderslev Kommune: "En hjælpende hånd til en aktiv fritid"	2 (Fritidsvejledning + kontigentstøtte)	*	1.200.000 kr.
Horsens Kommune: "Lighed i sundhed – fritidsvejledning af udsatte børn i alderen 8-15 år"	2 (Fritidsvejledning + kontigentstøtte)	**	1.560.000 kr.
Høje Taastrup Kommune: "Et aktivt liv for alle børn og unge i Høje Taastrup Kommune"	2 (Fritidsvejledning + kontigentstøtte)	*	964.000 kr.
Ishøj Kommune: "Vi mødes på græsplænerne"	2 (Fritidsvejledning + kontigentstøtte)	*	744.526 kr.
Kolding Kommune: "Rummelighed i Koldings foreningsliv"	2 (Fritidsvejledning + kontigentstøtte)	**	590.000 kr.
Københavns Kommune: "Opstart af nye idrætsGuidegrupper og understøttelse af foreningslivet"	2 (Fritidsvejledning)	*	1.820.000 kr.
Køge Kommune: "Projekt fælles fritid"	2 (Fritidsvejledning + kontigentstøtte)	**	657.000 kr.
Langeland Kommune: "Fritidsvejleder Langeland"	2 (Fritidsvejledning + kontigentstøtte)	**	700.000 kr.
Odense Kommune: "Aktiv fritid – Højstrup/Provstegård"	2 (Fritidsvejledning)	**	867.000 kr.
Århus Kommune: "Fritidspas til udsatte børn og unge"	1 (Kontigentstøtte)	***	5.194.167 kr.
* = 1. januar 2007 – 31. december 2008 ** = 1. januar 2007 – 30. juni 2009 *** = 1. januar 2007 – 31. december 2009			

2.3.1 Projekternes målsætninger og målgrupper

Evalueringen af Fritidsbutikken i Århus⁹ anbefalede et dobbelt-fokus ift. målgrupperne for fritidsvejledningens indsats:

- 1) Udsatte børn og unge (og indirekte disse forældre), dvs. efterspørgselsiden
- 2) Foreninger og klubtilbud, dvs. udbudssiden

I puljen af projekter om forsøg med fritidspas har alle projekter specifikke målsætninger for hvor mange og hvilke typer af børn og unge, der skal blive foreningsaktive gennem forsøgsprojekterne. Derudover har alle projekter også i deres projektansøgninger formuleret enten målsætninger eller beskrevet aktiviteter rettet mod forældre og foreninger. I såvel de oprindelige projektansøgninger som i realisering af projekterne har efterspørgselsiden haft en større plads end udbudssiden.

Udgangspunktet for alle projekter har været at indkredse målgruppen blandt børn og unge nærmere. Bortset fra Århus Kommune, hvor målgruppen automatisk har været alle børn og unge af forældre med et givent indtægtsniveau, har hovedparten af projektkommunerne fokuseret på specifikke geografiske områder i kommunen med en høj andel af socialt udsatte børn og unge.

Velvidende at forsøgsprojekterne ikke altid har omfattet alle udsatte børn og unge i en kommune, er det alligevel kommunenavn frem for de relativt lange projekttitler, som anvendes i evalueringsrapporten.

Se evt. nærmere beskrivelser af de enkelte projekters formål, målgruppe, organisering og erfaringer i bilag 1.

⁹ Oxford Research (2006)

Kapitel 3. Organiseringsmodeller og organisatorisk forankring

Dette kapitel leverer en beskrivelse og erfaringsopsamling af forsøgsprojekternes organisering. Først beskrives og opsamles erfaringer med de forskellige organiseringsmodeller inden for de to forsøgsordninger. Derefter beskrives og analyseres den overordnede organisatoriske forankring af projekterne.

Kapitlet bygger primært på interview i projekterne på myndigheds- og projektniveau og interview med sagsbehandlere i forsøgs- og kontrolkommuner. Der henvises også til rapportens analyse af kontingentstøtte over for fritidsvejledning i kapitel 9.

3.1 Organiseringsmodeller for forsøgsprojekterne

I dette afsnit beskrives og opsamles erfaringer med forskellige modeller for organisering af forsøgsprojekterne. Der fokuseres først på Århus Kommunes model med ren kontingentstøtte (under forsøgsordning 1) og dernæst på de forskellige former for organisering af fritidsvejledning samt fritidsvejledning + økonomisk støtte (under forsøgsordning 2)

3.1.1 Organisering af forsøgsordning 1 - kontingentstøtte

Som det eneste projekt blandt de ti projekter, der er omfattet af evalueringen, har Århus Kommune afprøvet en model, hvor der er givet et fritidspas i form af 1.000 kr. i støtte pr. barn pr. år. Kriteriet for at modtage fritidspas var i 2007, at forældrenes indtægt lå under 130.501 kr. svarende til beløbsgrænsen for friplads i et dagtilbud.

I 2008 blev indtægtsgrænsen hævet til 151.802 kr. for at få tilbuddet ud til en bredere kreds, da det viste sig, at beløbsgrænsen på 130.501 alene kunne modtages af børn, hvis mor/far var eneforsørger på kontanthjælp med minimum to børn. Samtidig blev målgruppen justeret fra at være børn i 0.-7. klasse til at være børn i 0.-9. klasse. Indtægtsgrænsen er efterfølgende blevet opreguleret igen, som det fremgår af tekstboksen.

Justering af beløbsgrænse

”Vi kunne se, at en enlig forsørger med ét barn ikke var berettiget. Det har vi rådet bod på ved at hæve beløbsgrænsen, så den svarer til forældre på kontanthjælp eller førtidspensionister med ét eller flere børn. Disse grupper er kommet med nu”. (Citater: Projektleder og projektmedarbejder)

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research 2009

Projektet har været forankret i Magistratsafdelingen Kultur og Borgerservice i afdelingen Sport og Fritid. Projektet har været bemandet med en projektleder og projektmedarbejder, der ved siden af deres øvrige arbejdsopgaver årligt har koordineret udsendelse af tilbud om fritidspas pr. brev til alle børn i målgruppen på baggrund af en liste med friplads-oplysninger fra Pladsanvisningen, samt varetaget opgaven med udbetaling af kontingentstøtten til foreningerne.

Omkring 1.000 foreninger i kommunen er blevet informeret om projektet, så de har kunnet tage imod børn/unge, herunder om procedurer for at indsende kontingentanmodningen for børn/unge med fritidspas til Sport og Fritid, der herefter har indbetalt pengene på foreningens NemKonto. Derudover er Socialforvaltningen, de lokale socialcentre og samtlige folkeskoler blevet informeret om projektet, så de har kunnet formidle tilbuddet videre til relevante forældre og børn/unge inden for målgruppen. Sport og fritid har således også modtaget en række ansøgninger, hvor det er lærere eller SFO-medarbejdere, der har ført pennen.

I modsætning til de øvrige forsøgsprojekter, der typisk har fokuseret på bestemte geografiske områder, har projektet i Århus dækket hele kommunen, hvilket var politisk bestemt af daværende rådmand, der ønskede, at alle udsatte børn i kommunen skulle omfattes af tilbuddet.

Erfaringer med kontingentstøttemodellen

Erfaringerne med kontingentstøtte-modellen fra Århus Kommune viser, at den i et organiseringsperspektiv har forskellige styrker og begrænsninger:

Det er en relativt enkel model at igangsætte og drifte. Den har ikke krævet mange ressourcer at håndtere i Sport og Fritid, som har kørt projektet. Det er samtidig en enkel model at administrere, da der er identificeret en klar grænse for, hvem der er berettiget til et fripas.

Begrænset viden om børn/unges brug af ordningen

"Vores svaghed er jo, at vi ikke ved, om børnene har gået til fodbold to gange eller er blevet hele sæsonen. Eller om han er gået derhen alene eller mor har fulgt ham. Der mangler vi noget viden" (Citat: Projektleder)

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research 2009

Som det fremgår af kapitel 5 og 9, har projektet i Århus været i stand til at tilbyde fripas til relativt mange børn/unge set ift. de øvrige projekter, der fortrinsvis har været baseret på fritidsvejledning. Til gengæld er "hitraten" lavere i Århus Kommune, dvs. at børn/unge ikke nødvendigvis kommer i gang med en fritidsaktivitet, blot fordi de får økonomisk støtte til kontingentbetalingen. Således er det da også erfaringen fra Århus Kommune, at det har været en fordel at informere frontmedarbejdere med kontakt

med målgruppen om projektet (fx sagsbehandlere og lærere), så de har kunnet arbejde for, at de relevante børn/unge gør brug af ordningen. Således tyder det på, at en ren kontingentstøtte-model forudsætter en mere eller mindre formel grad af fritidsvejledning for at blive realiseret i praksis.

I modsætning til fritidsvejledningsprojekterne har Århus-modellen ikke opnået samme indgående kendskab til, hvordan børn/unge konkret har gjort brug af tilbuddet, jf. citatet ovenfor i den grå boks. Det giver alt andet lige et dårligere udgangspunkt for at justere indsatsen løbende.

Sidst men ikke mindst er det væsentligt at bemærke, at en ren kontingentstøttemodel ikke tager højde for samarbejdet med og kapaciteten i foreningerne til at modtage udsatte børn/unge. Århus Kommune har ikke oplevet, at foreningerne har sagt fra, men understreger, at det er et væsentligt opmærksomhedspunkt. Der vil fremadrettet blive sat fokus på uddannelsesinitiativer, der kan klæde ledere på til opgaven i samarbejde med lokale og regionale paraplyorganisationer for foreningerne.

Erfaringer med kontingentsøttemodellen fra Albertslund Kommune

Som nævnt i den korte præsentation af de ti projekter startede Albertslund Kommune et projekt op under forsøgsordning 1, som imidlertid aldrig fik nogen børn/unge igennem ordningen. Projektet har været organiseret på samme måde som i Århus Kommune, hvor tilbuddet er blevet sendt direkte til familier med indtægter under den fastsatte grænse, og som modtager friplads til børnepasning. Tilbuddet har været annonceret i lokalavisen og på kommunens hjemmeside, men derudover har der ikke været yderligere tiltag for at promovere projektet. Forsøgsordningen er således ikke, i modsætning til Århus Kommune, blevet promoveret af fx frontmedarbejdere eller politikere for at nå målgruppen.

Omend de er begrænsede, så understøtter erfaringerne fra Albertslund Kommune evalueringens øvrige fund. Albertslund Kommunes projektleder, der har haft en bred kontakt til bl.a. kommunens børne- og familiesagsbehandlere, SSP-koordinator, leder af klubområdet og de forskellige frivillige foreninger, vurderer således at:

- en del børn/unge i målgruppen allerede får betalt for deres fritidsaktiviteter via børne- og familieafdelingen
- de frivillige foreninger bør understøttes på egne præmisser til at modtage socialt udsatte børn/unge. Det kan fx være i form af støtte til foreningsudvikling eller forståelse for foreningens aktuelle vilkår frem for isoleret at yde økonomisk støtte gennem kontingentbetaling.
- en vellykket indsats for at få socialt udsatte børn/unge (i bredere forstand end et snævert økonomisk kriterium) ind i foreningslivet vil kræve en koordineret indsats på tværs af forvaltningsområder.

Det sidstnævnte - at integration af socialt udsatte børn/unge vil kræve en koordineret indsats på tværs af forvaltningsområder - kan i høj grad ses som udtryk for, at indsatsen kræver en form for fritidsvejledning. Forskellige modeller for fritidsvejledning beskrives nærmere i det følgende afsnit.

3.1.2 Organiseringsmodeller for fritidsvejledning

Frem for én eller flere typiske organiseringsmodeller har der i højere grad været tale om, at fritidsvejledere fra forskellige organisatoriske niveauer har været tilknyttet forsøgsprojekterne, og at fritidsvejledning har fundet sted inden for forskellige fagområder. I det følgende beskrives og analyseres fællestræk og forskelle på organisering af fritidsvejledningsfunktionen.

I syv af projekterne er der også givet kontingentsøtte samt anden økonomisk støtte, hvilket beskrives nærmere i afsnit 3.1.3.

Fritidsvejledere på forskellige organisatoriske niveauer

Betegnelsen "fritidsvejleder" har i projekterne dækket over forskellige typer medarbejdere, der har været tilknyttet forskellige organisatoriske niveauer. Hovedparten af projekterne har haft en fritidsvejleder med projektlederfunktion, som har været organisatorisk forankret i fritidsforvaltningsregi. De fleste har haft en pædagogisk baggrund og fungeret både som koordinerende og opsøgende ift. børn/unge og foreninger. I fem projekter har der derudover været ansat fritidsvejledere med en dobbeltfunktion, fx lærere, hvor de har haft et antal timer om ugen til at opsøge og formidle kontakt til de udsatte børn og unge. Dertil kommer to projekter, hvor fritidsvejlederen har været synonym med en aktivitetsmager i tilknytning til en skole eller et boligområde samt et enkelt projekt, hvor

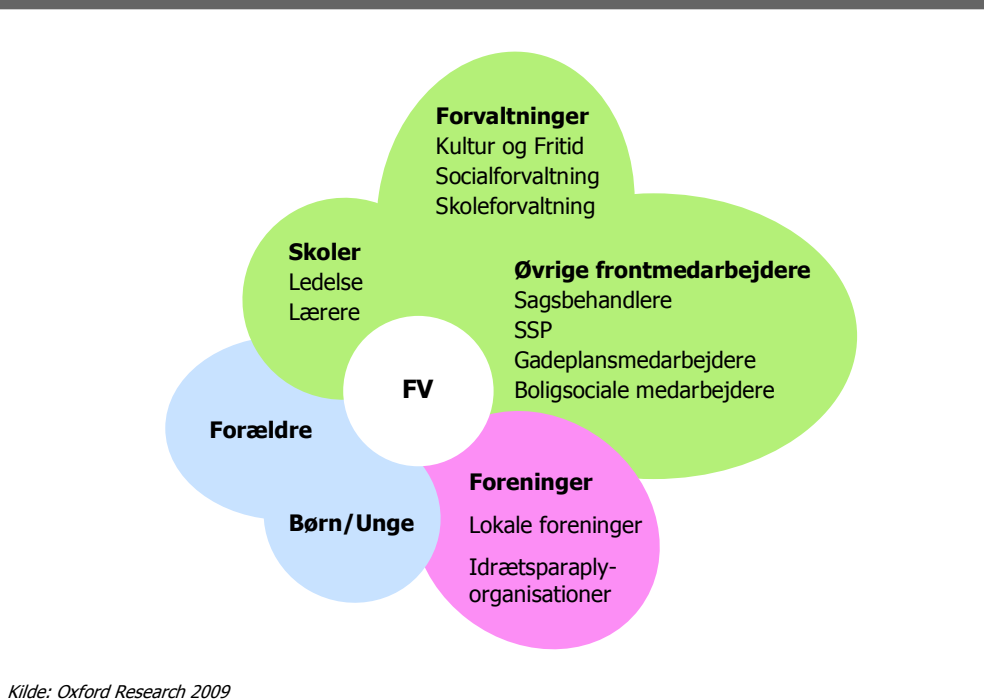
fritidsvejledningen er blevet varetaget af frivillige foreningsguider (typisk kvindelige studerende).

Valg af organisatorisk set-up for fritidsvejlederens funktion og tilknytning har typisk været afhængig af projektkommunens størrelse og tidligere erfaringer på området. Eksempelvis har Langeland Kommune haft én fritidsvejleder til alle funktioner, hvor Københavns Kommune har bygget videre på deres eksisterende ordning med frivillige foreningsguider, der koordineres af en projektleder i fritidsforvaltningsregi.

Fritidsvejledningens samarbejdspartnere og netværk

Som det fremgår af afsnit 3.1.4 kræver succesfuld fritidsvejledning, at den i praksis foregår i flere organisatoriske sfærer. Nedenstående figur viser de forskellige sfærer, som fritidsvejledningen i forsøgsprojekterne i større eller mindre grad har bevæget sig i.

Figur 3.1: Forskellige sfærer for fritidsvejledning (FV)

I det følgende beskrives aktørerne i de forskellige sfærer ud fra to vinkler på fritidsvejledningens rolle og funktion:

- Efterspørgselsiden: udsatte børn og unge og disses forældre
- Udbudssiden: foreninger og disses kapacitet til at modtage nye medlemmer fra målgruppen.

Efterspørgselssiden

Fritidsvejlederen har selv stået for den opsøgende kontakt til de udsatte børn og unge. Derudover har fritidsvejlederen i forskellig udstrækning etableret en "pipeline" til andre samarbejdspartnere og netværk, som har daglig kontakt til målgruppen, jf. modellen i ovenstående figur. Disse samarbejdspartnere har bistået fritidsvejlederen i rekruttering og opfølgning ift. de udsatte børn/unge. De vigtigste samarbejdspartnere har været:

- Lærere
- Sagsbehandlere børne- og familieafdelinger.

Lærere på skolerne har været en hyppigt anvendt samarbejdspartner – og har som nævnt også selv været projektmedarbejdere med en fritidsvejlederfunktion i nogle af projekterne. Derudover har sagsbehandlere i børne- og familieafdelinger været centrale samarbejdspartnere i nogle projekter og meget perifere i andre projekter.

Gruppen af øvrige frontmedarbejdere, som fritidsvejlederne i varierende omfang har samarbejdet med, omfatter:

- SFO-medarbejdere
- SSP-medarbejdere
- Gadeplansmedarbejdere
- Boligsociale medarbejdere.

Blandt disse frontmedarbejdere har der i nogle projekter været eksisterende samarbejdsfora og netværk, som fritidsvejlederen har koblet sig på. Eksempelvis har der i Odense Kommune været et formaliseret samarbejde blandt skoler, SSP og den lokale socialforvaltning i det distrikt, hvor forsøgsprojektet har været afprøvet. Her har fritidsvejlederne siddet med til møderne, hvor konkrete børns og unges behov for en særlig indsats har været drøftet.

Udbudssiden

I relation til foreningerne er det typisk projektlederen med forankring i forvaltningen, som har varetaget kontakten til foreninger og klubber. Dvs. enten fritidsvejlederen eller fritidsvejlederens koordinator, jf. s. 25. I mange tilfælde har det her været muligt at bygge videre på eksisterende relationer, netop fordi projektet har været forankret i kultur- og fritidsforvaltningen, jf. afsnit 3.2.. Udover kontakten til de enkelte foreninger har lokale paraplyorganisationer for idrætsforeningerne i flere projekter været vigtige samarbejdspartnere. Det har eksempelvis været tilfældet i Høje Taastrup Kommune.

I nogle få projekter har fritidsvejlederne selv stået for udbuddet af fritidsaktiviteter – enten på en skole eller i et boligområde.

Erfaringer med organisering af fritidsvejledningsmodellerne

Forsøgsprojekterne repræsenterer tilsammen en bred vifte af erfaringer med organisering af fritidsvejledningsfunktionen. På baggrund heraf kan evaluator ikke pege på én optimal model for fritidsvejledning, men nærmere på en række forhold, der ser ud til at være afgørende for succesfuld fritidsvejledning:

Det er en fordel at have en fritidsvejleder ansat, som kan fokusere på at drive og koordinere indsatsen. Det kræver en periode på fuld tid i en opstarts- og udviklingsfase, hvorefter fritidsvejlederens opgaveportefølje formentlig også kan suppleres med andre opgaver, efterhånden som indsatsen bliver godt forankret i de lokale miljøer.

Organisering af fritidsvejledning handler ikke blot om at ansætte én person til opgaven med at få udsatte børn/unge ind i foreningslivet. Afhængig af de målgrupper og geografiske områder, som indsatsen skal fokusere på, skal fritidsvejlederen opbygge et samarbejde med de relevante frontmedarbejdere, som har daglig kontakt til målgruppen. På denne vis kan indsatsen over tid forankres i et tværfagligt og tværsektorielt samarbejde.

Udover arbejdet med at sikre opsporing og fastholdelse af udsatte børn/unge (efterspørgselssiden) viser erfaringerne, at det er vigtigt at have en koordinerende fritidsvejleder til at understøtte foreningerne (udbudssiden), herunder ved at være i tæt kontakt med foreningerne om deres kapacitet, behov og konkrete erfaringer i relation inklusion af udsatte børn/unge. Fritidsvejlederen skal her være vedholdende og synlig ift. foreningerne, hvilket uddybes nærmere i kapitel 4 og 7.

I forlængelse heraf er det afgørende, at fritidsvejlederen har evner og kompetencer ift. at skabe relationer til børn/unge såvel som samarbejdspartnere i og uden for kommunen. Dette illustreres meget præcist i citatet i den grå boks.

Fritidsvejlederens mange roller

”Man skal kunne mange ting samtidig: Lede lærerne, være synlig for foreningerne og netværke på de interne linjer” (Citat: Fritidsvejleder).

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research 2008

3.1.3 Organisering af kontingentstøtte og andre former for økonomisk støtte under forsøgsordning 2

Syv projekter under forsøgsordning 2 har gjort brug af økonomisk støtte i kombination med vejledning. Heraf har fem projekter udelukkende givet kontingentstøtte, mens to projekter også har givet andre former for økonomisk støtte, fx til udstyr eller transportudgifter. Der har således været lagt forskellige principper til grund for den økonomiske støtte, der ligeledes har været brugt i varierende omfang i de syv projekter. Projekternes forskellige tilgange til brug af økonomisk støtte er beskrevet nærmere nedenfor.

De fleste projekter har taget udgangspunkt i det daværende Socialministeriums max. beløb for støtte på 1.000 kr. pr. barn/ung i projektperioden. I praksis har mange af projekterne fortolket det som 1.000 kr. pr. barn om året. Nogle af projekterne har derudover suppleret op, hvis kontingentet oversteg 1.000 kr. via midler fra andre udviklingsprojekter, puljer eller fonde. Der bliver bl.a.

peget på ridning som en meget dyr aktivitet, der ikke kan finansieres for 1.000 kr.

Om kriterier for tildeling af kontingentstøtte under forsøgsordning 2

”Vi valgte at sige, at hvis vi kunne fornemme, at det var økonomien, der var afgørende, så gav vi dem pengene. Uden at ”tjekke efter” som sagsbehandlere...Vi har nogle gange rådført os med andre, når vi kunne, fx i fritidsordninger, men fritids guiderne har haft 100% kompetence til at vurdere”. (Citat: Fritidsvejleder)

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research 2008

Omfanget af kontingentstøtte har varieret fra ganske få til alle børn og unge i målgruppen. Afhængig af projektets organisering har vurdering af behovet for den økonomiske støtte været foretaget af fritidsvejlederen selv, en lærer eller en sagsbehandler. Selve tildelingen af den økonomiske støtte har været foretaget af en fritidsvejleder, bortset fra et enkelt projekt i Ishøj Kommune, hvor tildelingen har været foretaget af

en leder af gadeplansmedarbejderne i kommunen.

Rent praktisk har de fleste fritidsvejledere selv stået for de tilhørende administrations- og bogholderiopgaver, og et par andre har fået støtte fra en HK'er til at håndtere dette.

De fleste interviewpersoner fra de syv projekter, der har kombineret fritidsvejledning og kontingentstøtte tilkendegiver, at det langt fra altid har været tilstrækkeligt at udbetale kontingentstøtte til børn og unge i målgruppen. Der kan også melde sig et behov for økonomisk støtte til:

- Udstyr
- Transport frem og tilbage til fritidsaktiviteten
- Træningsleje og ture.

To projekter har givet individuel økonomisk støtte afhængig af det enkelte barns og families behov. Der er her anvendt midler fra "Forsøg med fritidspas" eller andre udviklingsprojekter, puljer eller fonde.

Erfaringer med organisering af kontingentstøtte og andre former for økonomisk støtte

Som det vil fremgå af analysen i kapitel 9, er det fritidsvejledningen, der har vist sig at være mest effektiv som middel til at få udsatte børn/unge ind i det organiserede fritidsliv. Ikke desto mindre viser evalueringen også, at en del af målgruppen har behov for at få økonomisk støtte for at komme ind og blive fastholdt i en fritidsaktivitet. Det gælder især kontingenter til kreative aktiviteter som fx musik og ad hoc økonomisk støtte til ture og træningsleje for idrætsaktiviteter.

Set i et organiseringsperspektiv kan det i en forsøgsprojektperiode lade sig gøre at administrere en individuel økonomisk støtte på meget forskellig og fleksibel vis. Det vil formentlig kræve nogle mere tydelige rammer, såfremt indsatsen skal driftes og sættes på budgettet sammen med de øvrige kommunale udgifter.

Omvendt har det også været afgørende, at fritidsvejlederne har haft en høj grad af beslutningskompetence og ikke skulle bruge for meget tid på at dokumentere og være bogholdere. Her har det været en fordel for projektet i fx Horsens Kommune, at man har haft en HK-medarbejder til at håndtere den økonomiske støtte. I modsætning hertil har dette krævet mange ressourcer i Køge Kommune. Her har fritidsvejlederen selv stået for administrationsopgaven, og med en tredjedel af en fuldtidsstilling til fritidsvejledningsfunktionen har fritidsvejlederen haft meget begrænsede ressourcer til at arbejde som planlagt på opbygning og forankring af indsatsen, fx i de relevante skoler og boligområder.

I en enkelt projektkommune har der allerede inden forsøgsprojektet været en praksis med en form for kontingentstøtte, der er givet mere strukturelt frem for individbaseret. Det er i Kolding Kommune, hvor en idrætsforening i et specifikt og socialt belastet boligområde har fået lov til at benytte kommunens faciliteter på meget – for idrætsforeningen – fordelagtige vilkår. Det gør det muligt for foreningen at holde kontingentet nede på 100 kroner årligt. Der er således tale om en form for strategisk samarbejde med foreninger om at understøtte socialt udsatte børn/unges økonomiske muligheder for deltagelse. Med

en sådan model minimeres udfordringerne ved at etablere kriterier for samt administration af kontingentstøtte til enkelte børn/unge og deres familier.

I det følgende stilles skarpt på forsøgsprojekternes organisatoriske forankring og betydningen heraf for at opfylde projektets formål.

3.2 Organisatorisk forankring i kultur og fritid

Bortset fra et enkelt projekt er alle forsøgsprojekter organisatorisk forankret i den forvaltning, der varetager fritidsområdet (ofte betegnet kultur- og fritidsforvaltningen). Denne forvaltning varetager bl.a. tilskud til kulturelle formål og til fritidsaktiviteter, som hører under Folkeoplysningsloven. Dvs. at de øverste ansvarlige for forsøgsprojekterne i 9 ud af 10 kommuner også til daglig har andre kontaktflader til de frivillige foreninger i kommunen. Flere af forsøgskommunerne har ligeledes en struktur, hvor de kommunale klub- og fritidstilbud hører under kultur- og fritidsforvaltningen. I andre forsøgskommuner ligger disse tilbud i en børne- og/eller skoleforvaltning.

Det ene projekt, som her skiller sig ud fra de andre, er Horsens Kommune, hvor forsøg med fritidspas er forankret i regi af Sund By Horsens – en tværgående organisatorisk enhed, der varetager den borgerrettede sundhedsfremmende og forebyggende indsats i tæt samarbejde med det lokale civilsamfund, herunder de frivillige foreninger. For projektet i Horsens Kommune har det fungeret godt at være forankret i en tværgående organisatorisk enhed. Ifølge lederen af Sund By Horsens oplever fagforvaltningerne et ejerskab til Sund By Horsens, som har eksisteret siden 1987.

I de fleste projekter har projektlederen refereret til kultur- og fritidschefen, som dermed har været øverste, administrative ansvarlige for projektet. I enkelte projekter har der været mere bredt sammensatte styregrupper med repræsentanter for forskellige dele af forvaltningen og/eller lokale paraplyorganisationer for idrætsforeningerne.

Samlet set har alle forsøgsprojekterne således en kommunal forankring i den del af kommunen, der i forvejen er tæt på det frivillige foreningsliv og flere steder også de kommunale fritidstilbud. Dermed har alle projekter fulgt anbefalingen fra evaluering af Fritidsbutikken i Århus om, at *"hvis de kommunale myndigheders mål med etablering af en fritidsvejledning er at øge og styrke udsatte børn og unges muligheder for at få et aktivt fritidsliv, kan fritidsvejledningsfunktionen med fordel placeres i den forvaltning, der varetager fritidsområdet"* (Oxford Research 2006, s. 10).

3.2.1 Erfaringer med organisatorisk forankring i kultur- og fritid

Fritidsvejlederen er ikke en del af det sociale system

"Det har været vores helt store force, at vi ikke kommer fra kommunen og ikke skal have børnenes CPR-nr. Mange meget udsatte familier er som udgangspunkt meget skeptiske - "bliver vi registreret?". Der har det været rart at kunne sige, at vi ikke er fra "kommunen"" (Citat: Fritidsvejleder)

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research 2009

Alle interviewede på myndigheds- og projektniveau peger på, at det er en stor fordel, at koordinering af fritidspas og fritidsvejledning foregår i fritidsforvaltnings-regi. Her er der relationer til relevante kontaktpersoner og kendskab til kulturen i foreningerne. Som en fritidskonsulent, der har fået en del af sin tid afsat til at arbejde med forsøgsprojektet, formulerer det, så kan det "åbne nogle døre til foreningerne".

Derudover vurderer mange af de interviewede, at det giver bedre muligheder for at komme i kontakt med de udsatte familier. Mange gør en dyd ud af, at projektet ikke er forankret i en socialforvaltning. Det gælder både interviewpersoner på forvaltningsniveau og frontmedarbejdere, der har den daglige kontakt til børn og unge i målgruppen. Tilbuddet om at gå til en fritidsaktivitet ses netop som en kontrast til krav og kontrol fra socialforvaltningen.

Udover at vinde forældrenes tillid viser nogle udsagn fra interviewpersonerne i kultur- og fritidsafdelingerne, at de er bevidste om betydningen af deres kulturperspektiv på projektet. Kultur- og idrætsforeninger har en anden tilgang til børnene end skoler og sociale myndigheder. Her møder barnet ikke professionelle voksne, som har en dagsorden på vegne af barnet/den unge. Tværtimod kan barnet/den unge få oplevelsen af at udvikle sig på egne præmisser sammen med andre, der også brænder for samme aktivitet.

Udfordringer ved den valgte organisatoriske forankring

Der er imidlertid også udfordringer ved at have fritidsvejledning placeret i kultur- og fritidsregi. Som nævnt i afsnit 3.1.4 og næste kapitel om metoder og samarbejde, så er samarbejdet med andre kommunale aktører, der har med børn og unge at gøre, afgørende for at realisere projektets formål. Og her kan forskellige organisatoriske rammer, faggrupper mv. somme tider gøre dette samarbejde vanskeligt. Det kan eksempelvis være svært at få lærere med deres primære faglige fokus på undervisning i skolen til at tage del i en indsats, hvor det handler om børn/unges liv i fritiden.

Svært at få sat fritid på dagsordenen

”En af de ting vi har brugt meget tid på, er at påvirke de øvrige i forvaltningen til at tænke fritid som noget, der spiller en aktiv rolle i forhold til uddannelse og kriminalitet. Vi skal systematisk plage os til, at de andre også tænker fritid ind i deres arbejde. Det virker nogle gange, som noget man springer let henover”. (Citat: Fritidschef)

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research i 2009

Her har forsøgsprojekter med personbårne samarbejdsrelationer eller understøttende organisationsstrukturer haft lettere ved at koordinere indsatsen end de forsøgsprojekter, hvor fritids-, skole-, integrations- og socialområdet har været meget adskilte verdener.

Det er således afgørende – uanset organisatorisk forankring – at de forskellige fagområder både på det politisk/administrative niveau og det udførende niveau får etableret fælles forståelse af og mål for indsatsen. Det er i en vis udstrækning sket i fx Brønderslev Kommune, hvor fritidsvejledningsfunktionen har fået etableret et godt samarbejde med både socialrådgivere og lærere, og hvor forskellige politiske fagudvalg er gået sammen om at finde en finansieringsmodel til videreførelse af projektet.

Se også et good practice eksempel på organisatorisk forankring fra projektet i Odense Kommune.

Good practice eksempel: Ungdomsskolen under Fritidsafdelingen i én samlet Børne- og Ungeforvaltning

Kommuner har forskellige snit i deres forvaltningsstrukturer, som giver forskellige fordele og ulemper, når forskellige organisatoriske enheder og faggrupper skal koordinere deres indsats ift. bestemte opgaver eller målgrupper. I **Odense Kommune** understøtter forvaltningsstrukturen i høj grad et samarbejde mellem forskellige aktører, der alle er vigtige ift. ambitionerne i forsøg med fritidspas, i særdeleshed ift. fritidsvejledning. I Odense Kommune består Børne- og Ungeforvaltningen således af fire afdelinger, der varetager følgende områder:

1. **Institutionsafdeling:** Dagsinstitutioner, dagpleje, støttepædagoger
2. **Skoleafdeling:** Folkeskoler, SFO, specialundervisning
3. **Fritidsafdeling:** Tilskud til folkeoplysning (foreninger og aftenskoler), eliteidræt, ungdomsskoler og fritids- og ungdoms- klubber
4. **Børne- og familieafdeling:** Myndighed, handicapafsnit, familieplejeafsnit, forebyggelsesafsnit m.fl.

Det overordnede ansvar for forsøg med fritidspas har i Odense Kommune været placeret i Fritidsafdelingen. Den daglige projektledelse har konkret været forankret på Ungdomsskolen i det lokalområde, hvor projektet har været afprøvet. Her har en afdelingsleder været sparringspartner for to fritidsvejledere, der har været ansat til at være opsøgende ift. børn og unge på skolerne (bl.a. i forbindelse med skole-hjemsamtaler) og til at skabe kontakter til foreningslivet.

Det har været en stor fordel for projektet, at der har været et eksisterende, formaliseret samarbejdsfora mellem skolerne, ungdomsskolen, klubberne, boligforeninger og områdekontoret (den lokale børne- og familieafdeling). Fritidsvejlederne har koblet sig på disse samarbejdsfora, hvilket har bidraget til gode samarbejdsrelationer mellem aktørerne på tværs af forenings-, skole-, og socialområdet.

Samme formaliserede mødefora eksisterer i ledergrupperne på forvaltningsniveau (fire afdelingsledere) og på institutionsniveau (dvs. lederne af de enkelte skoler, klubber osv.). Det giver bedre muligheder for at arbejde med udsatte børns og unges fritidsliv på et strategisk plan, end hvis Fritidsafdelingen lå sammen med Kulturafdelingen.

Det er bl.a. erfaringer fra forsøg med fritidspas, som har givet indspil til en ny strategi i Fritidsafdelingen i Odense Kommune, hvor ungdomsskolerne i alle fire lokalområder fremover skal være såkaldte "fritids-spilfordelere". Frem for at skelne skarpt mellem kommunale tilbud og foreningstilbud skal ungdomsskolerne fokusere på, at børn og unge kommer ind i de fritidstilbud, der passer til dem. Der er også overvejelser om at etablere kombinationsstillinger, hvor medarbejdere kan være ansat i både en klub og en forening. For Fritidsafdelingen i Børne- og Ungeforvaltningen betyder det også en ny tilgang: *"Vi går fra at have et driftsorienteret fokus på passiv tildeling af lokaler og midler til et mere strategisk fokus, hvor vi aktivt opsøger og støtter de foreninger, der gerne vil bidrage til integration af udsatte børn og unge".* (Citat: Fritidschef)

3.3 Sammenfatning og delkonklusion

Alle projekter på nær ét har været organisatorisk forankret i regi af kultur- og fritidsforvaltningen. Det har været en fordel ift. det vigtige samarbejde med foreningerne om indsatsen. Endvidere har det gjort det lettere at komme i kontakt med især forældre til udsatte børn/unge, at fritidsvejlederen ikke er en del af socialforvaltningen, men fx er en lærer på skolen eller en "fri agent". Der har imidlertid også været udfordringer ved denne forankring af indsatsen, som har handlet om det tværgående samarbejde i forvaltninger og blandt frontmedarbejdere med kontakt til målgruppen. Her har det været en fordel for de projekter, der har haft organisationsstrukturer og/eller relationer, som har fremmet det tværgående samarbejde. I forlængelse heraf bør netop et tværgående ejerskab til og understøttende strukturer for indsatsen være vigtige fokusområder ift. en fremtidig indsats for integration af udsatte børn/unge i fritidslivet.

Forsøg med fritidspas vidner om en bred vifte af organiseringsformer inden for de to forsøgsordninger, som har været afprøvet i projektet. Erfaringerne med den rene kontingentstøttemodel er begrænsede. Det tyder imidlertid på, at kontingentstøtte ikke kan stå alene, og at det snarere bør være et supplement til fritidsvejledning for at understøtte, at målgruppen rent faktisk kommer til at gøre brug af tilbuddet. Denne konklusion udfoldes yderligere i analysen i kapitel 9.

De øvrige ni projekter har fokuseret på fritidsvejledning eller fritidsvejledning i kombination med kontingentstøtte og evt. anden økonomisk støtte. Forsøgsprojekterne har her været organiseret meget forskelligt afhængigt af bl.a. projektkommunens tidligere erfaringer og størrelse. Evalueringen danner ikke grundlag for at udpege én rigtig model for organisering af fritidsvejledning, men kan pege på en række faktorer, som bør indgå i betragtningerne i forbindelse med valg af organisatorisk struktur for fremtidige indsatser. Succesfuld fritidsvejledning er således kendetegnet ved:

- At der er ansat en fritidsvejleder, som kan koordinere indsatsen – både ift. kontakten med børn og unge og de frivillige foreninger
- At fritidsvejlederen får etableret et samarbejde med forskellige frontmedarbejdere, som har kontakt med den ønskede målgruppe, fx lærere, klubpædagoger, sagsbehandlere, PPR-, SSP-, integrations-, og boligsociale medarbejdere. Disse frontmedarbejdere kan dermed fungere som kanaler for at skabe kontakt til de udsatte børn og unge samt følge op på deres deltagelse i fritidsaktiviteter
- At fritidsvejlederen evner at skabe relationer og opbakning til indsatsen ift. en bred vifte af de involverede aktører: udsatte børn og unge, forældre, foreninger, frontmedarbejdere, ledere og konsulenter på tværs af de relevante forvaltninger og tilhørende politiske udvalg
- At fritidsvejlederen har fået tildelt tilstrækkelig høj grad af beslutningskompetence, som gør det muligt at handle hurtigt og smidigt
- At fritidsvejlederen har tilstrækkelig tid til at fokusere på indsatsen. Tidsforbruget afhænger af det etablerede samarbejde med frontmedarbejdere og evt. assisterende fritidsvejledere, kommunens størrelse og målgruppens type, omfang og geografiske placering
- At fritidsvejlederen evner at skabe tillidsfulde relationer til børn og unge, som er vejen til kontakt om og et godt match med en fritidsaktivitet.

Som det især vil fremgå af kapitel 9, er succesfuld fritidsvejledning også kombineret med mulighed for at give økonomisk støtte målrettet til det enkelte barns behov.

Kapitel 4. Metoder og samarbejdsformer

Formålet med dette kapitel er at formidle erfaringer med de metoder og samarbejdsformer, som er bragt i spil for at realisere det overordnede formål om at få flere børn og unge integreret i det organiserede fritidsliv. Kapitlet er baseret på interview i projekterne med personer på myndigheds- og projektniveau.

Da alle projekter på nær Århus Kommune har gjort brug af fritidsvejledning, handler kapitlet også overvejende om metoder og samarbejdsformer i relation til fritidsvejledning. Metoder og samarbejdsformer er grupperet inden for følgende temaer:

1. Skabe kontakt ml. børn/unge og fritidstilbud
2. Fastholdelse og opfølgning ift. børn/unge
3. Samarbejde med forældre
4. Samarbejde med foreninger
5. Fritidsvejlederen som aktivitetsmager

Udover at beskrive specifikke metoder indeholder kapitlet også good practice eksempler, der uddyber metoder og samarbejdsformer med henblik på inspiration til andre, der skal tilrettelægge en lignende indsats på området udsattes børn/unges fritidsliv.

4.1 Skabe kontakt til børn og unge i målgruppen

I så godt som alle projekter har skolen været en vigtig arena for at skabe kontakt til målgruppen for forsøgsordningen. For det første er det her, børn/unge færdes til daglig. For det andet er skolen et sted, som forældrene kender og har tillid til, hvilket er særlig vigtigt ift. familier med anden etnisk baggrund end dansk.

Oversigten i tabel 4.1 på næste side giver eksempler på afprøvede metoder til at rekruttere udsatte børn/unge i skoleregii.

Uanset hvilken måde skolen og lærerne er involveret, er det erfaringen fra projekterne, at det kræver opbakning fra skolens ledelse, så lærerne kan prioritere indsatsen. For selvom det er oplagt at lade skolen være omdrejningspunkt i denne sammenhæng, så har lærerne travlt med og fokus på undervisningen i skoleregii. Det er med andre ord langt fra tilstrækkeligt, at en skole får en enkelt skriftlig eller mundtlig orientering om et sådant projekt for at få lærerne til at være "kanaler" for rekruttering af børn/unge i målgruppen.

Skolen som udgangspunkt

Der vil være nogen, der aldrig kommer andre steder end i skolen, for der skal man jo komme. Så det er et godt udgangspunkt at tage frem for i fx junior-klubber eller andet". (Citat: Fritidskonsulent)

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research 2009

Se good practice eksemplet senere i afsnittet, som er et eksempel på, hvordan lærere har spillet en aktiv rolle ift. at opsøge børn/unge på skolen.

Table 4.1: Examples of tested methods for recruiting children/youth in school

Metode	Styrker	Begrænsninger
Fritidsvejledere udefra orienterer om forsøgsordningen på fælles lærermøde	En udefrakommende vækker mere opmærksomhed end en fastansat lærer på skolen	Kan være krævende overhovedet at få tildelt tid/komme på dagsorden på et lærermøde
Fritidsvejledere på besøg i de relevante klasser	Mulighed for direkte kontakt til målgruppen, som især er relevant i de klasser, hvor en stor del af eleverne ikke går til noget i deres fritid	Fange enkelte resourcesvage i generelt velfungerende klasser
Fritid sættes på dagsorden i forbindelse med skole-hjemsamtaler på specifikke årgange, fx 4. og 7. klasser	En systematisk måde at sikre, at alle forældre og børn bliver opmærksomme på mulighederne for et aktivt fritidsliv	Kan være ressourcekrævende, hvis en fritidsvejleder skal medvirke i mange forældre-konsultationer
Motivere mindre grupper frem for (kun) individuelle børn og unge	Børnene og de unge kan understøtte hinanden i at falde godt til og holde fast i fritidsaktiviteten	Nogle børn vil vælge aktivitet ud fra venners frem for egen interesse
Fritidsvejleder sætter aktiviteter i gang på skolen i frikvartererne	Kan fange børnenes/de unges opmærksomhed og gøre dem nysgerrige ift. budskabet	Ingen
Fritidsvejleder udefra har en bold med ved besøg i klassen, som kastes rundt blandt eleverne	Kan fange børnenes/de unges opmærksomhed og gøre dem nysgerrige ift. budskabet	Ingen

Kilde: Oxford Research 2009

Som beskrevet i kapitel 3 har socialrådgivere og andre frontmedarbejdere også opfordret specifikke børn til at gøre brug af kontingentsupport og/eller vejledning. Ifølge disse samarbejdspartnere har det været afgørende, at fritidsvejledere over tid har fået udbredt kendskabet til forsøgsordningen gennem informationsmøder, skriftligt informationsmateriale og lign. Her er det en vigtig erfaring fra projekterne, at det personlige møde er mest effektivt til at få samarbejdspartnere til at huske på og bakke aktivt op om forsøgsordningen. Jf. afsnit 3.1.1 er det også erfaringen fra Århus Kommune, at projektet først for alvor kom i gang, da lærere m.fl. fik fokus på ordningen.

Når kontakten til målgruppen er blevet etableret, har fritidsvejledningen i mange tilfælde handlet om, at fritidsvejlederen har fulgt et barn/en ung hen til fritidsaktiviteten en eller flere gange. Her har fritidsvejlederne tilpasset deres metoder og støtte til behovet hos det enkelte barn, hvilket også beskrives i afsnittet om metoder til opfølgning og fastholdelse.

Good practice eksempel: Lokal forankring på skolerne via kontaktlærere

Høje Taastrup Kommune har været organiseret med en fritidsvejleder i kultur- og fritidsforvaltningen (projektleder) og tre kontaktlærere (projektmedarbejdere) – en på hver af de tre skoler, som har medvirket i forsøgsordningen. Kontaktlærerne har været frikøbt et antal timer til at være opsøgende ift. målgruppen og understøtte udbredelsen af projektet til deres kollegaer.

Rollefordelingen mellem fritidsvejlederen og kontaktlærerne

Fritidsvejlederen har informeret om projektet på lærermøder, uddelt plakater til opsætning på skolerne, været sparringspartner for og koordineret de tre kontaktlæreres indsats, herunder etableret erfaringsudvekslingsmøder. Derudover har fritidsvejlederen haft kontakten til foreningerne og øvrige samarbejdspartnere og i det hele taget været knudepunktet, som alle har kunne henvende sig til, hvis der var brug for at finde en løsning på en problemstilling.

Kontaktlærerne har taget kontakt til elever i målgruppen og modtaget henvendelser fra deres kollegaer om relevante elever. Navne og kontaktoplysninger er blevet kanaliseret videre til fritidsvejlederen, der har guidet de enkelte børn og unge ud i organiserede fritidsaktiviteter.

Praktisk tilrettelæggelse af det opsøgende arbejde

En kontaktlærer fortæller, hvordan rekrutteringen af børn og unge i løbet af projektperioden er blevet sat i system:

1. Kontaktlæreren trækker lister over børnene i alle klasser
2. Listerne lægges i dueslagene hos klasselærerne, så de kan markere hvilke børn, der ikke går til noget i deres fritid
3. Kontaktlæreren opsøger børnene på sin skemafrie dag, og når hun derudover møder børnene, fx som gårdvagt. Her taler hun med dem om, hvad de kunne tænke sig at gå til i deres fritid
4. Børnene får en seddel med hjem, så forældrene med deres underskrift kan give tilladelse til, at børnene må starte på en fritidsaktivitet. Der står også kontaktoplysninger på fritidsvejlederen eller kontaktlæreren, hvis forældrene vil ringe og høre nærmere

Fritidsvejlederen modtager sedlerne fra kontaktlæreren sammen med et skema, hvor der står anført, hvorfor barnet henvises. Skemaet indeholder seks afkrydsningsmuligheder, og der kan evt. sættes flere kryds. Afkrydsningsmulighederne handler om, at deltagelse vil fremme barnets/den unges psykiske eller sociale udvikling, forebygge at barnet/den unge kommer ud i kriminalitet, at barnet/den unge skønnes at være uden voksenkontakt/netværk etc.

Lærernes aktive medvirken har stor betydning for projektets succes

Kontaktlæreren fortæller, at det kræver overskud, ikke "for mange andre hatte" og et godt system. Til gengæld er hun efter en knap 2-årig projektperiode blevet kendt af både lærere og elever på skolen, som den man kan spørge om fritidspas.

Fritidsvejlederen vurderer, at lærernes aktive medvirken har spillet en stor rolle: "*Det har en kæmpe betydning at have dem med, ellers var det aldrig gået, hvis vi ikke havde haft kontaktlærerne – skulle vi ellers selv tage ud på skolerne, og hvem ville vi lige fange den dag?*"

4.2 Opfølgning og fastholdelse af børn og unge

Forsøgsprojekterne har ikke i samme grad haft fokus på at udvikle systematiske metoder til opfølgning og fastholdelse, som de har ift. rekruttering af udsatte børn/unge.

Ofte bliver metoder til opfølgning beskrevet af fritidsvejlederne som noget, der handler om at ringe/maile til børnene/de unge og deres forældre, sende en sms med "husk nu at møde op" eller snakke med dem, når man tilfældigt støder ind i hinanden. Der er også blevet fulgt op på deltagelse, udstyr, kontingentbetaling el. lign. via mail eller telefonisk kontakt med foreningerne og med andre frontmedarbejdere, der har jævnlig kontakt til børnene/de unge. Somme tider er det fritidsvejlederen, der tager kontakten, andre gange bliver fritidsvejlederen selv kontaktet.

I et enkelt projekt - i Køge Kommune - er kontingentstøtteordningen organiseret således, at forældrene skal møde fysisk op hos fritidsvejlederen i kulturafdelingen for at få betalt deres girokort fra foreningen. Ved fornyelse af kontingentet giver det mulighed for at følge op på, om barnet deltager og trives med fritidsaktiviteten. Samtidig bliver forældrene bevidste om, at det ikke er gratis at være medlem af en forening. En ulempe ved denne metode er dog, at den er tidskrævende, bl.a. fordi fritidsvejlederen skal stå til rådighed for forældrene, når de dukker op på rådhuset (med mindre der aftales træffetider).

I et andet projekt er der udviklet en database, hvor frivillige foreningsguider kan registrere en dato for opfølgning på det barn, de har guidet. De vil så få en påmindelse i deres mailboks om, at de skal følge op på barnet efter to måneder. Det er dog erfaringen fra dette projekt, at den tekniske understøttelse af opfølgingsarbejdet ikke er ensbetydende med, at der i praksis bliver fulgt op. Det skyldes bl.a., at der ofte mangler kontinuitet og stabilitet i de lokale grupper af frivillige foreningsguider.

Fritidsvejledere om opfølgning og fastholdelse

- "Barrieren er tit at fastholde dem. Det er kun første gang, jeg følger dem. Jeg følger op efter et stykke tid. Hvis det ikke går, hører jeg om barnet eller den unge vil prøve noget nyt. Det, der typisk går galt, er for barnet at få taget sig sammen og manglende opbakning hjemmefra. Der er mange enlige mødre, men det er alligevel ikke moren jeg taler med. Det er barnet jeg taler med. Jeg siger fx til barnet, at det må finde ud af, hvornår bussen går, så henter jeg ved stoppestedet" (Citat: Fritidsvejleder).
- "Jeg har en database med navne, adresser og telefonnumre på familierne. Det kan være rigtig godt at have børnenes mobilnumre, da det kan være bedre at lave aftaler med børnene frem for med forældrene. Det er også godt til at sende remindere om træning og aftaler over sms" (Citat: Fritidsvejleder).
- "I vores projekt har vi i langt de fleste tilfælde været til stede under første gang eller flere gange. Enkelte er blevet kørt til træning hver anden uge igennem 3 halv-sæsoner, her taler vi måske om 35 opfølgninger. Et skøn vil være 3 opfølgninger som det mest hyppige for projektet i vores kommune" (Citat: Fritidsvejleder).

Kilde: Registreringsskemaer og interview med fritidsvejledere i tre forskellige kommuner gennemført af Oxford Research 2009

Som illustreret i citaterne i de grå tekstbokse hænger opfølgning og fastholdelse sammen med forældreopbakning eller mangel på sammen. Derfor handler metoder til fritidsvejledning i høj grad om balancen mellem at støtte det enkelte barn og gøre barnet selvhjulpent ift. fritidsaktiviteten.

Naturligvis er fastholdelse også forbundet med mødet og matchet mellem barnet/den unge og fritidsaktiviteten. I det følgende beskrives et good practice eksempel på erfaringer med at tænke metoder til rekruttering og fastholdelse sammen.

Good practice eksempel: At gøre hele klasser færdige

Odense Kommune har haft forsøgsprojektet forankret på Ungdomsskolen i distrikt Tarup og været særligt målrettet eleverne på to af skolerne i distriktet. Her har to fritidsvejledere har været ansat på deltid til at opsøge og følge op på børn og unge i målgruppen samt varetage kontakten til foreningerne.

De to fritidsvejledere har primært rekrutteret børn og unge gennem de to skoler, hvor de har været til stede en gang om ugen. Her har de besøgt både lærerværelset og klasseværelserne, hvor de har orienteret om projektet og delt sedler ud, hvorpå eleverne har kunne skrive, hvad de gerne ville gå til.

Fritidsvejlederne fortæller, at de i starten gik igennem en hel skole på den måde og bag efter stod med 300-400 sedler, hvilket gjorde det ret uoverskueligt. Derfor skiftede de over til at gøre hele klasser færdige. Udover at lette arbejdet for fritidsvejlederne har det vist sig, at være en god metode til at understøtte opfølgning og fastholdelse:

- Eleverne har fokus på de oplevelser, de får i fritiden og får brudt med en evt. kultur i klassen omkring, at fritiden overvejende er ensbetydende med computerspil
- Læreren oplever de gavnlige virkninger af, at eleverne får et aktivt fritidsliv, fx at eleverne trives bedre, hvilket styrker deres indlæring og sociale liv i klassen. På den måde får lærerne en større motivation til at følge op og sikre, at alle eleverne tilbydes og holder fast i et aktivt fritidsliv.

På den måde bliver klassen et socialt rum, som kan drive både elevs og lærers opmærksomhed hen på fritidslivet og betydningen heraf for skolelivet og livet i øvrigt.

Som beskrevet i kapitel 8 videreføres erfaringerne fra Odense Kommune på forskellig vis og vil fortsat være en del af Ungdomsskolens arbejdsopgaver, dog mindre intensivt end i projektperioden.

4.3 Samarbejde med forældre

Af de personlige interview med involverede i projektet på myndigheds- og projektniveau fremgår det, at involveringen af forældrene langt fra er lykkedes i det omfang, de havde regnet med fra starten. Det skyldes dels, at indsatserne har fokuseret mest direkte på børnene og de unge, dels at mange fritidsvejledere har oplevet det som svært at komme i kontakt med forældrene. Det kan også ses som udtryk for, at de børn/unge, der har deltaget i forsøgsordningen, tilhører en gruppe af socialt udsatte, der pga. lav forældreopbakning har behov for en særlig støtte for at opnå deltagelse i fritidslivet på lige fod med andre børn/unge. Karakteristika ved forældrene og deres betydning i forsøgsordningen indgår i kapitel 5, 6 og 7. I denne sammenhæng kan det konstateres, at overførbare metoder til forældresamarbejde er ret begrænsede. Der er således hovedsageligt gjort brug af følgende metoder:

- I ca. halvdelen af projekterne har fritidsvejlederne taget på hjemmebesøg og/eller haft telefonisk kontakt til nogle af forældrene.
- I et par af projekterne er fritidslivet sat på dagsorden til forældrekonsultationer.

Flere tilkendegiver, at et fokus på forældrenes involvering er et "næste skridt" og "næste fokusområde". I den forbindelse peges på, at det ikke er realistisk, at alle forældre kan blive mere aktive i foreningslivet, og at det vil være hensigtsmæssigt at bruge kræfter på de forældre, der har nogle ressourcer, kompetencer og overskud. Denne fremgangsmåde – at fokusere på dem, der gerne vil – har også været flittigt anvendt i relation til samarbejdet med foreninger og klubber, som næste afsnit handler om.

4.4 Samarbejde med foreninger og klubber

Fritidsvejledernes samarbejde med foreninger og klubber har i høj grad handlet om at opbygge netværk og relationer. Et succesfuldt samarbejde med foreninger og klubber handler således om at få tillid og kendskab til, hvad hhv. forening og fritidsvejleder kan bidrage med for at få udsatte børn/unge integreret i fritidslivet.

Opbygning af gode relationer er nøglen til et godt samarbejde

"Det er afgørende med synlighed, nærhed og tilstedeværelse. Mennesker har lettere ved at forholde sig til mennesker, man ser med jævne mellemrum. Derfor er det vigtigt at komme ud i foreningerne, også uden egentlig anledning og opbygge relationer. Den nærhed hjælper, når man så kommer med et barn, selvom holdet er overtegnet.....meget er blevet rutine nu. I starten troppede jeg selv op i svømmehallen, hvis jeg fik en, der ville gå til svømning – nu kan jeg nøjes med at sende en mail. Der er mere gennemslagskraft, nu hvor man har trykket hinanden i hånden" (Citat: Fritidsvejleder)

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research 2008

Citatet i den grå tekstboks udtrykker det meget konkret og præcist.

Som beskrevet i kapitel 7 har foreningerne samme opfattelse af et succesfuldt samarbejde med projektledere/kommunen: det handler om at have en projektleder, som er tilgængelig og tillidsvækkende.

Det har været let for projektlederne at skabe kontakter til nogle foreninger og sværere med andre foreninger. Flere projektledere tilkendegiver i den forbindelse, at de har valgt "at danse"

med dem, der gerne ville og ikke brugt kræfter på foreninger, der ikke ønskede et samarbejde. Til gengæld giver interviewpersoner fra projekterne udtryk for, at de foreninger, der har deltaget, har været meget velvillige og fleksible.

Udover relationsopbygning og kontakt vedr. specifikke børn/unge (ansigt-til-ansigt, pr. telefon eller på mail) har der i enkelte projekter været afprøvet andre samarbejdsformer, som kort beskrives i det følgende.

I et par projekter har der været etableret afgrænsede forløb på en skole eller ungdomsskole, hvor en forening har kunnet præsentere sig for målgruppen med henblik på evt. senere indmeldelse. I et projekt har der også været startet et specialhold op i regi af forsøgsprojektet, som derefter er kørt videre af foreningen.

I enkelte projekter har fritidsvejlederne fungeret som støttepersoner/hjælpetrænere i klubberne. I et projekt var det ikke i første omgang planlagt, men som en fritidsvejleder fortæller, så kom han med otte børn til tennis og kunne ikke bare gå igen og lade to unge 17-årige tage sig af dem alene.

Derudover har der flere steder som en del af kultur- og fritidsforvaltningernes generelle indsats for at understøtte de frivillige foreninger været gennemført uddannelsesforløb for frivillige ledere mv.

4.5 Fritidsvejlederen som aktivitetsmager

I dette afsnit beskrives erfaringerne med at skabe aktiviteter i børn/unges nærområde – enten i et boligområde eller i tilknytning til en skole.

Denne metode blev ikke anbefalet i evalueringsrapporten fra Fritidsbutikken i Århus, men har ikke desto mindre været afprøvet i to af projekterne. I Ishøj Kommune som en bevidst målsætning, jf. projekttitlen "Vi mødes på græsplænerne". I Kolding Kommune blev forsøgsprojektets aktiviteter til dels justeret undervejs således, at fritidsvejlederne selv har planlagt og gennemført fritidsaktiviteter i skoleregi. I begge projekter er der også arbejdet med at kanalisere nogle af børnene videre i det organiserede fritidsliv, men begge projekter har haft relativt svært ved at få et samarbejde i stand med tilstrækkelig mange foreninger.

På baggrund af erfaringerne herfra kan der peges på forskellige styrker og begrænsninger ved denne metode:

Ved at gennemføre gratis aktiviteter i nærområdet overkommes kontingent- og transportbarrieren. At aktiviteterne foregår i kendte rammer på skolen, er især vigtigt for forældre med anden etnisk baggrund end dansk. I modsætning til lærerne i skoleregi har det været erfaringen, at en udefrakommende fritidsvejleder i et boligområde først skal have opbygget kendskab og tillid blandt børn/unge og forældre i området.

Begrænsningerne ved de mere eller mindre løst organiserede fritidsaktiviteter er, at de ikke giver samme oplevelse som et medlemskab i en forening (demokratisk dannelse, fællesskaber omkring en aktivitet med ildsjæle, der brænder for netop denne aktivitet mv.). Udbuddet af aktiviteter har i disse projekter været afhængig af fritidsvejledernes kompetencer, og primært handlet om idrætsaktiviteter. Og når fritidsvejlederen er stoppet (pga. jobskifte eller projektmidlernes ophør), så har der ikke været samme kontinuitet, som der alt andet lige vil være i en forening.

At aktiviteterne foregår i nærområdet gør dem let tilgængelige – omvendt kommer børn/unge så ikke uden for deres daglige "verdener".

I ét særligt tilfælde har en fritidsvejleder både været lærer på skolen og formand/træner for en forening i et boligområde med høj andel af børn/unge i målgruppen. Her har forsøg med fritidspas givet mulighed for at rekruttere nye medlemmer til netop denne forening, bl.a. en relativt stor gruppe piger med anden etnisk baggrund end dansk. Dette atypiske eksempel er beskrevet mere uddybende i det følgende:

Good practice eksempel: Fritidsvejlederen er både lærer og frivillig i den lokale idrætsforening

Kolding Kommune har haft et projekt under forsøgsordning 2 med fritidsvejledning + kontingentbetaling til ganske få børn/unge. Der har udover en koordinerende fritidsvejleder været tilknyttet tre lærere med en fritidsvejlederfunktion på tre forskellige skoler. På den ene af de tre skoler har der været et helt særligt personsammenfald mellem fritidsvejleder, lærer, foreningsformand og træner og ikke mindst ildsjæl - i denne sammenhæng betegnet fritidsvejlederen.

Fritidsvejlederen fortæller, at han bor i og føler sig som en del af boligområdet, hvor både skole og forening ligger. For ti år siden startede han en forening op, hvor der i dag dyrkes forskellige former for idræt, bl.a. fodbold og badminton.

At forældrene kender fritidsvejlederen som lærer på skolen og ildsjæl i lokalområdet, har været en vigtig forudsætning for succesen med at få især piger med anden etnisk baggrund end dansk ind i foreningen: *"Det, at jeg er lærer på skolen, betyder, at de har tillid til mig, de tør godt overlade deres piger til mig"*. En anden vigtig faktor har været, at han er begyndt at oprette rene pigehold, fx i fodbold og hip-hop, frem for blandede drenge- og pigehold.

Som i mange andre foreninger er der også i denne forening vanskeligheder med at få nye frivillige og trænere. Her fortæller fritidsvejlederen, at han er begyndt at arbejde med de unge, der har et potentiale og en vis forældreopbakning. *"Jeg har selvfølgelig lært dem, at de skal være de første, der kommer, og de sidste der går, og de skal være der hver gang. De får så et sæt trænerøj fra starten af, så jeg viser dem tillid på den måde. Og nogle af de her unge viser sig at være rigtig gode til børn, de får noget identitet og selv-tillid, osv., så jeg er mere og mere overbevist om, at det er den vej jeg skal gå, snarere end de her 30-40-årige"*.

Denne forening får støtte af kommunen udover de sædvanlige medlemsaktivitetstilskud, bl.a. gennem fritagelse af gebyr for at benytte idrætsfaciliteterne. Det betyder, at kontingentet er næsten symbolsk i størrelsen - om betydningen heraf siger fritidsvejlederen:

"Altså, vores kontingent er latterligt lavt. 100 kr. om året, så kan man komme til alle aktiviteter. Men jeg ser nogen gange, at børnene ikke har udstyret i orden, at de fx ikke har sko eller ser forfærdelige ud i tøjet. Noget andet er, hvis børnene skal ud i andre foreninger. Det har jeg ikke gjort her, jeg har haft fokus på vores egen forening, men basketforeningen fortæller fx, at når girokortene kommer ind ad brevsprækken, så melder de fra".

4.6 Sammenfatning og delkonklusion

Skolen har i mange forsøgsprojekter været omdrejningspunkt for den opsøgende kontakt til målgruppen. Det har bl.a. været en stor fordel ift. at opnå forældrenes tillid til indsatsen, især blandt forældre med anden etnisk baggrund end dansk. Uanset på hvilke måder skolen involveres, er det generelt erfaringen, at det kræver et vist ejerskab blandt ledelse og lærere for at få indsatsen til at fungere i praksis.

Der har i højere grad været arbejdet målrettet med metoder til at skabe kontakt til børn/unge, end det har været tilfældet med metoder til opfølgning og fastholdelse. Fastholdelse handler naturligvis også om at skabe det gode match. I fremtidige indsatser bør overvejelser om metoder til opfølgning og fastholdelse dog være mere eksplicite, end det generelt har været tilfældet blandt projekterne i forsøgsordningen.

Samarbejdet med forældrene har generelt ikke været så udbredt som beskrevet i flere af projekternes ansøgninger. Nogle projekter har dog gjort brug af hjemmebesøg og forældrekonsultationer.

Samarbejdet med foreninger har i høj grad været afhængigt af, om fritidsvejlederne har lykket med at etablere gode relationer til kontaktpersoner blandt ledere og trænere i foreningerne. Nogle foreninger har haft stor interesse for at samarbejde, andre har været svære at etablere kontakter til. Her har det især været en styrke for de projekter, der har haft én tydelig og tilgængelig kontaktperson for foreningerne – typisk i form af en koordinerende fritidsvejleder.

I få projekter har fritidsvejlederen fungeret som aktivitetsmager i børn/unges nærområde – i skole eller boligområde. Det gør fritidsaktiviteter let tilgængelige for målgruppen, men metoden har ikke i forsøgsprojekterne vist sig at være en stabil og systematisk vej til at give udsatte børn/unge et varieret udbud af fritidsaktiviteter, bortset fra i to tilfælde. Det ene, hvor der har været personsammenfald mellem fritidsvejleder og formand/træner i en lokal idrætsforening, det andet hvor det har været muligt at få foreninger til at overtage aktiviteten, når denne har vist sig holdbar – et vist antal deltagere samt stabilt fremmøde.

Kapitel 5. Udsatte børn og unges deltagelse i fritidsaktiviteter

I dette kapitel sættes der fokus på de børn/unge, som projektet har været i kontakt med. Formålet er at beskrive den gruppe af udsatte børn/unge, som er begyndt i det organiserede fritidsliv som følge af projektet, samt at afdække og analysere de oplevelser og det udbytte, det har givet dem.

Det afdækkes, hvor mange børn/unge der har været i kontakt med projektet, og som følge af denne kontakt er påbegyndt en fritidsaktivitet, og det afdækkes, hvad der karakteriserer børnene/de unge i forhold baggrundsvariable som køn, alder, sprog og socio-økonomiske baggrund.

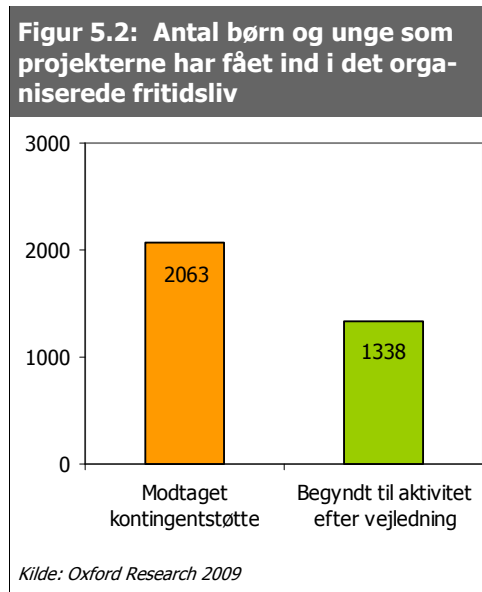
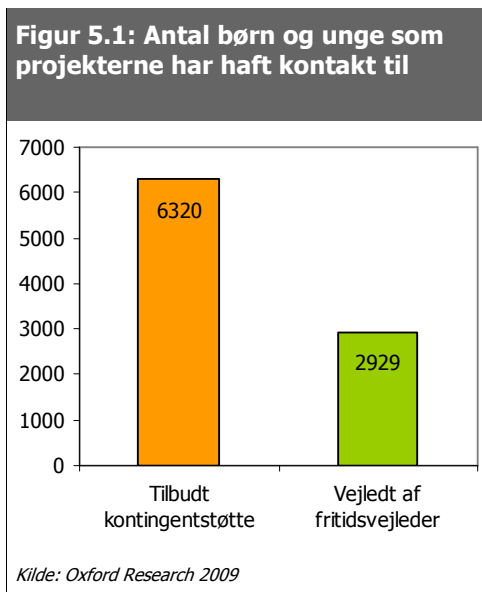
Herudover afdækkes, hvilke aktiviteter børnene/de unge har deltaget i, deres oplevelser/vurderinger af fritidsvejledningens indsats, erfaringer og tilfredshed samt udbytte af projektet.

Kapitlet er baseret på data fra registreringsskemaer, vurderinger og udsagn fra de kvalitative interview, der er gennemført med projektledere, medarbejdere og nøglepersoner i kommunerne og resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen blandt børn/unge, som har været i kontakt med projekterne i de 10 kommuner. Resultaterne herfra suppleres med data fra forældre (forældrespørgeskemaundersøgelse, jf. kapitel 6).

5.1 Karakteristik af de børn/unge der er hjulpet ind i det organiserede fritidsliv

Afhængig af forsøgsordning, udformning af og formål med de enkelte projekter har det enkelte projekt haft mulighed for at komme i kontakt med børnene via fritidsvejledning og/eller kontingentstøtte.

Som vist i nedenstående figur 5.1 har det samlede projekt "Forsøg med fritidspas" tilbudt 6.320 børn/unge kontingentstøtte, mens 2.929 børn og unge er blevet vejledt af en fritidsvejleder fra et af projekterne. Projektet i Århus er det eneste, der ikke har haft fritidsvejledning. De har tilbudt kontingentstøtte til i alt 3.874 børn, svarende til 61 % af det samlede antal.

Samlet set har de ti projekter været i kontakt med mellem 6.320 og 9.249 børn/unge.¹⁴ De ti projekter har dermed som minimum været i kontakt med 6.320 børn/unge i den periode, projekterne er blevet evalueret.

Som det fremgår af figur 5.2, er 2.063¹⁵ børn begyndt til en fritidsaktivitet efter at have modtaget kontingentstøtte, og 1.338 er begyndt til en fritidsaktivitet som resultat af vejledning.

Det svarer til, at 33 % af de børn, der er blevet tilbudt kontingentstøtte, og 46 % af de børn, der har fået fritidsvejledning, er begyndt til en aktivitet. Da data fra spørgeskemaundersøgelsen blandt børn/unge inddrages i de efterfølgende afsnit, redegøres her kort for, hvilke børn/unge der har besvaret spørgeskemaet.

¹⁴ Da 7 af 10 projekter både har haft fritidsvejledning og kontingentstøtte (model 3), har et antal af de børn/unge, der har modtaget kontingentstøtte, også modtaget vejledning. Det betyder, at der kan være børn/unge, der både figurerer under "tilbudt kontingentstøtte" og under "vejledt af fritidsvejleder". Summen af de to tal er derfor ikke et eksakt tal for, hvor mange børn/unge projektet "Forsøg med fritidspas" i alt har været i kontakt med.

¹⁵ Projektet i Århus har givet kontingentstøtte til 876 af de 2.063 børn, svarende til 42 %.

5.1.1 Hvilke børn har svaret på spørgeskemaet?

Tabel 5.1 på næste side viser, hvordan de børn/unge, der har besvaret spørgeskemaet, fordeler sig på hhv. kommuner og forsøgsordninger.

I alt har 282 børn/unge besvaret spørgeskemaet, hvilket giver en svarprocent på 28 %.

12 % er rene fritidsvejledningsprojekter (København, Odense). 18 % er fra projektet under forsøgsordning 1 (Århus). Fritidsvejledning + kontingentstøtteprojekter, som der er flest af, og som har gjort flest børn aktive i fritidslivet, har også bidraget med hovedparten af besvarelserne, nemlig 70 %.

I forbindelse med rensningen af data fra spørgeskemaerne har det vist sig, at i alt 26 besvarelser måtte tages ud af databasen pga. væsentlige fejl og mangler. I analysen er det maksimale antal respondenter (N) således lig med 256 og ikke 282.

Det skal bemærkes, at svarene ikke kan forventes at være dækkende for alle børn/unge, der har været i kontakt med forsøgsordningen. Det skyldes dels svarprocenten, dels at spørgeskemaerne ikke indeholder tilstrækkelig mange baggrundsdata (af hensyn til børnene) til at vurdere, hvorvidt der kan være tale om repræsentative data. Det kan formodes, at det vil være de mere ressourcestærke børn/unge, som har besvaret spørgeskemaet, hvilket bør medtages i forbindelse med fortolkning og konklusioner på baggrund af disse data. Se endvidere metodekapitlet, afsnit 10.3.2 for yderligere metodiske redegørelser for konstruktion og udsendelse af spørgeskemaerne til børn/unge.

Tabel 5.1: Besvarelser fordelt på kommuner og forsøgsordninger

Kommune	Antal besvarelser
Brønderslev	21
Horsens	26
Høje-Taastrup	33
Ishøj	12
Kolding	42
København	15
Køge	39
Langeland	24
Odense	18
Århus	52
Forsøgsordning	Antal besvarelser
1 (Kontingentstøtte)	52
2 (Ren fritidsvejledning)	33
2 (Fritidsvejledning + kontingentstøtte)	197
I alt	282

Kilde: Oxford Research 2009

5.1.2 Karakteristik i forhold til køn, alder og sprog

Nedenstående to figurer (figur 5.3 og 5.4) belyser, hvad der karakteriserer de børn/unge, der er påbegyndt en fritidsaktivitet som følge af kontingentstøtte eller fritidsvejledning, i forhold til køn og alder.

Det fremgår af registreringsskemaerne, at der er en lille overvægt af drenge, både blandt de kontingentstøttede og de fritidsvejledte.¹⁶ 50 % af de børn/unge, der har udfyldt spørgeskemaer (børneskema), er drenge, og 50 % er piger, mens 47 % af de forældre, der har udfyldt et spørgeskema (forældreskema), har en dreng, og 53 % har en pige. Andelen af drenge er dermed lidt større i registreringsskemaerne (som dækker totalpopu-

¹⁶ I registreringsskemaerne har projekterne kunnet registrere alder, køn og hvorvidt børnene er enkelt- eller tosprogede. Da man ikke har registreret disse baggrundsvariable i alle projekter, varierer n i de følgende figurer. Den samlede population for de børn og unge, der er startet gennem kontingentstøtte, er N=2.063, og N=1.317 for dem der er startet gennem fritidsvejledning.

lation) end i børne- og forældreskemaerne, men hos alle tre kilder ligger fordelingen på ca. 50 % af hvert køn.

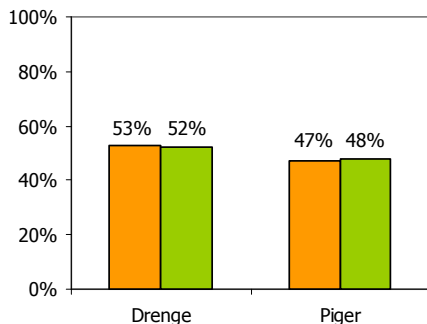
I forhold til alder har projekterne registreret alder i to kategorier; 0-10 år og 11-18 år. 42 % af de kontingentstøttede og 40 % af de børn/unge, der er begyndt på en aktivitet, som resultat af vejledning, er i alderen 0-10 år, og 58 % af de kontingentstøttede og 60 % af de vejledte er i alderen 11-18 år.

I børneskemaerne har børnene selv besvaret, hvor gamle de er. Respondenternes alder er 5-18 år. 54 % (143 børn) er 11-18 år gamle. Aldersgruppen 10-12 år er den største med 42 %. I forældreskemaerne har forældrene svaret på, hvor gamle deres børn er. Børnenes alder er her 7-18 år. 59 % (79 børn) er 11-18 år gamle. Som i børneskemaerne er aldersgruppen 10-12 år den største, dog med en lidt mindre andel på 36 %.

Figur 5.3: Børn og unge begyndt til fritidsaktivitet – fordelt på køn

Registreringsskemaer

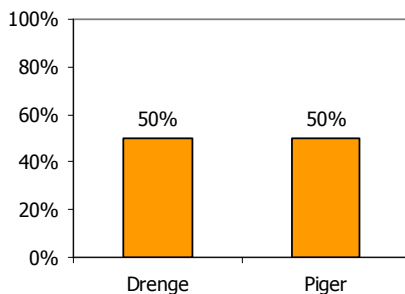
Kilde: Registreringsskemaer fra alle projekterne, Oxford Research, 2009

■ Kontingentsstøtte, n=2063 ■ Vejledning, n=1317

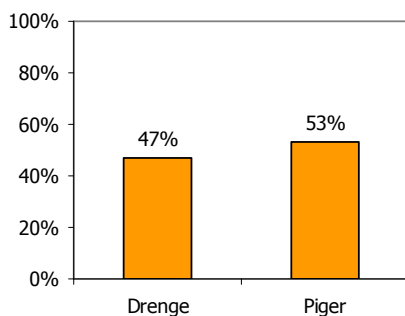
Børneskemaer, n=267

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt børn som projekterne har været i kontakt med, Oxford Research, 2009

Forældreskemaer, n=133

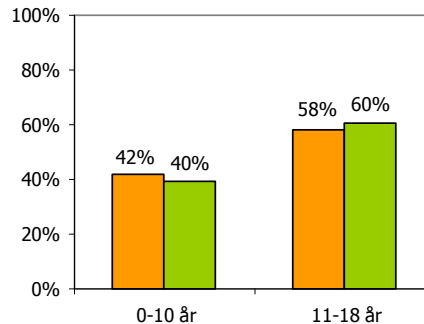
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre til børn som projekterne har været i kontakt med, Oxford Research, 2009

Figur 5.4: Børn og unge begyndt til fritidsaktivitet – fordelt på alder

Registreringsskemaer

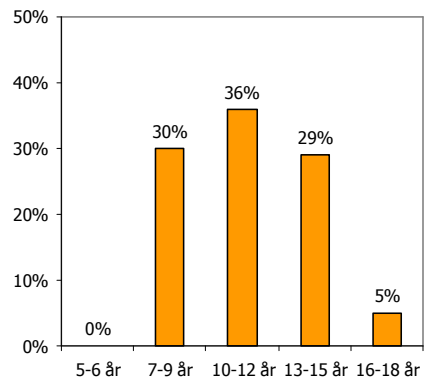
Kilde: Registreringsskemaer fra alle projekterne, Oxford Research, 2009

■ Kontingentsstøtte, n=2048 ■ Vejledning, n=1311

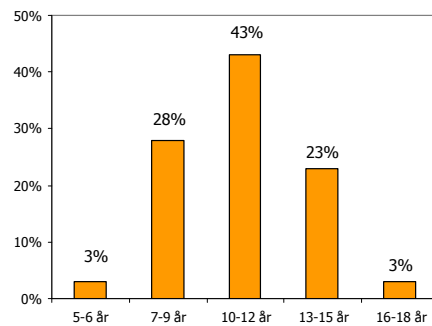
Børneskemaer, n=267

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt børn som projekterne har været i kontakt med, Oxford Research, 2009

Forældreskemaer, n=133

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre til børn som projekterne har været i kontakt med, Oxford Research, 2009

De to mindste aldersgrupper, projekterne har haft kontakt til, er for både børne- og forældreskemaer aldersgrupperne 5-6 år og 16-18 år. Blandt respondenterne i børneskemaerne er 93 % mellem 7 og 15 år gamle, og blandt respondenterne i forældreskemaerne gælder det, at 95 % har børn mellem 7 og 15 år.

Det er som før nævnt vanskeligt at vurdere, hvor repræsentative spørgeskemaundersøgelserne er, men med det forbehold viser tallene, at de 10-12-årige er den aldersgruppe, som flest af projekterne har været i kontakt med. Det betyder, at det er 4.-6. klassestrin, der har været i fokus. Denne konklusion understøttes af interview med bl.a. projektlederne, hvor det ligeledes fremgår, at de undervejs i projektperioden dels i højere grad er blevet bevidste om, dels har opnået konkrete erfaringer med, at der skal sættes ind så tidligt som muligt aldersmæssigt, hvilket citaterne i tekstboksen er et udtryk for.

Men da erfaringen fra projekterne ligeledes er, at det er nødvendigt med en form for kontinuerlig opfølgning, kan det konkluderes, at der bør sættes ind på flere alderstrin. I forhold til at anbefale, hvilke aldersgrupper indsatsen i et fremadrettet perspektiv med fordel kan rettes imod, kombineret med at denne bør udføres med en vis systematik, kan en form for tretrinsskemaet være formålstjenlig. En raket, der begynder med en tidlig opsøgende indsats i børnehaver, efterfulgt af en opsøgende indsats på 4. og 7. klassestrin. På 4. og 7. klassestrin kan indsatsen eksempelvis målrettes de børn/unge, der ikke deltager i en fritidsaktivitet. Denne dokumentation kan leveres af klasselærere/kontaktlærere.

Ser vi på børnenes sproglige baggrund, fremgår det af nedenstående figur 5.5, at ca. halvdelen af de børn/unge, der er begyndt til en fritidsaktivitet, er tosprogede. Der er lidt flere blandt de kontingentstøttede¹⁷ (54 %) end blandt de vejlede (48 %).

Blandt de børn, der har besvaret spørgeskemaet, taler 55 % "kun dansk hjemme", 33 % "taler dansk og et fremmedsprog", og 12 % "taler ét eller flere andre sprog end dansk". Blandt de forældre, der har besvaret spørgeskemaet, taler 71 % "kun dansk hjemme", 17 % "taler dansk og et fremmedsprog", og 12 % "taler ét eller flere andre sprog end dansk".

Primært på baggrund af data fra registreringskemaerne kan det konkluderes, at godt halvdelen af de børn/unge, projekterne har haft som deltagermålgruppe, er tosprogede. Dette stemmer godt overens med de geografiske enheder (boligområder/skoler), som hovedparten af projekterne har haft som konkrete indsatsområder. Disse er eksempelvis kendetegnet ved at have en høj andel af sociale boligselskaber, hvor andelen af beboere med anden etnisk baggrund end dansk er høj.

Rekruttering af børn i en tidlig alder

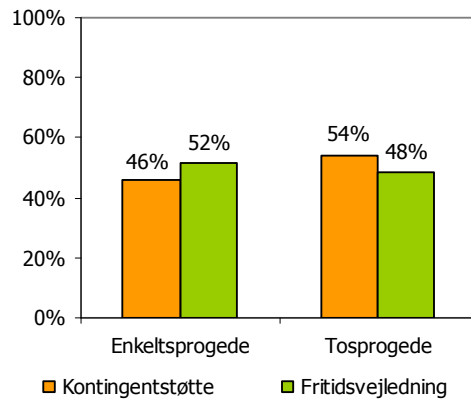
"Man skulle overveje allerede at fange dem i børnehaven, det er der, de fleste børn starter på noget. Det kan være svært at begynde på nogle aktiviteter senere, fx er der ikke begyndersvømning for 11-årige – de 11-årige, der allerede svømmer, er aspiranter til elitehold. Skoler har været gode til rekruttering, men man kunne også have brugt børnehaver som rekrutteringscentral. Jo tidligere forældrene får oplevelsen af, at de skal tage ansvar for deres børns fritid, jo bedre" (Citat: Fritidsvejleder)

"Dem i børnehaven, der ikke bliver stimuleret, ikke går til babysvømning fx, de er allerede langt tilbage som 7-årige." (Citat: Fritidsvejleder)

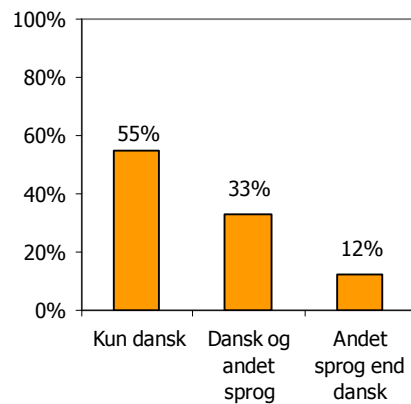
Kilde: Interview gennemført af Oxford Research, 2008 og 2009

¹⁷ Grunden til, at n for baggrundsvariabelen "tosprogethed" er relativt lav for kontingentstøtte, er, at Århus, som har givet støtte til 42 % af alle kontingentstøttede børn/unge, ikke har registreret på denne variabel.

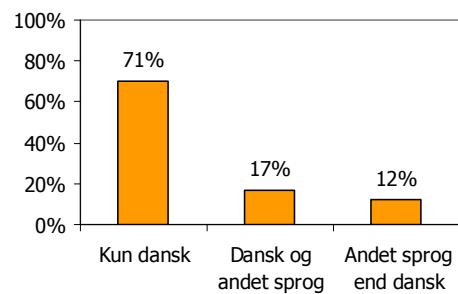
Figur 5.5: Sproglig baggrund
Tal fra projekterne, børn/unge og forældre

Registreringsskemaer fra projekterne
 Kontingentsstøtte: N = 1.185, Fritidsvejledning: N = 1.157

Spørgeskemaundersøgelse blandt børn/unge
 N = 262

Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre
 N = 129

Kilde: Oxford Research 2009

5.1.3 Socioøkonomisk baggrund

Målgruppen for projekt "forsøg med fritidspas" er udsatte børn/unge. Forældrenes socioøkonomiske baggrund kan bidrage til at indkredse, om de børn/unge, som projekterne har haft kontakt til, kan karakteriseres som udsatte. Dette er i projektet evalueret ved, at projektlederne (i registreringskemaerne) og forældrene (i forældrespøgeskemaerne) skulle angive, om de var "I beskæftigelse, ledig, under uddannelse eller på pension".

De følgende figurer (5.6 og 5.7) illustrerer den socioøkonomiske baggrund for et udsnit af de børn/unges forældre (mødre og fædre), som projekterne har været i kontakt med. Der er selvstændige figurer for henholdsvis "Kontingentsupporte" og "Vejledning". Figurene er alene udarbejdet på baggrund af data fra projekterne i Køge, Kolding og Horsens.¹⁸ Århus Kommune har ikke registreret børnenes/de unges socioøkonomiske baggrund, men da Århus-projektet som tidligere beskrevet alene har givet kontingentsupporte til børn/unge, hvis forældres indtægt p.t. maksimum årligt udgør kr. 162.000, er det alligevel muligt at afdække deres socioøkonomiske baggrund. Dette grundet, at indtægtsgrænsen reelt betyder, at de børn/unge, der har modtaget kontingentsupporte, er barn/ung af en enlig forsørger, der enten modtager kontanthjælp, pension eller SU. Dvs. at alle 876 børn, som Århus har givet kontingentsupporte til, har forældre, som enten er ledige, under uddannelse eller på pension.

Kontingentsupporte

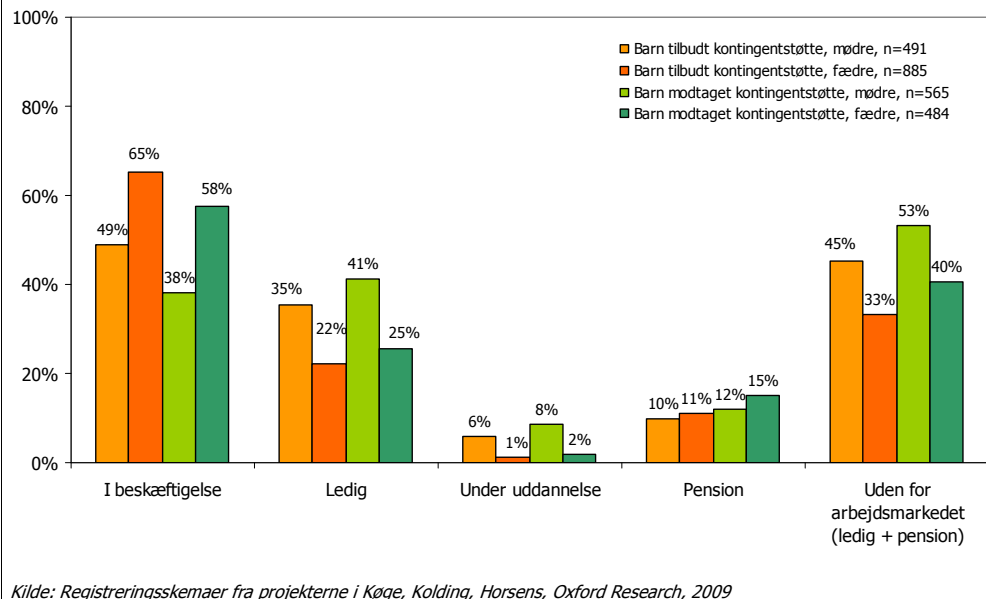
Som det fremgår af nedenstående figur 5.6, gælder det for de børn/unge, der har fået *tilbudt* kontingentsupporte, at 49 % af deres mødre er i beskæftigelse, 35 % er ledige, 6 % er under uddannelse og 10 % er på pension. Det betyder, at 45 % af mødrene står uden for arbejdsmarkedet. 65 % af fædrene er i beskæftigelse, 22 % er ledige, 8 % er under uddannelse og 12 % er på pension. Det betyder, at 33 % af fædrene står uden for arbejdsmarkedet.

For børn/unge, der har *modtaget* kontingentsupporte, gælder det, at 38 % af mødrene er i beskæftigelse, 41 % er ledige, 8 % er under uddannelse og 12 % er på pension. Det betyder, at 53 % af mødrene står uden for arbejdsmarkedet. 58 % af fædrene er i beskæftigelse, 25 % er ledige, 2 % er under uddannelse og 15 % er på pension. Det betyder, at 40 % af fædrene står uden for arbejdsmarkedet.

Der er dermed en større andel af mødre og fædre til de børn/unge, der har *modtaget* kontingentsupporte, der står uden for arbejdsmarkedet, end for mødre og fædre til børn/unge der fik tilbuddet.

¹⁸ Det er kun Køge, Kolding og Horsens, der konsekvent har registreret data for forældrenes socioøkonomiske baggrund. De tre kommuner er alle forsøgsordninger af typen model 3. Da det ikke fremgår af data, hvilke forældre der danner par, og hvilke der ikke gør, præsenteres data på mødre og fædre separat.

**Figur 5.6: Børn tilbudt kontingentstøtte / Børn modtaget kontingentstøtte – Fordelt på forældres socioøkonomiske baggrund
Blandt børn og unge i Køge, Kolding og Horsens**

Vejledning

I figur 5.7 præsenteres mødres og fædres socioøkonomiske baggrund, for hhv. børn/unge der er blevet vejledt, og børn/unge der er begyndt til en aktivitet som resultat af vejledning.

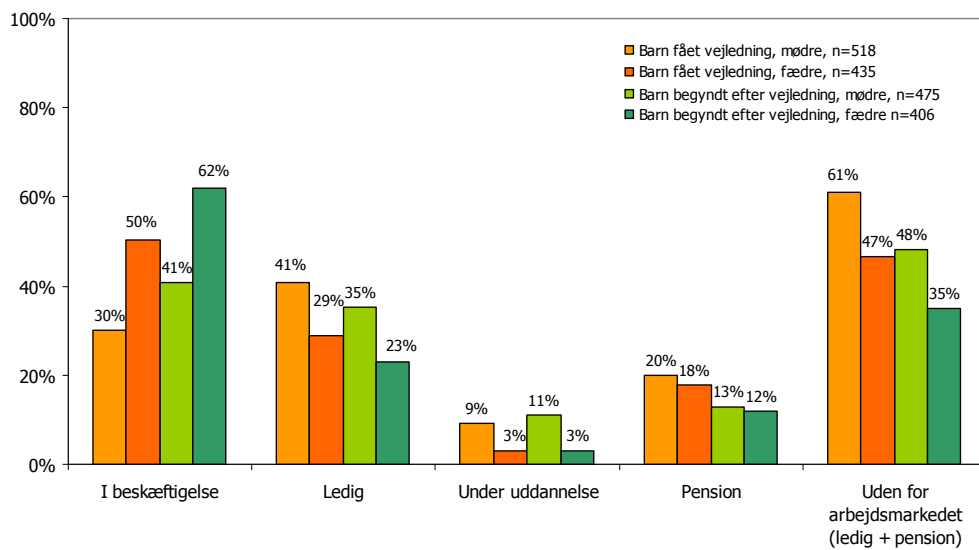
For børn/unge, der har *fået fritidsvejledning*, gælder det, at 30 % af mødrene er i beskæftigelse, 41 % er ledige, 9 % er under uddannelse og 20 % er på pension, hvilket betyder, at 61 % af mødrene står uden for arbejdsmarkedet. 50 % af fædrene er i beskæftigelse, 29 % er ledige, 3 % er under uddannelse og 18 % er på pension. Det betyder, at 47 % af fædrene står uden for arbejdsmarkedet.

For børn, der er *begyndt til en aktivitet som resultat af fritidsvejledning*, gælder det, at 41 % af mødrene er i beskæftigelse, 35 % er ledige, 11 % er under uddannelse og 13 % er på pension, hvilket betyder, at 48 % af mødrene står uden for arbejdsmarkedet. 62 % af fædrene er i beskæftigelse, 23 % er ledige, 3 % er under uddannelse og 12 % er på pension. Det betyder, at 35 % af fædrene står uden for arbejdsmarkedet.

Der er dermed en mindre andel af mødre og fædre til børn/unge, der er begyndt til en aktivitet som resultat af vejledningen, der står uden for arbejdsmarkedet, end der er for mødre og fædre til børn/unge, der alene blev vejledt.

Figur 5.7: Børn fået vejledning / Børn begyndt til aktivitet efter vejledning – Fordelt på forældres socioøkonomiske baggrund

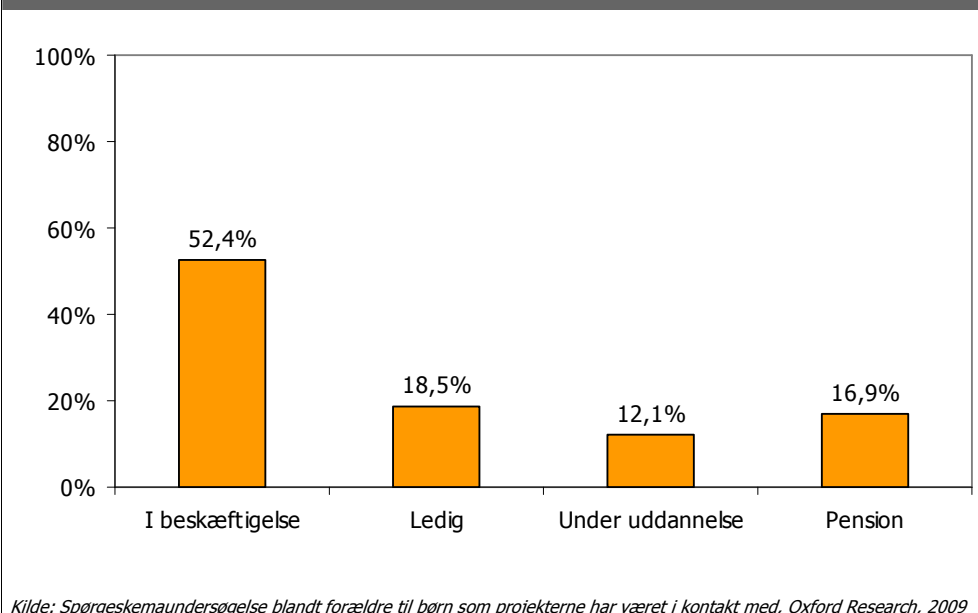
Blandt børn og unge i Køge, Kolding og Horsens

Kilde: Registreringsskemaer fra projekterne i Køge, Kolding, Horsens, Oxford Research, 2009

Da ovenstående data alene - som tidligere skrevet - dækker over et udsnit af mødre og fædre fra tre projekter, inddrages data fra spørgeskemaundersøgelsen, for på denne vis, at få en bredere indsigt i børnenes/de unges familiemæssige socioøkonomiske baggrund. Figur 5.8 illustrerer derfor den socioøkonomiske baggrund for de forældre, der har besvaret et spørgeskema.

Figur 5.8: Forældres socioøkonomiske baggrund
Forældreskemaer, n=124

For at sammenholde resultaterne med ovenstående figurer om mødrenes og fædrenes socioøkonomiske baggrund, skal det nævnes, at i spørgeskemaundersøgelsen til forældre er 82 % af respondenterne kvinder og 18 % mænd.¹⁹

Når data fra figur 5.8 sammenholdes med data fra figur 5.6 og 5.7, er der blandt respondenterne i spørgeskemaundersøgelsen en større andel i beskæftigelse og en markant lavere andel ledige, når det tages in mente, at ca. 4 af 5 respondenter er kvinder. Andelen af forældre under uddannelse er lidt højere. Der er ikke nogen overordnet tendens for andelen af forældre, der modtager pension, denne ligger på ca. 17 %. Ca. 36 % af respondenterne står uden for arbejdsmarkedet. Men selv med forbehold for at der formentlig er en overvægt af ressourcestærke forældre blandt de, der har besvaret forældreskemaerne, er det alligevel kun godt 50 %, der er i beskæftigelse.

Ovenstående socioøkonomiske analyser viser, at det på baggrund af de tilgængelige data og tilkendelseskriterierne fra Århus-projektet overordnet kan konkluderes, at der er en klar tendens til, at over halvdelen af forældrene (mødre og fædre) ikke er i beskæftigelse. Det, at forældre står uden for arbejdsmarkedet, er pr. definition ikke ensbetydende med, at familien/barnet er udsat, men det er en indikation på, at der kan være begrænset økonomiske midler til rådighed. Omvendt er det faktum, at forældrene er i beskæftigelse ikke pr. definition ensbetydende med, at familien er ressourcestærk og kan varetage barnets tarv og trivsel.

Dette understøttes af interview med projektledere, sagsbehandlere og andre nøglepersoner i de 10 projekter. De italesætter tydeligt og samstemmende, at de har arbejdet med

¹⁹På baggrund af en population, hvor n = 130.

en bred og fleksibel definition af "udsatte børn/unge". Dette uddybes i det følgende med udgangspunkt i begrebet *børn og unge i gråzonen*.

Målgruppen: børn og unge i gråzonen

Flere interviewpersoner bruger formuleringen børn og unge i gråzonen, når de skal beskrive målgruppen for forsøg med fritidspas. Denne formulering fortolkes af evaluator som en gruppe af børn, der ikke lever det normale og privilegerede liv, som hovedparten af danske børn gør. Af interview med fritidsvejledere og sagsbehandlere i forsøgskommunerne fremgår det, at disse børn og unge i gråzonen typisk ikke har en børne/unge-sag – endnu²⁰. Således har målgruppen for forsøg med fritidspas ikke været de stærkt socialt udsatte børn og unge, herunder anbragte børn/unge.

En definition på "udsatte børn", der tager udgangspunkt i barnets behov

"Der er jo mange definitioner af udsatte børn. Det vi var enige om, det var, at hvis vi kunne hjælpe dem med en fritidsaktivitet til at gøre deres liv lettere, socialt og kulturelt, så var det grund nok. Hvis nogen havde behov for hjælp, så var det nok – også selvom deres far er direktør. Men hvis han ikke tager sig af dem... Der er mange grader af udsathed, en skilsmisse kan også medføre udsathed i en periode. Det er ikke altid, at det har været økonomi, der har været udslagsgivende, nogen gange har en snak med barnet været nok. Ofte har vi heller ikke brugt så meget tid på dem, der ikke i klassisk forstand var udsatte, de skulle bare have et skub, mens andre skulle have meget mere støtte. Men hvis de har haft et behov, hvor vi kunne hjælpe, så har vi taget fat i det." (Citat: Fritidsvejleder)

Hvem er de udsatte børn?

"Alkoholiserede forældre, misbrugere, enlige forældre, familier med dødsfald og selvmord, overvægtige børn, sygdomme i familien." (Citat: Projektleder)

"De rigtig tunge skal slet ikke ud i foreningerne – de kan smadre en forening fuldstændig. Målgruppen er de svage, sårbare, ensomme og stille". (Citat: Kultur- og fritidschef).

Mange børn – ingen penge til fritidsaktiviteter

"Vi har familier, som har mange børn! Op til 8-10 børn, og de ville ikke have råd til at gå til noget i deres fritid". (Citat: Sagsbehandler)

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research i 2008 og 2009.

Som det fremgår af citaterne, bliver børn/unge en del af målgruppen for forsøg med fritidspas pga. vanskeligheder knyttet til forældrene, fx misbrug eller lav indtægt. Dette i modsætning til vanskeligheder knyttet direkte til børnene og de unge selv, herunder massive problemer med at indgå i sociale sammenhænge, fx pga. diagnoser som ADHD eller lignende lidelser. Det kan gøre det svært at blive integreret i en frivillig forening, med mindre der iværksættes særlige støtteforanstaltninger eller oprettes særlige hold.

Derudover kan børn/unge også være i målgruppen for forsøg med fritidspas pga. forældrenes manglende kendskab til og tradition for deltagelse i foreningslivet. Her peger in-

²⁰ Dette uddybes yderligere i kapitel 9, hvor betydningen af hhv. kontingentstøtte og fritidsvejledning for målgruppen bliver analyseret.

interviewpersoner i denne evaluering samt en række øvrige undersøgelser og projekter på, at det især gør sig gældende for forældre med anden etnisk baggrund end dansk. Dette understøttes også af evalueringens kvantitative analyse, hvor ca. halvdelen af børnene er to-sprogede.

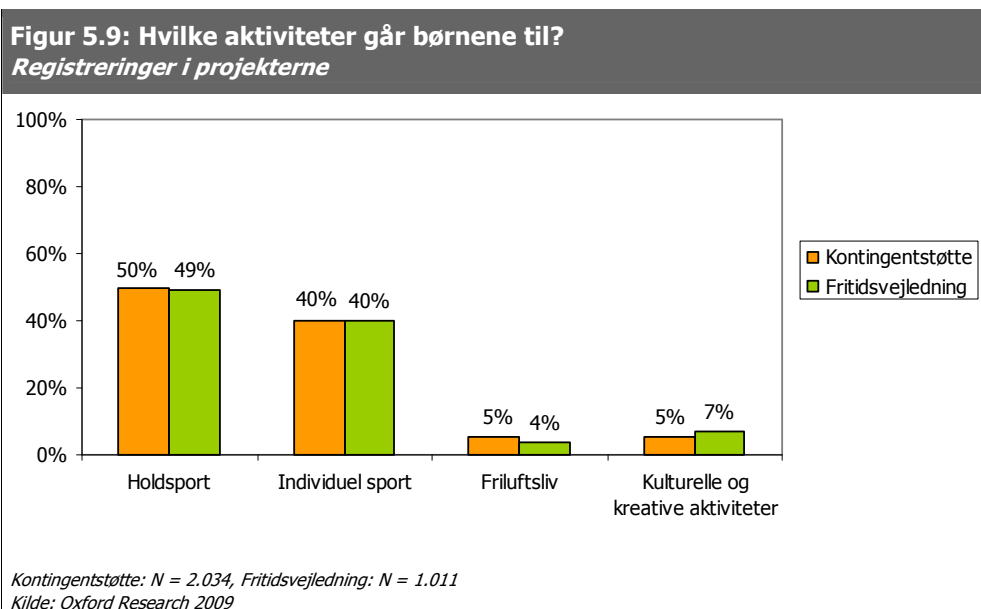
5.2 Børnene/de unges deltagelse i fritidsaktiviteter

Projekterne har registreret, hvilken type aktivitet børnene/de unge er begyndt til. Aktiviteterne er opdelt i fire forskellige kategorier:

- Holdsport – fx fodbold, håndbold, volleyball, basketball, hockey og gymnastik
- Individuel sport – fx kampsport, badminton, atletik, ridning og svømning
- Friluftsliv – fx spejder, klatring, kajak og kano
- Kulturelle og kreative aktiviteter – fx håndarbejde, malning og musik

5.2.1 Flest er begyndt til sport

Figur 5.9 viser, hvordan børnene fordeler sig på de fire aktivitetskategorier ifølge projekternes registreringer.

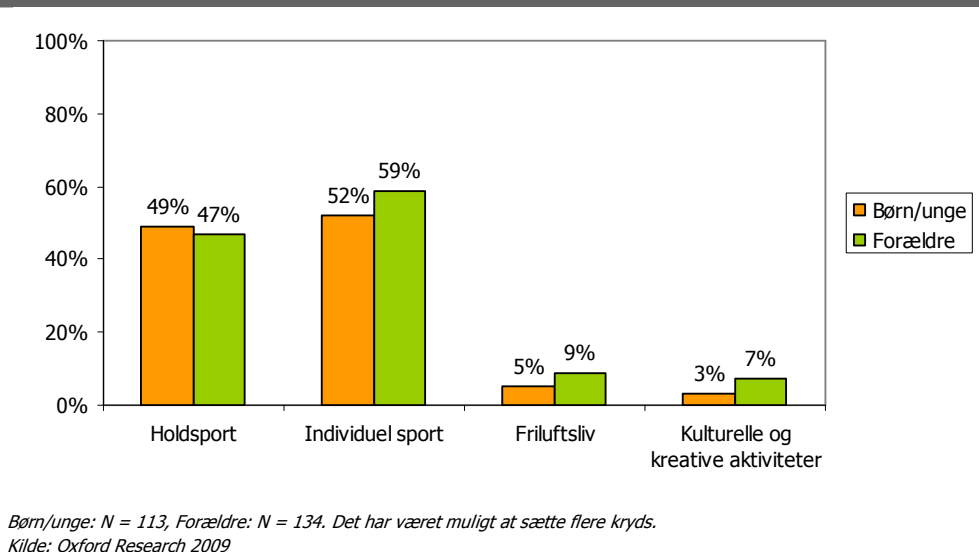

En sammenligning mellem de to metoder (kontingentsupport og vejledning) viser, at metoden ingen betydning har for, hvilken type fritidsaktivitet børnene begynder til. Omkring halvdelen af børnene/de unge er begyndt til holdsport, 40 % er begyndt til individuel sport, mens 4-5 % er begyndt til en friluftslivsaktivitet. Af de, der går til en kulturel eller kreativ aktivitet, er 7 % begyndt efter vejledning, mens 5 % er begyndt med kontingentsupport.

Figur 5.10 viser, hvordan de børn, der er begyndt til en aktivitet efter at have talt med en fritidsvejleder, fordeler sig på de forskellige aktivitetstyper. Da nogle af børnene går til flere aktiviteter, er summen af procenterne større end 100. 49 % af børnene er begyndt på en holdsport efter at have talt med en fritidsvejleder, 52 % er begyndt til individuel sport, 5 % er begyndt til en friluftslivsaktivitet og 3 % til kulturelle og kreative aktiviteter.

Af de forældre, der har svaret på spørgeskemaundersøgelsen, svarer 47 %, at deres barn er begyndt til en holdsport, 59 % til en individuel sport, 9 % til friluftsliv, og 7 % til kulturelle og kreative aktiviteter. Overordnet set ligner det billede, der tegner sig i spørgeskemaundersøgelserne, billedet fra projektregistreringerne: De fleste børn begynder til holdsport eller individuel sport, mens en lille gruppe (mellem 8 % og 16 %) fordeles på friluftsliv og kulturelle og kreative aktiviteter.

Figur 5.10: Hvilke aktiviteter går børnene til?
Spørgeskemaundersøgelse blandt børn/unge og forældre

5.2.2 Fritidsvejlederens er en god hjælp

145 børn/unge, svarende til 70 %, svarer i spørgeskemaet, at de har talt med en fritidsvejleder. Figur 5.11 på næste side viser, hvad de 145 børn har fået ud af mødet med fritidsvejlederen.

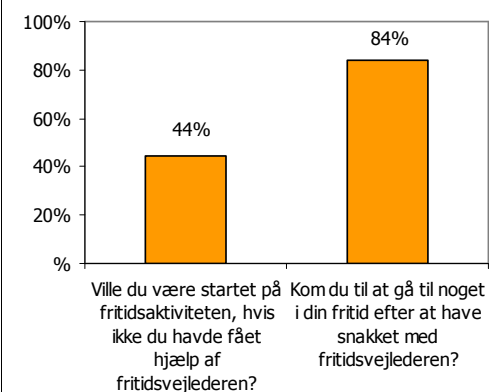
84 % af børnene/de unge kom til at gå til en aktivitet, efter de havde talt med fritidsvejlederen. 44 % vurderer, at de ville være startet på fritidsaktiviteten også uden fritidsvejlederens hjælp. Her må der dog tages forbehold for børnene/de unges reelle muligheder for at vurdere dette.

Håber han/hun kommer hvert år

"Det bedste ved at møde fritidsvejlederen var, at man fik talt, og at man kom til at gå til noget i fritiden. Jeg håber, at han/hun vil komme hvert år." (Pige, 13 år)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af Oxford Research i 2008

Figur 5.11: Børnenes udbytte af fritidsvejledningen
Andel der har svaret "ja"

"Gå til noget": N = 141; "Startet uden hjælp": N=115
 Kilde: Oxford Research 2009

havde at sige". En anden pige på 10 år skriver, at fritidsvejlederen gav hende nogle muligheder, hun ikke troede, var mulige, og en dreng på 13 år synes det bedste var, "at hun kom med en udfordring!". I de åbne svarkategorier forekommer der således heller ingen negative vurderinger af fritidsvejlederen blandt de 145 børn, der har besvaret spørgeskemaet.

Alt i alt tyder det på, at børnene/de unge godt tilfredse med fritidsvejlederen hjælp. 89 % synes, de har fået god hjælp af fritidsvejlederen, mens 11 % svarer, at hjælpen hverken var god eller dårlig. Ingen har svaret, at det var en dårlig hjælp. Disse resultater indikerer således en høj grad af tilfredshed, som dog ikke kan forventes at være repræsentativ alle de børn/unge, der er blevet foreningsaktive gennem projektet.

Det er ikke desto mindre interessant at give eksempler på, hvordan et udsnit af børnene med deres egne ord beskriver, hvad de mener om fritidsvejledningen.

På spørgsmålet om, hvad der var det bedste ved at møde fritidsvejlederen, svarer en dreng på 12 år, at "han var sød og var sej", mens en pige på 10 år skriver, at "hun var meget sød og hørte, hvad jeg

5.2.3 Vigtigheden af det rette match mellem barn og aktivitet

At forskellige former for sport dominerer billedet af, hvilke aktiviteter børnene i Forsøg med fritidspas er begyndt til, stemmer overens med det generelle billede af børns aktiviteter i dagens Danmark. De fleste børn/unge, der går til noget i fritiden, går til sport.²¹

Alternativer til sport

"Børn med diagnose skal ikke til holdsport, de skal til spejder eller rollespil. Og der er voksne til dem med rollespil, det er lige noget for sådan nogle knægte. Man lærer virkelig nogle regler, man kan forholde sig til. Mht. dragter og udstyr, så er der tit klubaftener, hvor de laver det selv. Og de kan godt rumme dem" (Citat: Fritidsvejleder)

"Der er ingen kreative tilbud til børn, hvis de ikke er gamle nok til ungdomsskolen. Men der er gymnastik og dans." (Citat: Fritidsvejleder)

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research i 2009

Netop i forbindelse med udsatte børn og unge er det imidlertid vigtigt at være opmærksom på, at sport – og særligt holdsport – ikke altid er den mest hensigtsmæssige aktivitet. Dét var en af pointerne i et oplæg til referencegruppen ved seniorforsker på SFI Else Christensen, der tog udgangspunkt i rapporten "11-årige børns fritidsliv".

Mens nogle børn kan have stor glæde af at blive "skubbet" ind i en holdsport, kan det for andre være for stor en udfordring. Det gælder fx børn, der har været ofre for mobning, har få sociale relationer med jævnaldrende, mv. For disse børn er individuelle aktiviteter som fx

²¹ Kilde: La Cour Michelsen (2009)

ridning og boksning en mere overkommelig udfordring. Det gælder både for børnene og for trænerne i foreningerne. Hvis udsatte børn skal deltage i holdsport, kræver det i højere grad, at trænerne har kompetencer til at håndtere disse børn.

Ligeledes er det vigtigt at have øje for alternativer til sport til de børn, der ikke bryder sig om sport eller blot har lyst til noget andet. fx spejder, musik, rollespil eller foto. Dette forhold fremhæves også i flere interview. Et vigtigt opmærksomhedspunkt er således også udbuddet af alternative aktiviteter

Som det også fremhæves i kapitel 7, er det vigtigt, at fritidsvejlederen har et bredt kendskab til foreningslivet og udbuddet af fritidsaktiviteter i lokalområdet. Foreningerne og deres aktiviteter har forskellige styrker og muligheder i forhold til det enkelte barn/unge. Jo bedre kendskab, jo større chancer for at skabe det rette match mellem barn/ung og aktivitet.

5.3 Erfaringer og tilfredshed blandt børn/unge

Dette afsnit sætter fokus på børnenes oplevelse af projektet og den fritidsaktivitet, de er begyndt til. Formålet med Forsøg med fritidspas er at påvirke børnene og de unges trivsel positivt. Afsnittet handler derfor også om, "hvor godt" fritid virker som middel til opfyldelsen af dette formål, set fra målgruppens perspektiv.

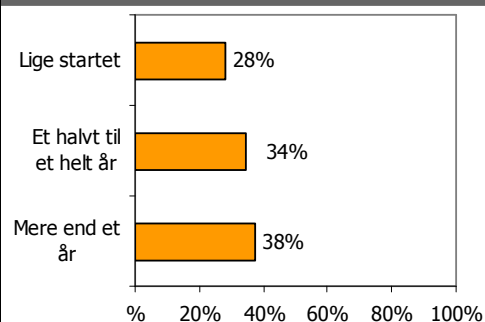
5.3.1 Regelmæssig deltagelse

Som det fremgår af figur 5.12, er 28 % af de børn, der har besvaret spørgeskemaerne, lige begyndt til deres fritidsaktivitet. 34 % har gået et halvt til et helt år, og 38 % har gået til aktiviteten i mere end et år.

Figur 5.13 på næste side viser, hvor ofte børnene går til fritidsaktiviteten. Den største andel af børnene/de unge (36 %) går til aktiviteten én gang om ugen. Den næststørste andel går til aktiviteten to gange om ugen, og den tredjestørste andel går til aktiviteten mere end to gange om ugen, mens 2 % svarer, at de går til aktiviteten nogle gange om måneden eller mindre. 6 % af de børn/unge, der har svaret på spørgeskemaet, går ikke til en fritidsaktivitet. 92 % af børnene/de unge går altså til en aktivitet mindst én gang om ugen, og over halvdelen af børnene/de unge (56 %) går til aktiviteten oftere end én gang om ugen.

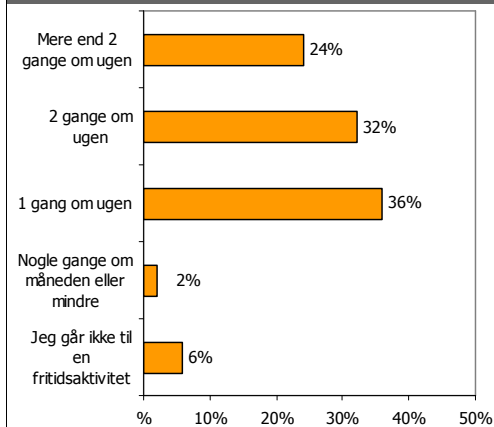
66 % af børnene/de unge kommer til aktiviteten hver gang, 33 % kommer næsten hver gang og kun 1 % kommer ikke så tit, jf. figur 5.14. Alt i alt er der altså for næsten alle børn/unge tale om regelmæssig deltagelse i fritidsaktiviteten.

Figur 5.12: Hvor længe har du gået til fritidsaktiviteten?

N = 242
Kilde: Oxford Research, 2009

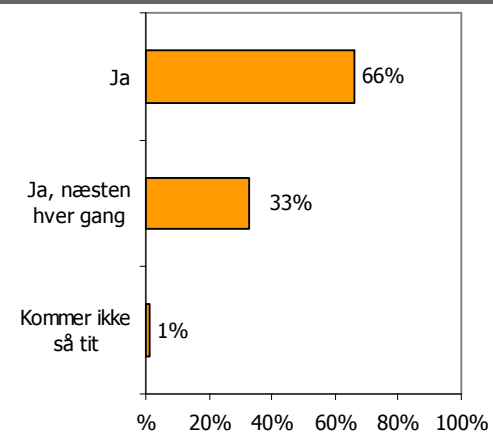
Figur 5.13: Hvor ofte går du til fritidsaktiviteten?

N = 261

Kilde: Oxford Research 2009

Figur 5.14: Kommer du til fritidsaktiviteten hver gang?

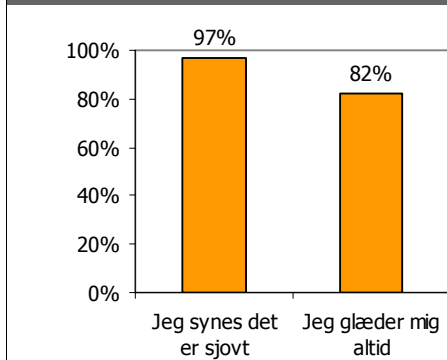

N = 245

Kilde: Oxford Research, 2009

5.3.2 Tilfredshed med og udbytte af fritidsaktiviteterne

Figur 5.15: Hvad synes du om at gå til fritidsaktiviteten? / Glæder du dig til at skulle af sted til fritidsaktiviteten?

N = 244

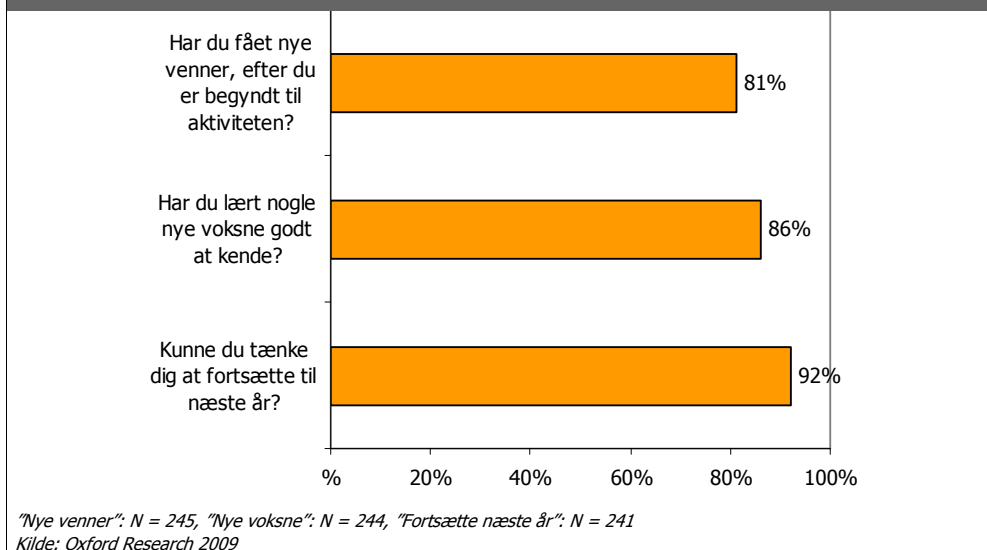
Kilde: Oxford Research 2009

Ses der på tilfredsheden blandt børn/unge, er der ingen tvivl: Hele 97 % af børnene svarer, at de synes, det at sjovt at gå til fritidsaktiviteten, og 82 % glæder sig altid til at skulle af sted til aktiviteten, jf. figur 5.15.

Figur 5.16 på næste side viser, at 81 % af børnene/de unge har fået nye venner, efter de er begyndt til aktiviteten, mens 86 % har lært nogle nye voksne godt at kende. Fritidsaktiviteten har altså for langt de flestes vedkommende haft en positiv betydning i form af nye sociale relationer.

Det positive billede understøttes af, at næsten alle – 92 % – kunne tænke sig at fortsætte til aktiviteten til næste år. Børnenes egne kommentarer taler næsten for sig selv, jf. citaterne på næste side.

Figur 5.16: Udbytte af fritidsaktiviteten for børn/unge
Andel der har svaret "Ja"

Børnene/de unges egen udsagn efterlader ikke megen tvivl om, at det for stort set alle har været en positiv oplevelse at begynde til en fritidsaktivitet, og at der både socialt og personligt er tale om et stort udbytte.

"Det er bare fedt!"

"Det er bare fedt at komme i gang med noget og få det godt med sig selv på alle måder!" (Pige, 17 år)

"Boksning er blevet en stor del af mit liv, for det er jo ikke kun motion, men også meget socialt. Det har givet mig meget selvtillid. Kan kun sige TAK :-)" (Pige, 15 år)

"Jeg er meget glad for at gå til ridning. Jeg rider på en hest, som hedder Fandango, og når den ser mig, kommer den hen til mig og puffer til mig. Den ved nemlig, at jeg har gulerødder med til den... jeg er også rigtig glad for at gå til gymnastik. Jeg er blevet rigtig god til spring - jeg øver mig også meget." (Pige, 7 år)

"Det, som jeg er mest glad for, er basket, fordi at jeg har mødt mange nye venner, og så er det en sport, som jeg går meget op i. Noget i min fritid, som kan være meget kedeligt, er, at man bare sidder i sin seng og kigger tv." (Dreng, 14 år)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af Oxford Research i 2008

5.4 Sammenfatning og delkonklusion

Det samlede projekt "Forsøg med fritidspas" har tilbudt 6.320 børn/unge kontingentstøtte, mens 2.929 børn/unge er blevet vejledt af en fritidsvejleder. Samlet set har de 10 projekter været i kontakt med mellem 6.320 og 9.249 børn/unge. Antallet af børn/unge, der enten er blevet medlem af en forening som konsekvens af kontingentstøtte eller vejledning, er dog noget mindre, idet 33 % af de børn, der er blevet tilbudt kontingentstøt-

te, og 46 % af de børn, der har fået fritidsvejledning, er begyndt til en aktivitet. Det svarer til, at 2.063 børn er begyndt til en fritidsaktivitet efter at have modtaget kontingentstøtte, og 1.338 er begyndt til en fritidsaktivitet som resultat af vejledning.

Når der ses på køn, alder og sprog for de børn/unge, der er blevet medlem af en forening, er der en lille overvægt af drenge, den største aldersgruppe er de 10- 12 årige, og ca. halvdelen af alle børn/unge er tosprogede.

I forhold til at målrette indsatsen til specifikke aldersgrupper, foreslår evaluatoren, at der med fordel kan anvendes en form for tretrinsskema, der sikrer en tidlig, kontinuerlig og fastholdende indsats. Det foreslås derfor, at den opsøgende indsats påbegyndes på børnehaveniveau og derefter gentages på 4. og 7. klassetrin, målrettet de børn/unge der ikke er aktive i fritidslivet.

I forhold til at indkredse og definere målgruppen yderligere, konkluderer evaluatoren på baggrund af den kvalitative analyse, at målgruppen, som projekterne primært har rettet indsatsen imod, kan beskrives som *børn og unge i gråzonen*. Dvs. børn/unge, der ikke lever det normale og privilegerede liv, som hovedparten af danske børn gør, hvilket understøttes af den kvantitative analyse, hvor der er en klar tendens til, at over halvdelen af børnene/de unge har forældre, der står uden for arbejdsmarkedet. Typisk er det ikke børn/unge, der modtager sociale foranstaltninger efter § 52 i Serviceloven, herunder er anbragte uden for familien. Børn og unge i gråzonen er endvidere kendetegnet ved, at de ikke har alt for store vanskeligheder ved at indgå i sociale sammenhænge, fx pga. diagnoser som ADHD eller lignende lidelser. Derudover er også børn/unge fra familier med anden etnisk baggrund end dansk en del af målgruppen, hvoraf det for nogle skyldes familiernes manglende kendskab til og tradition for deltagelse i det frivillige foreningsliv. Dette understøttes også af den kvantitative analyse, hvor ca. halvdelen af børn/unge i projektet er to-sprogede.

Vurderinger fra de børn/unge, der har besvaret evalueringens spørgeskema viser, at det for stort set alle har været en positiv oplevelse at få fritidsvejledning, at begynde til en fritidsaktivitet, og at der både socialt og personligt er tale om et stort udbytte. Hovedparten af børnene/de unge har dels fået nye venner, efter de er begyndt til aktiviteten, dels lært nye voksne godt at kende.

Hovedparten af børnene/de unge kom til at gå til en aktivitet, efter de havde talt med fritidsvejlederen, og over halvdelen vurderer, at de ikke ville være begyndt på en fritidsaktivitet uden fritidsvejlederens hjælp. Hertil kommer, at ca. 2/3 af alle børn/unge møder op hver gang.

Da svarene fra spørgeskemaundersøgelsen ikke kan forventes at være repræsentative, er det væsentligt at sammenholde disse resultater med vurderingerne fra fritidsvejledere og socialrådgivere, der også har været i tæt kontakt med børnene/de unge under forsøgsordningen. De har ligeledes generelt meget positive vurderinger af børnenes/de unges udbytte af såvel fritidsvejledningen som selve fritidsaktiviteterne. Mange forhold kan naturligvis spille ind på udbyttet af fritidsaktiviteten set fra barnets/den unges synsvinkel, herunder hvorvidt der er det rette match mellem barnets/den unges interesser/evner og den valgte fritidsaktivitet, hvordan foreningen modtager barnet/den unge, i hvilken udstrækning forældrene bakker op etc. De kvalitative interview efterlader dog ingen tvivl om, at tilstedeværelsen af en fritidsvejleder gør en forskel for målgruppens deltagelse i fritidsaktiviteter, og at dette sætter sig overvejende positive spor hos børnene/de unge. Ligeledes tyder resultaterne af forældrespørgeskemaundersøgelsen på, at børnene trives bedre efter være startet til en fritidsaktivitet, jf. kapitel 6.

I forhold til aktivitetstype er ca. halvdelen af børnene/de unge begyndt til holdsport, lidt under halvdelen til individuel sport, mens en lille andel er begyndt til en kulturel- eller

friluftslivsaktivitet. Tal der stemmer godt overens med gennemsnittet af danske børns valg af fritidsaktivitet. Evalueringen kan tillige ikke påpege, at en separat anvendelse af de to metoder har betydning for valg af aktivitet.

Hvis indsatsen - i et fremtidigt perspektiv - i højere grad skal rettes mod udsatte børn/unge, der enten er anbragte, eller kommer fra familier, der modtager sociale foranstaltninger efter § 52, bør vejledningen af aktivitetstype i højere grad sættes i fokus. Denne konklusion understøttes af SFI rapporten "11-årige børns fritidsliv", hvor det netop fremhæves, at individuelle fritidsaktiviteter som fx boksning er mere overkommelige udfordringer. Og det gælder både for børnene/de unge og for trænere i foreningerne. En konklusion som foreningerne ligeledes tilslutter sig, som det vil fremgå af kapitel 7.

Kapitel 6. Forældrenes opbakning og engagement

I dette kapitel indkredses forældrenes opbakning til og engagement i deres barns fritidsaktivitet samt erfaringer og tilfredshed med forsøgsordningen. Kapitlet er baseret på resultater fra en spørgeskemaundersøgelse blandt forældre til børn og unge, som er blevet foreningsaktive, oplysninger fra spørgeskemaundersøgelsen blandt børn og unge og de kvalitative interview med projektledere, nøglepersoner i kommuner og foreninger.

Kapitlet indledes med en præsentation af, hvad der karakteriserer de forældre, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen. Herefter følger et afsnit om forældrenes involvering og opbakning til barnets fritidsaktivitet og et afsnit om forældrenes tilfredshed med de forskellige former for støtte. Kapitlet afrundes med en sammenfatning og delkonklusion.

6.1 Hvilke forældre har svaret på spørgeskemaet?

Tabel 6.1 viser, hvordan de forældre, der har besvaret spørgeskemaet, fordeler sig på hhv. kommuner og forsøgsordninger.

For at sikre forældrenes anonymitet er spørgeskemaerne sendt til projektlederne, som har stået for videreformidlingen til forældrene. Hver projektleder har modtaget 50 spørgeskemaer. I alt har 134 forældre besvaret spørgeskemaet, hvilket giver en svarprocent på 27 %.

Antallet af besvarelser svinger meget fra kommune til kommune. Ser man på fordelingen på de forskellige forsøgsordninger, tegner Århus under forsøgsordning 1 sig for 25 % af besvarelserne. I modsætning til de øvrige projekter har det også her været muligt at sende spørgeskemaerne direkte hjem til forældrene.

Figur 6.1 på næste side viser forældrenes alder og køn på forældre og børn. 81 % er kvinder, mens 18 % er mænd. 47 % er forældre til en dreng, mens 53 % er forældre til en pige.

Størstedelen af forældrene er mellem 36 og 45 år og er dermed hverken usædvanligt unge eller usædvanligt gamle i betragtning af, at langt de fleste er forældre til børn i alderen 7-15 år (jf. figur 5.3 og 5.4 i kapitel 5).

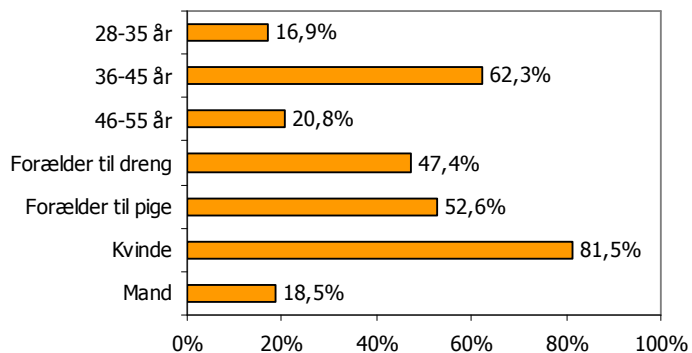
Yderligere information om forældrenes baggrund (civilstand, beskæftigelse og sprog) findes i kapitel 5.

Tabel 6.1: Besvarelser fordelt på kommuner og forsøgsordninger

Kommune	Antal besvarelser
Brønderslev	19
Horsens	20
Høje-Taastrup	8
Ishøj	0
Kolding	12
København	8
Køge	17
Langeland	7
Odense	9
Århus	34
Forsøgsordning	Antal besvarelser
1 (Kontingentsupport)	34
2 (Ren fritidsvejledning)	17
2 (Fritidsvejledning + kontingentsupport)	83
I alt	134

Kilde: Oxford Research 2009

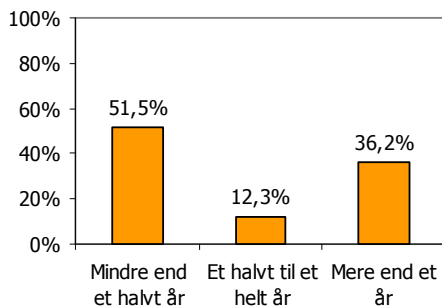
Figur 6.1: Forældres alder og køn

N = 130

Kilde: Oxford Research 2009

Figur 6.2: Hvor længe har dit barn gået til aktiviteten?

N = 130

Kilde: Oxford Research 2009

Figur 6.2 viser, hvor længe barnet har gået til aktiviteten. Det fremgår, at lidt over halvdelen næsten lige er begyndt, mens lidt over en tredjedel har været i gang i mere end et år. Svarene kommer altså både fra forældre, for hvem fritidsaktiviteten er noget relativt nyt, og forældre, der har en vis erfaring.

Det billede, forældreskemaerne giver af børnenes aktiviteter, stemmer overens med billedet fra evalueringens øvrige målinger. Størstedelen af forældrenes børn er således begyndt at gå til sport. 60 % går til individuel sport, mens 47 % går til hold-sport. 9 % går til aktiviteter i kategorien "Friluftsliv", mens kun 7 % er begyndt til en kreativ aktivitet.

I det følgende skal vi se nærmere på opbakning til og engagement i deres barns fritidsaktivitet.

6.2 Forældrenes opbakning og engagement

Forældrenes opbakning og engagement har stor betydning, ikke blot for børnene og de unge, men også for de frivillige foreninger, der danner ramme for organiserede fritidsaktiviteter for børn/unge. Foreningslivet er som bekendt baseret på frivillige kræfter, eksempelvis i form af at forældre kan køre børn til fodboldkampe på udebane. I dette afsnit præsenteres først data vedr. forældrenes involvering i barnets fritidsaktivitet. Herefter ser vi nærmere på forældrenes oplevelser af fritidsaktivitetens betydning for barnet, og endelig på forældrenes egen baggrund i fritidslivet og forestillinger om et fremtidigt engagement.

Det skal her bemærkes, at der ikke er tale om et repræsentativt datamateriale. Tallene gælder de forældre, der har svaret på spørgeskemaet, og dermed ikke hele forældrepopulationen. Det må tages i betragtning, at de forældre, der har svaret på skemaet, med stor sandsynlighed er blandt de mest engagerede. Hvis man ikke bakker op om sit barns fritidsaktivitet, er sandsynligheden for, at man vil eller kan svare på et spørgeskema om emnet, antageligt tilsvarende mindre.

6.2.1 Forældrenes involvering i barnets fritidsaktivitet

I spørgeskemaet har forældrene besvaret en række spørgsmål om, hvordan de forholder sig til barnets fritidsaktivitet. Generelt tyder svarene på, at lidt over halvdelen af forældrene er praktisk engagerede i barnets aktivitet, idet de enten følger barnet til eller fra aktiviteten, har sørget for udstyr til barnet eller har overværet træning, kampe, opvisning eller tilsvarende. Så godt som alle forældrene oplyser, at de taler med barnet om fritidsaktiviteten hver gang eller næsten hver gang. Endvidere tilkendegiver en tredjedel af forældrene, at de selv har overvejet at blive frivillig i foreningslivet. Omtrent en fjerdedel svarer, at de måske har haft disse overvejelser mens knap halvdelen svarer nej. Til sammenligning viser den store danske frivillighedsundersøgelse, at 18 % af den danske befolkning udfører frivilligt arbejde inden for fritidsområdet. Andelen er størst blandt de 30-49-årige, nemlig 23 %, og forældre er særligt aktive.²³

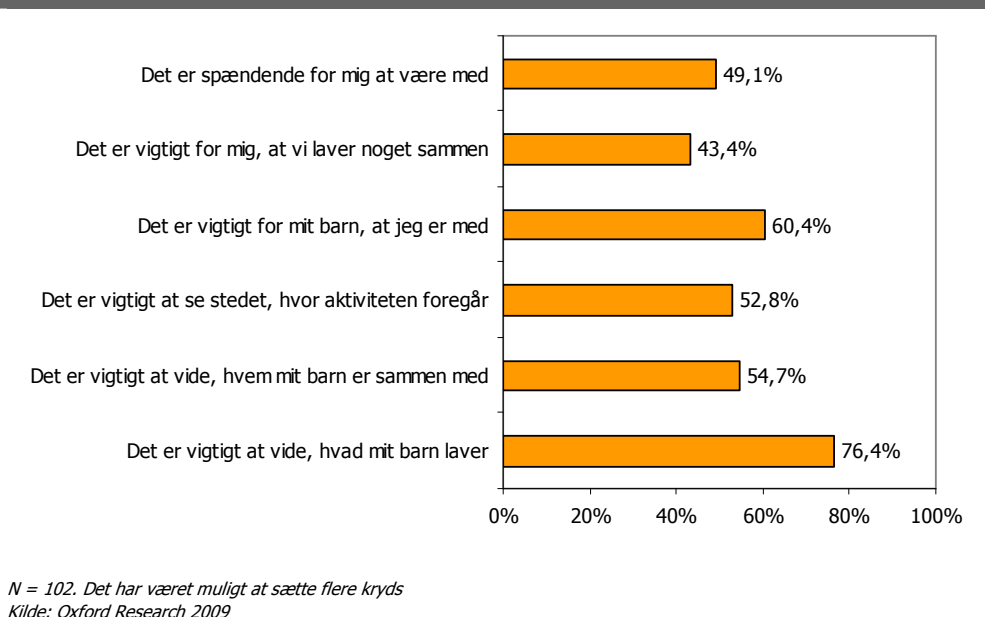
Det er svært at vurdere på baggrund af spørgeskemaundersøgelsen, hvorvidt forældre omfattet af forsøgsordningen er mere eller mindre engagerede end andre forældre. Tages der udgangspunkt i svarene skal det bemærkes, at involveringen generelt set må vurderes at være mindre end de angivne svar, da det med stor sandsynlighed er de mest engagerede forældre, der har besvaret spørgeskemaet. Spørger man foreningerne, er vurderingen da også, at engagementet er en hel del mindre blandt disse forældre, jf. kapitel 7, fig. 7.4. Her vurderer mellem 38 % og 45 % af foreningerne, at forældrene er mindre engagerede end andre forældre. Samme opfattelse går i høj grad igen blandt projektledere/fritidsvejlederne, der fx kan fortælle om, hvordan de ofte bliver brændt af, når de laver aftaler med forældre. Endvidere er manglende kendskab til foreningsliv og foreningskultur blandt forældre med anden etnisk baggrund end dansk en forklaring, der ofte går igen hos både projektledere, fritidsvejledere og foreninger, når forældrenes manglende deltagelse skal forklares.

Figur 6.3 viser forældrenes svar på, hvorfor de har været med til barnets fritidsaktivitet. 76 % mener, at det er vigtigt at vide, hvad barnet laver, mens 60 % mener, at det er vigtigt for barnet, at man er med. Omkring halvdelen af forældrene mener ligeledes, at

²³ Kilde: Inger Koch-Nielsen et al.: *Frivilligt arbejde. Den frivillige indsats i Danmark*. SFI 05:20, Socialforskningsinstituttet 2005.

det er vigtigt at se stedet, hvor aktiviteten foregår, og at vide, hvem barnet er sammen med. 49 % får desuden selv noget ud af at være med, det er spændende, og 43 % synes, det er vigtigt at lave noget sammen med barnet. De kvalitative interview peger ligeledes på, at det især er vigtigt for etniske forældre, at kende til stedet og de forhold hvorunder fritidsaktiviteterne finder sted.

Figur 6.3: Hvis du har været med til dit barns fritidsaktivitet, hvad er så grunden til det?

Forældre til yngre børn involverer sig mere

Der er en række signifikante sammenhænge mellem forældrenes involvering og barnets alder, således at forældrene til de yngste børn er mere aktive i forhold til at følge barnet til og fra aktiviteten og i forhold til at se på, mens barnet træner eller øver.

Sammenhængen med barnets alder viser sig også i forældrenes begrundelser for, hvorfor de har været med til barnets fritidsaktivitet. Her svarer 72 % af forældrene til børn i alderen 7-9 år, at "det er vigtigt for mit barn, at jeg er med" ($p < 0,01$). Dette gælder kun for cirka halvdelen af forældrene til de 10-12-årige og kun for omkring en fjerdedel af forældrene til hhv. de 13-15-årige og 16-18-årige. En tilsvarende sammenhæng gør sig gældende for udsagnet "det er vigtigt for mig, at vi laver noget sammen."

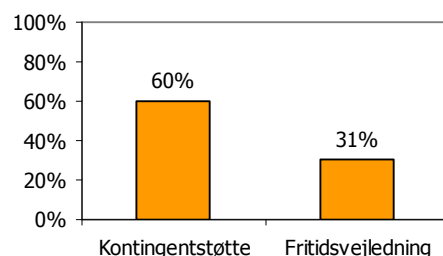
6.3 Erfaringer og tilfredshed blandt forældre

I dette afsnit ser vi på forældrenes vurdering af og tilfredshed med hhv. kontingentstøtte og fritidsvejledning samt forældrenes vurdering af, hvad deltagelse i en fritidsaktivitet betyder for deres børn.

Som det fremgår af figur 6.4, har 60 % af forældrene modtaget økonomisk støtte, mens 31 % har modtaget fritidsvejledning. 21 % af disse forældre har modtaget både økonomisk støtte og fritidsvejledning. En del af forældrene har undladt at svare på spørgsmålet.

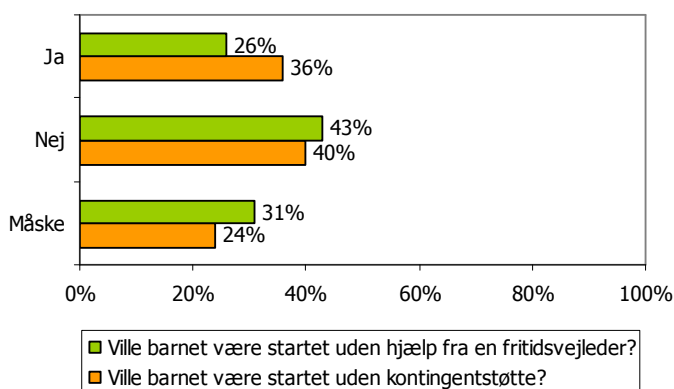
Nedenstående figur 6.5 viser forældrenes svar på, hvorvidt deres barn ville være startet til fritidsaktiviteten uden hhv. kontingentstøtte eller hjælp fra en fritidsvejleder. 40 % af de forældre, hvis barn har fået kontingentstøtte, vurderer, at barnet ikke ville være startet uden. Det samme gælder 43 % af de forældre, hvis barn har fået hjælp af en fritidsvejleder. For fire ud af 10 har støtten altså været afgørende.

Figur 6.4: Hvilken form for støtte har forældrene modtaget?

"Kontingentstøtte": N = 124, "Fritidsvejledning": N = 127
21 % har modtaget både kontingentstøtte og vejledning.
Kilde: Oxford Research 2009

Figur 6.5: Ville barnet være startet til fritidsaktiviteten uden hjælp fra en fritidsvejleder/uden kontingentstøtte?

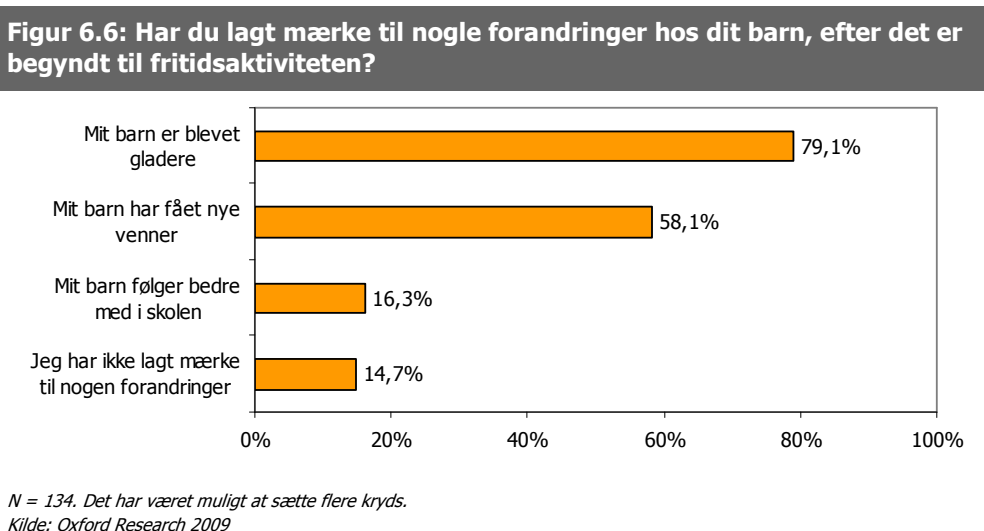

"Fritidsvejleder": N = 51, "Kontingentstøtte": N = 75
Kilde: Oxford Research 2009

En fjerdedel af de forældre, hvis barn har modtaget fritidsvejledning, vurderer omvendt, at de kunne have undværet denne. Det samme gælder over en tredjedel af de forældre, hvis barn har modtaget kontingentstøtte – 36 % vurderer, at barnet ville være startet til aktiviteten også uden kontingentstøtte. Hhv. 24 % og 31 % er i tvivl om, hvorvidt barnet ville være startet uden hjælp eller støtte.

6.3.1 Oplevelser af fritidsaktivitetens betydning for barnet

Figur 6.4 viser, hvilke forandringer forældrene har lagt mærke til hos deres barn, efter det er begyndt til fritidsaktiviteten.

79 % af forældrene oplever, at deres barn er blevet gladere, efter det er begyndt til fritidsaktiviteten, og 58 % svarer ja til, at deres barn har fået nye venner. 16 % siger, deres barn følger bedre med i skolen, mens knap 15 % ikke har lagt mærke til nogen forandringer hos barnet.

Ovenstående figur viser udelukkende positive udsagn. Det skyldes, at ingen forældre har sat kryds ved negative udsagn som "mit barn er blevet mere ensomt" eller "mit barn klarer sig dårligere i skolen". Tværtimod bemærker mange i en åben svarkategori, at deres barn har fået mere selvtillid, er blevet sundere, er "stolt over at lære at svømme" eller har lært at sidde stille. Der er således ingen tvivl blandt de forældre, der har besvaret spørgeskemaet, om at fritidsaktiviteten har en positiv indflydelse på deres barn.

Fra fritid til fremtidsdrømme

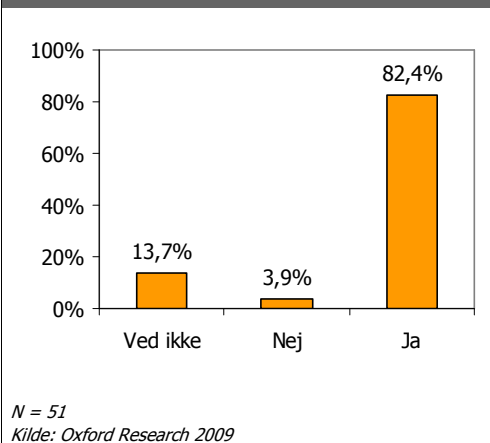
"Hun drømmer om at få en hest en dag, og det giver hende lyst til at blive dyrlæge i fremtiden." (Arabisk far til 10-årig pige, der har fået kontingentstøtte til ridning)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af Oxford Research i 2008

Om end der er tale om data med begrænset udsigelseskraft er det værd at bemærke, at disse meget positive vurderinger af børnenes udbytte er i tråd med børnenes egen oplevelse, jf. kapitel 5.

6.3.2 "Der er ikke noget, der ikke har været godt"

Figur 6.7: Har du alt i alt været tilfreds med fritidsvejlederens hjælp?

Af figur 6.11 fremgår det, at 82 % af de forældre, der har besvaret spørgeskemaet, alt i alt er tilfredse med fritidsvejlederens hjælp.

80 % af disse forældre oplyser, at kontakten med fritidsvejlederen har været, som de havde behov for, mens 17 % gerne ville have haft mere kontakt med fritidsvejlederen. En fjerdedel af de forældre, hvis barn har fået hjælp af en fritidsvejleder, har aldrig selv talt med vedkommende. En fjerdedel har talt med fritidsvejlederen minimum tre gange, og halvdelen af forældrene har talt med fritidsvejlederen en eller to gange.

Generelt er der altså stor tilfredshed blandt forældrene. På spørgsmålet om, hvad der

ikke har været så godt ved fritidsvejlederens hjælp, lyder et af mange lignende svar: "Der er ikke noget, der ikke har været godt".

Der er således mange rosende ord til fritidsvejlederne fra forældrene. En del handler om den hurtighed, hvormed fritidsvejlederen har taget kontakt, og barnet har kunnet komme i gang. Fritidsvejlederens fleksibilitet og tilgængelighed nævnes også af flere, fx invitationen til bare at ringe, hvis man har brug for hjælp. Mange beskriver også fritidsvejlederen som "sød", "forstående", "engageret" og "hjælpsom". Endelig nævnes transport af mange forældre som en vigtig hjælp – at fritidsvejlederen har kunnet hjælpe med at hente og bringe barnet, da det ellers ville have været en barriere, fx pga. arbejdstider.

Tekstboksen viser en række kommentarer fra forældre. Det tyder her på, at tilfredsheden og begejstringen er stor, både når det gælder fritidsvejlederens hjælp og muligheden for at få kontingentstøtte.

Hvad har været godt ved fritidsvejlederens hjælp?

"At jeg har social fobi, og vejlederen kom hjem til mig. At han inden for en formiddag mailer tilbage til mig, og samme eftermiddag besøgte han os." (Dansk mor, hvis datter er begyndt til spejder. Har fået vejledning og kontingentstøtte.)

"At det gik så hurtigt med at finde noget, han kunne komme til, og at han sagde, at hvis det var noget, kunne jeg bare ringe." (Dansk mor, hvis søn er begyndt til skydning. Har fået vejledning og kontingentstøtte.)

"Hvis ikke muligheden havde været der, havde mit barn ikke haft samme mulighed for kontakt til andre mennesker, hvilket jeg mener, er gavnligt for hendes sundhed og trivsel." (Dansk mor, hvis datter er begyndt til ridning. Har fået vejledning og kontingentstøtte.)

"Fritidsvejlederen har hjulpet mit barn til at få en mere aktiv fritid. Og det er jeg taknemlig for." (Bosnisk far, hvis datter er begyndt til håndbold. Har fået vejledning og kontingentstøtte.)

"Det var godt, at jeg fik hjælp til kontingentstøtte." (Iransk mor, hvis datter er begyndt til svømning. Har fået kontingentstøtte.)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af Oxford Research 2008

6.4 Sammenfatning og delkonklusion

Ud fra evalueringens datakilder til belysning af et forældreperspektiv på projektet, kan vi pege på en række tendenser blandt forældrene.

Knap halvdelen af de 134 forældre, der indgår i spørgeskemaundersøgelsen, vurderer, at hhv. kontingentstøtte eller fritidsvejledning har været afgørende for, at deres barn er kommet til at gå til en fritidsaktivitet. En tredjedel af de, der har modtaget kontingentstøtte, vurderer, at barnet ville være startet alligevel, mens det gælder en fjerdedel af de forældre, hvis barn har fået hjælp af en fritidsvejleder.

De forældre, der har besvaret spørgeskemaerne, er glade og tilfredse med hjælpen fra fritidsvejlederne såvel som muligheden for kontingentstøtte. Mange udtrykker stor glæde og taknemlighed og giver udtryk for, at det gør en positiv forskel for deres børn at deltage i en fritidsaktivitet.

Det er vigtigt at bemærke, at svarene i forældre-spørgeskemaundersøgelsen formentlig vil være afgivet af den mest engagerede gruppe af forældrene. Hvis man ikke bakker op om sit barns fritidsaktivitet, er sandsynligheden for, at man vil eller kan svare på et spørgeskema om emnet, antageligt tilsvarende mindre. I forlængelse heraf kan det forventes, at svarene på spørgsmål omkring aktiv deltagelse og engagement i barnets/børnens fritidsliv tegner et mere positivt billede, end der reelt vil være tale om i den samlede forældregruppe. Når cirka halvdelen af forældrene oplyser, at de er aktivt involveret på den ene eller anden måde er det da også langt fra det billede, som fritidsvejledere og foreninger har.

Set i lyset af evaluators samlede datamateriale om forældrenes deltagelse og engagement kan det konkluderes, at et vigtigt næste skridt vil være at få forældrene mere aktivt involveret i barnets fritidsaktivitet og i foreningerne.

Kapitel 7. Det frivillige foreningsliv

Dette kapitel omhandler det frivillige foreningslivs erfaringer med Forsøg med fritidspas. Konklusionerne bygger hovedsageligt på en spørgeskemaundersøgelse blandt foreninger og andre udbydere af fritidsaktiviteter i de deltagende kommuner i efteråret 2008 og på telefoninterview med i alt 25 (frivillige) ledere og instruktører fordelt på de 10 kommuner.

Kapitlet omhandler foreningernes erfaringer med de nye medlemmer, forældrenes opbakning og engagement, forsøgsordningens betydning for foreningernes ressourcer og det frivillige engagement samt foreningernes vurdering af samarbejdet med projektlederen og kommunen. Endelig indeholder kapitlet refleksioner over forsøgsordningen generelt samt fordele og ulemper ved hhv. fritidsvejledning og kontingentstøtte set fra foreningernes perspektiv.²⁵

7.1 Hvem har svaret på spørgeskemaet?

Spørgeskemaerne er sendt direkte til ledere/kontakt-personer i op til 20 foreninger i hvert projekt. Nogle projekter har dog kun indgået samarbejde med 2-3 foreninger, hvorfor det ikke har været muligt at udsende 20 spørgeskemaer i disse projekter.

I alt er udsendt 155 spørgeskemaer til foreninger og andre udbydere af fritidsaktiviteter, fx musikskoler og ungdomsklubber. 55 spørgeskemaer er returneret til Oxford Research, hvilket giver en svarprocent på lidt over 35 %.

Tabel 7.1 viser, hvordan besvarelserne fordeler sig på hhv. kommuner og forsøgsordninger. Som det fremgår af tabellen, er antallet af besvarelser noget ujævnt fordelt i forhold til kommunernes størrelse. I forhold til fordelingen på forsøgsordninger stemmer fordelingen overens med fordelingen af de enkelte projekter. Størstedelen af projekterne er som bekendt under forsøgsordning 2, hvorfor disse også er bedst repræsenteret, mens forsøgsordning 1 alene repræsenteres af Århus.

Kommune	Antal besvarelser
Brønderslev	8
Horsens	6
Høje-Taastrup	10
Ishøj	0
Kolding	1
København	4
Køge	7
Langeland	3
Odense	7
Århus	9
Forsøgsordning	Antal besvarelser
1 (Kontingentstøtte)	9
2 (Ren fritidsvejledning)	11
2 (Fritidsvejledning + kontingentstøtte)	35
I alt	55

Kilde: Oxford Research 2009

²⁵ Både spørgeskemaundersøgelse og interview tæller ligeledes kommunale tilbud som fx ungdomsskoler og musikskoler og aktiviteter i boligforeninger. Her fokuseres imidlertid på de frivillige foreninger, som udgør langt størstedelen af informanterne, og også har været det primære fokus i de enkelte forsøgsprojekter.

Ud over spørgeskemaundersøgelsen bygger kapitlet på telefoninterview med 25 (frivillige) ledere og instruktører, så vidt muligt jævnt fordelt på de 10 kommuner og forskellige typer af fritidsaktiviteter. En nærmere oversigt findes i kapitel 10.

Det bemærkes, at de foreninger, der har medvirket i evalueringen, ikke kan ses som dækkende for samtlige foreninger i forsøgskommunerne. Her er tale om foreninger, der rent faktisk har taget imod de socialt udsatte børn og unge, som er kommet gennem projekterne, og som herudover har valgt at bruge ressourcer på at udfylde spørgeskemaet og deltage i interview. Dette udsnit af foreningslivet kan altså med stor sandsynlighed betragtes som mere "velvilligt" indstillet over for projektet end den samlede population. Dette forhold må medtages i fortolkningen af nedenstående resultater.

7.2 Foreningernes erfaringer med de nye medlemmer

Tabel 7.2: Hvor mange nye medlemmer har foreningen fået?

Antal nye medlemmer	Antal foreninger
Ingen nye	7
1-5 nye medlemmer	20
6-20 nye medlemmer	15
Over 20 nye medlemmer	7

N = 49

Kilde: Oxford Research 2009

Tabel 7.2 viser, hvor mange nye medlemmer foreningerne i spørgeskemaundersøgelsen har fået gennem forsøgsprojektet.²⁶

Tilsammen har foreningerne i spørgeskemaundersøgelsen fået 624 nye medlemmer, hvilket svarer til et gennemsnit på ca. 12 nye medlemmer pr. forening. Der er imidlertid tale om en meget skæv fordeling. Nogle foreninger har blot fået et enkelt nyt medlem, andre har slet ikke fået

nogen, mens andre igen har fået 20, 40 eller endnu flere.

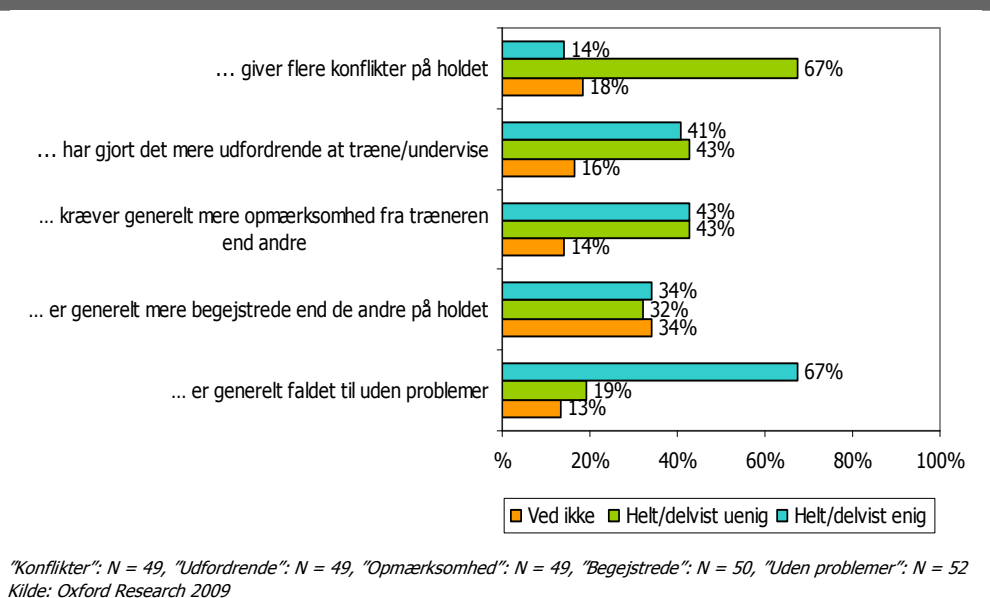
7.2.1 En blandet målgruppe giver en blandet oplevelse

Figur 7.1 viser foreningernes stillingtagen til en række udsagn om de nye medlemmer.

²⁶ Det skal her bemærkes, at antallet af nye medlemmer dækker over de børn, der er meldt ind i foreningen. Foreninger, der ikke har fået nye medlemmer, kan stadig have haft børn og unge forbi og "snuse" til foreningen gennem forsøgsordningen, uden at det altså har resulteret i et egentligt medlemskab.

Figur 7.1: Foreningernes oplevelser af de nye medlemmer

"De børn/unge, der er kommet gennem forsøgsprojektet ..."

Det fremgår, at 67 % af foreningerne er helt eller delvist *enige i, at de nye medlemmer generelt er faldet til uden problemer*. Tilsvarende er 67 % helt eller delvist *uenige i, at de nye medlemmer giver flere konflikter på holdet*. 14 % svarer dog bekræftende på, at *de nye medlemmer giver flere konflikter*, mens 41 % er helt eller delvist *enige i, at de nye medlemmer har gjort det mere udfordrende at træne eller undervise*. 43 % mener, at *de nye medlemmer kræver mere opmærksomhed fra træneren end andre*. Cirka en tredjedel af foreningerne oplever, at *de nye medlemmer er mere begejstrede*, mens lige så mange er uenige i denne vurdering.

Overordnet set er der altså tale om et blandet billede. De nye medlemmer har for en stor del af foreningerne betydet en mere udfordrende trænings- eller undervisningssituation og behov for større opmærksomhed fra trænerens/lederens/lærerens side. To tredjedele af foreningerne mener dog, at børnene generelt er faldet til uden problemer, mens hver femte forening ikke kan tilslutte sig dette udsagn.

Dette billede bekræftes af interviewpersonerne, hvor mange vurderer, at børnene med fritidspas ikke adskiller sig

En uheldig start

"Det gik slet ikke godt sidste år. Alle de otte piger startede på en gang, midt i sæsonen. De var meget utilpassede, og det førte til konflikter og grædende børn på holdet. De otte piger var 14-15 år og havde anden etnisk baggrund, mens de øvrige på holdet var 10-12-årige danske piger. Så der var stor forskel aldersmæssigt, samtidig med at de otte piger udviste total mangel på respekt, var provokerende og nærmest havde tendenser til at være voldelige. Det skræmte de andre piger og splittede simpelthen holdet. To af de otte blev bortvist, mens de øvrige seks fortsatte. Ved sæsonens afslutning i april var der kun de seks tilbage på holdet – alle andre var stoppet. Denne gang tager vi forholdsregler." (Citat: Foreningsleder, gymnastik)

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research 2008

De spiller på lige fod med de andre

"Jeg har syv somaliske piger og så nogle bosniske piger. De er kommet ind på et eksisterende hold. Det var svært i træningen i starten med den store niveauforskel. De andre piger på holdet har trænet i 3-4 år og har et vist niveau, mens de her er nybegyndere. Men rent socialt går det fint, og de spiller på lige fod med de andre nu. De har integreret sig meget fint og forstår, hvordan tingene fungerer sådan et sted. Jeg håber, det kan sprede sig til deres små søskende, så det kan vokse, og de også kan komme med." (Citat: Ungdomstræner, håndbold)

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research 2009

særligt fra foreningens øvrige medlemmer og oftest falder til uden problemer. Det skyldes i nogle tilfælde, at børnenes væsentligste barriere i forhold til at indgå i en forening har været økonomien eller manglende kontakt til en forening. Der er derfor ingen problemer, når de først er blevet medlemmer.

I andre tilfælde handler det om, at *"de børn, der er startet med fritidspas, er de samme typer som dem, der i forvejen er medlemmer – det vil sige, næsten alle er indvandrere og mere eller mindre socialt belastede"*. Det gælder som regel for foreninger, som ligger i socialt belastede områder, og derfor i forvejen har projektets målgruppe som rekrutteringsbase. Andre igen vurderer, at der ofte er en

tilvænningsperiode, hvor de nye medlemmer er urolige og ikke ved, hvordan de skal opføre sig – ofte fordi de ikke kender til foreningslivet i forvejen. Her, fortæller spejderlederen, kan det være nødvendigt med "et ekstra øje" på de nye. Ligeledes oplever lederen af en bokseklub, at det nærmest kan virke som en "opdragelsesanstalt", indtil de nye medlemmer "begynder at falde ned". Der er ingen tvivl om, at de nye medlemmer i mange tilfælde kræver mere tid og energi – nogle gange lidt mere, nogle gange meget mere.

Projektets betydning for de øvrige medlemmer

Generelt har tilgangen af nye medlemmer ikke haft den store betydning for de øvrige medlemmers frafald. For de 12 % af foreningerne, der vurderer, at det har haft betydning, handler det fx om problemer med uro eller "kulturelle problemer" på enkelte hold. En foreningsleder fortæller fx, hvordan otte utilpassede piger decideret splittede et hip-hop-hold ad (jf. citat). Hverken foreningen eller instruktøren mistede dog modet af den grund og har netop startet et nyt hold op. Nu med forholdsregler i form af en mindre gruppe, øget opmærksomhed og støtte til instruktøren.

Ovenstående er et eksempel på en uheldig start. Andre bemærker omvendt en positiv betydning, fx at de nye medlemmer har gjort det muligt at starte nye hold op eller fastholde medlemmer, der ellers savnede jævnaldrene.

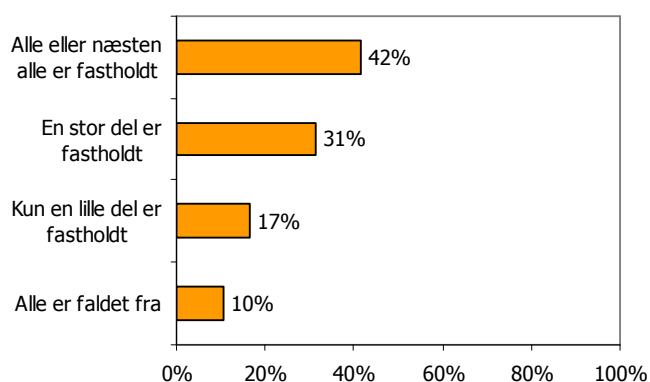
Store forskelle i alder og niveau fremhæves gennemgående som en udfordring, når nye medlemmer starter på eksisterende hold. Men som eksemplet nedenfor viser, kan det sagtens gå godt alligevel.

Udfordringen i forhold til at integrere nye medlemmer på eksisterende hold handler i høj grad også om trænerens/lederens indstilling og kompetence. Det kræver både vilje og dygtighed at tilrettelægge træningen, så alle har det sjovt, trods forskelle i alder eller niveau.

7.2.2 Fastholdelse af de nye medlemmer

Et væsentligt spørgsmål er, hvorvidt det er lykkedes for foreningerne at fastholde de nye medlemmer. Svaret herpå fremgår af figur 7.2, hvor sammenlagt 73 % af foreningerne har svaret, at "en stor del", eller "alle eller næsten alle" de nye medlemmer er fastholdt i foreningen. Hver tiende forening angiver, at alle er faldet fra, mens det for 17 % vedkommende kun er lykkedes at fastholde en lille del.

Figur 7.2: Er det lykkedes at fastholde børn/unge, som er blevet medlemmer gennem forsøgsprojektet?

N = 48

Kilde: Oxford Research 2009

I forbindelse med spørgsmålet peger en række foreninger på kontingentstøtten som årsagen til, at børnene er fastholdt. Tilsvarende svarer flere, at frafald skyldes økonomien – enten fordi forældrene ikke har råd til selv at betale, når kontingentstøtten udløber, eller fordi forældre i målgruppen "ikke forstår princippet med kontingent".

Dette billede går igen i interviewene, hvor mange interviewpersoner fremhæver økonomien som en væsentlig barriere for mange. Det kan både handle om, at forældrene ikke er villige til at betale, eller at der simpelthen ikke er penge nok.

Mange foreninger fremhæver dog, at tre måneders kontingentstøtte ofte ikke vil være nok til at gøre en forskel. Der skal minimum gives støtte til en hel sæson og gerne to eller flere, hvis barnet skal nå at få succesoplevelser og ændre vaner.

Foreningerne peger desuden på "den gode foreningsoplevelse" som årsagen til, at det er lykkedes at fastholde børnene: En god og velfungerende forening, sjove aktiviteter, gode

Vigtigt at børnene får et ordentligt indblik i aktiviteten

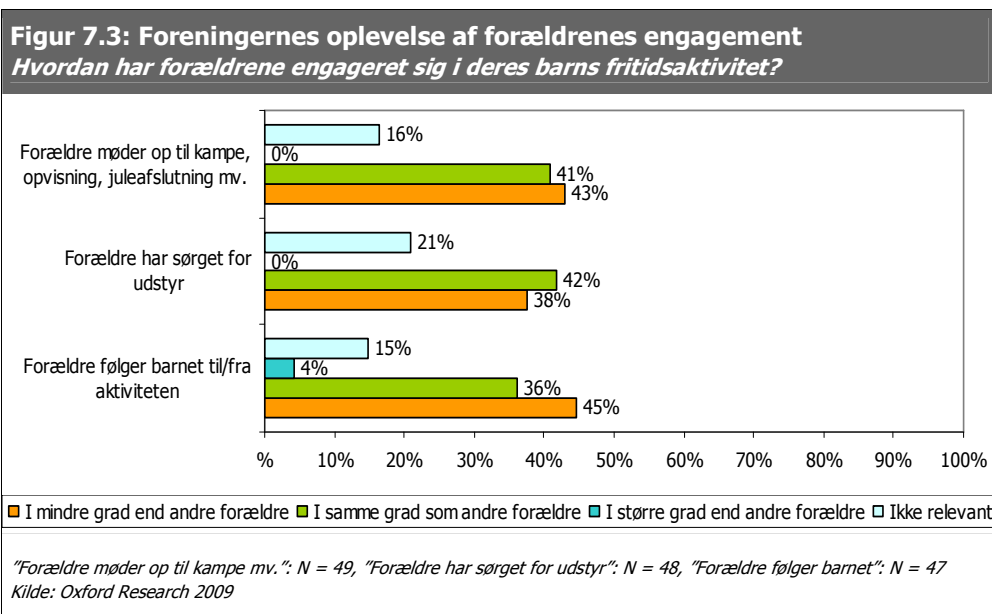
"Jeg tror, at hvis der ikke havde været den økonomiske støtte i starten, så var flere sprunget fra. Det har betydet, at de er med nu og betaler hele vejen. De penge tror jeg, er godt givet ud, at de får et ordentligt indblik i det og virkelig får lov til at prøve det – gerne en eller to sæsoner, ikke bare to-tre gange og så et girokort, for så hopper de fra. De skal gerne gå i hvert fald et år, før de skal betale for det. Men selvfølgelig skal de ikke bare gå, fordi det er gratis." (Citat: Ungdomstræner, håndbold)

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research 2009

og venlige trænere har selvsagt stor betydning for, om det lykkes at fastholde børn og forældre.

Manglende forældreopbakning den største udfordring

I dette afsnit ses der nærmere på foreningernes oplevelser og erfaringer med forældrene til de børn og unge, der er kommet til gennem forsøgsprojekterne. Som det fremgår af figur 7.4, oplever foreningerne en række væsentlige forskelle på forældrenes engagement sammenlignet med andre forældre i foreningen.

Mellem 38 % og 45 % af de foreninger, der har besvaret spørgeskemaet oplever, at *forældre til børn, der er blevet medlemmer gennem forsøgsprojekterne, engagerer sig i mindre grad end andre forældre*. Det gælder, når det handler om at følge barnet til og fra aktiviteten, at sørge for udstyr og at møde op til kampe, opvisning og lignende.

Svarene i spørgeskemaundersøgelsen stemmer overens med rækken af interview. Det er en gennemgående anledning til frustration hos de interviewede foreningsledere, at det er overordentligt svært overheadet at få forældrene i tale. Særligt forældre med anden etnisk baggrund end dansk udgør en kæmpe udfordring for foreningerne. De to primære årsager til vanskelighederne er forældrenes manglende kulturelle kendskab til foreningslivet – med alt, hvad det indebærer – og sproglige barrierer, der gør det vanskeligt at kommunikere.

De foreninger, der har trænere eller ledere med anden etnisk baggrund, benytter i høj grad dette til at forsøge at komme i kontakt med forældrene. En frivillig leder fortæller således, hvordan hun sammen med en træner med tyrkisk baggrund jævnligt tager ud og ringer på hos forældrene for at forklare vigtigheden af, at de betaler kontingent – *“det er den bedste måde at få dem i tale på”*. En række foreninger gør tilsvarende en stor indsats for at få forældrene i tale, og for nogen få lykkes det også. Andre har efter flere års forsøg opgivet at holde arrangementer med det formål at få forældrene med: *“Vi har ikke overskud til det mere. Vi kører på de samme 12 mennesker år efter år, og der er grænser for, hvor meget man kan. Der er ikke flere timer at tage af”*, fortæller en frivillig leder.

Foreningerne om forældrene

“Vi oplever, at mange forældre gerne vil gøre en indsats. Der er generelt god opbakning og også rigtig gode forældre blandt de tosprogede. Men det er dem, der har været i klubben i nogle år. Der er ingen tvivl om, at når nye børn/unge starter, så er der ufattelig stor forskel på de rent danske og de tosprogede børns forældre. Hvor de danske forældre er helt med på, at man bakker op og giver en hånd osv., så er der slet ikke den samme kultur blandt de andre forældre. Jeg vil ikke stikke nogen blå i øjnene, det kræver virkelig mange ekstra ressourcer – tid til forældrekontakt, at skabe tillidsvækkende relationer, alt skal forklares grundigt. Det kræver et stort benarbejde, man kan fx ikke bare sende en seddel med hjem om, at vi tager på tur. Så skal man forklare hvordan, hvorfor, hvilke rammer, hvem passer børnene, osv.” (Citat: Frivillig leder og træner, volleyball)

“De andre børns forældre kommer ofte, især når børnene er små, og til kampe er de der altid. Men disse børns forældre kommer ikke, det gælder både indvandrere og danskere. De ser aldrig på, og de sørger heller ikke for at sende børnene af sted, så de skal selv finde ud af det. De kører heller aldrig til kampe og sådan. Jeg tror ikke rigtig, man kan gøre så meget ved det – det er jo de samme forældre, som heller aldrig deltager til arrangementer i skolen. Så der må være en årsag til det.” (Citat: Frivillig leder, fodbold)

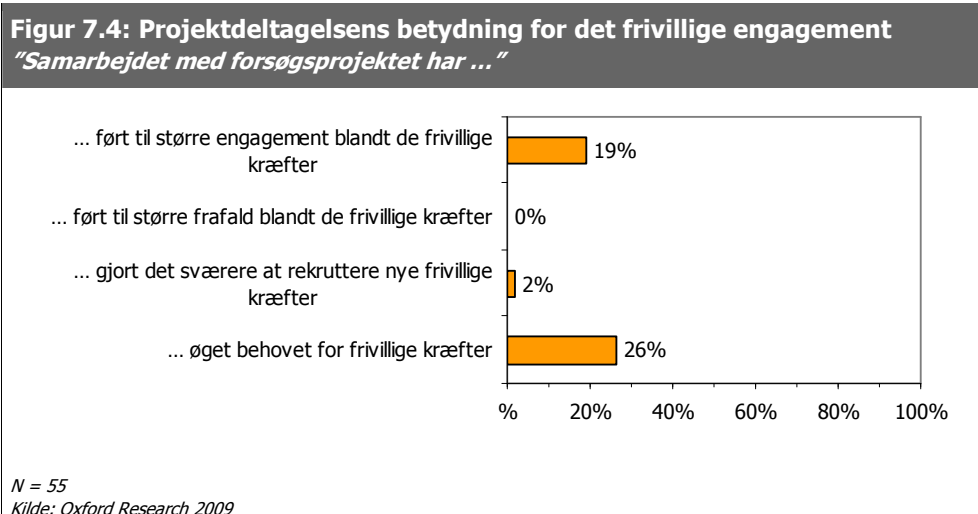
“Fritidsplas er en rigtig god ting for børnene, men det får jo ikke forældrene med.” (Frivillig leder, bokseklub)

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research i 2008 og 2009

Når foreningerne først har fået forældrene i tale, lykkes det ofte at ordne eventuelle praktiske problemer, fx når det gælder piger med tørklæde. Det gælder fx dispensation til at spille med tørklæde på, særligt svømmetøj, der dækker mere af kroppen, og mulighed for bad og omklædning bag forhæng. I de fleste tilfælde lykkes det foreningerne at opfylde disse krav. Der er ingen tvivl om, at selve kontakten til forældrene er den vanskeligste opgave – og derefter at få dem til at engagere sig mere aktivt i foreningslivet, hvis de har muligheden for det. Det er en opgave, som foreningerne har svært ved at løfte alene.

7.4 De frivillige: Øget behov og større engagement

Blandt de interviewede foreninger har projektet for en stor dels vedkommende ikke haft nogen særlig betydning ift. de frivillige – de få ekstra medlemmer har ikke gjort den store forskel. Figur 7.5 viser vurderinger fra foreningerne i spørgeskemaundersøgelsen.

Ca. en fjerdedel af foreningerne i spørgeskemaundersøgelsen vurderer, at samarbejdet med forsøgsprojektet har øget behovet for frivillige kræfter. Kun en enkelt forening oplever, at forsøgsprojektet har gjort det sværere at rekruttere frivillige kræfter, og der er ingen eksempler på, at deltagelsen i projektet har ført til frafald af frivillige. Op mod en femtedel af foreningerne oplever tværtimod, at deltagelsen i projektet har ført til større engagement blandt de frivillige. Det vender vi tilbage til.

7.4.1 Øget behov for frivillige kræfter

For de foreninger, som melder om vanskeligheder med at skaffe instruktører såvel som frivillige ledere, er dette ofte et velkendt problem. Selve forsøgsprojektet har kun i nogle få tilfælde haft en direkte betydning i forhold til at forstærke problemet.

Det øgede behov handler på den ene side om, at der gennem projekterne simpelthen kommer flere børn til foreningen. I nogle tilfælde begynder børnene blot på et eksisterende hold, mens der i andre tilfælde må oprettes nye hold. Dermed er der behov for flere trænere, som for de fleste foreningers vedkommende i forvejen er svære at tiltrække. På den anden side hænger det øgede behov sammen med målgruppen. Mange foreninger oplever således, at de socialt belastede børn/unge kræver mere opmærksomhed og dermed mere mandskab. Hertil kommer den ofte manglende opbakning fra forældrene, jf. foregående afsnit. Forældrenes manglende engagement betyder ofte mere arbejde for foreningerne, dels i form af praktiske opgaver som kørsel, dels i forhold til fastholdelse og inddrivelse af kontingent, når kontingentstøtten udløber.

Et væsentligt aspekt handler om, hvorvidt det er nødvendigt at oprette nye hold – og dermed finde trænere – til de børn, der kommer gennem projektet, eller om de kan indgå på eksisterende hold, hvor der er trænere nok.

En ting er, om der rent antalsmæssigt er trænere nok, en anden ting er kvaliteten af træningen. Som det fremhæves i citatet her på siden, er det vigtigt at foreningen fortsat kan tilbyde kvalitet i træningen, da det er afgørende i forhold til at fastholde børnene.

Samtidig er det i forhold til nogle børn vigtigt, at foreningen kan finde trænere af den rette støbning, som er i stand til at tackle de udfordringer, der måtte være. Til de store drenge i fodboldklubben er det fx nødvendigt med en voksen træner, der kan sætte sig i respekt, og som de kan se op til – ”ellers går det galt”.

Mange af de deltagende foreninger har i forvejen et stærkt socialt engagement, og flere har i forvejen deltaget i en række integrationsprojekter o.l. De er således meget imødekommende over for projektet, og det beskrives ligefrem som ”en æressag” at få det til at fungere. For størstedelen af disse foreningers vedkommende er der som nævnt tale om et grundlæggende vilkår, idet de ligger i områder med en meget stor andel af socialt udsatte børn og børn med anden etnisk baggrund. Socialt udsatte børn udgør i forvejen disse foreningers primære rekrutteringsgrundlag. Som en instruktør udtrykker det: ”Det er ren egeninteresse at blive bedre til integration”.

Disse foreninger er ofte også kendetegnet ved et exceptionelt stort engagement fra de frivilliges side i forhold til de udsatte børn og unge, hvor de frivillige i større eller mindre grad kompenserer for forældrenes manglende engagement: De sørger for transport, tøj og andet udstyr, de sender de unge af sted til læge og er ”ikke bare trænere for dem, men også voksne og i nogle tilfælde fortrolige”. Når der oven i købet er underskud af frivillige, betyder det naturligvis, at de få, der er, kommer til at lægge utrolig mange timer og kræfter i foreningen – en situation, der næppe er holdbar i længden. Og som en foreningsleder påpeger, er det i nogle tilfælde uforholdsmæssigt mange ressourcer, der skal bruges på en håndfuld, ”når vi har 700 andre medlemmer at tage os af.”

Vi skal kunne tilbyde en vis kvalitet

”Når der er flere børn at fastholde, bliver der også behov for flere frivillige, fordi man også skal kunne tilbyde en vis kvalitet – vi skal have tid til at snakke med dem og kunne lave nogle sjove aktiviteter. Og det kræver kreativitet, når vi pludselig er 45 i hallen, hvor der egentlig kun kan spille 20.” (Citat: Frivillig leder og træner, badminton)

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research 2008

Vigtigt med kompetente instruktører

”Har vi instruktørerne til det, så er det rigtig godt, men har vi ikke en instruktør, vi kan håndplukke til projektet, så er vi nødt til at melde pas. Vi skal have en instruktør med en vis pondus. Det er jo det samme, som at man ikke sætter ikke-kompetent personale til at tage sig af socialt belastede børn andre steder, det ville man jo heller ikke gøre. Så derfor skal det være nogle, der har nogle kompetencer, vi kan stå inde for, at de ville kunne håndtere konfliktsituationer, osv.” (Frivillig leder, svømmeklub)

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research 2009

7.4.2 Større engagement blandt de frivillige

Som det fremgår af ovenstående figur 7.5, svarer 19 % af de foreninger, der har besvaret spørgeskemaet, at deltagelsen i projektet har ført til større engagement blandt de frivillige kræfter. Som nævnt ovenfor ser mange foreninger det som en naturlig del af deres opgave at påtage sig et socialt ansvar og gøre noget ekstra for socialt udsatte børn/unge. Men noget tyder altså på, at der ud over de foreninger, som i forvejen er socialt engagerede, er et vigtigt potentiale hos de frivillige. Som en spejderleder formulerer det: "Der er mange, der vil hjælpe netop denne gruppe".

En frivillig træner fremhæver i et interview muligheden for, at man som forening ved at deltage i projekter kan få tilført nogle andre ting, som man ikke får gennem de "traditionelle" aktiviteter og medlemmer. Man kan som forening blive inspireret og blive klogere på nogle ting gennem mødet med andre synspunkter og ideer. Også i forhold til at arbejde med børn med anden etnisk baggrund finder træneren det interessant at undersøge, om der måske er nogle helt andre ting, man kunne gøre, "som vi ikke har viden om endnu." For denne træner byder samarbejdet med kommunen på nye, attraktive muligheder.

Det øgede samarbejde med kommunen nævnes også af foreninger i spørgeskemaet som årsag til et øget engagement blandt de frivillige. Endelig nævnes forbedrede økonomiske muligheder for at holdet kan deltage i kampe o.l. som en vigtig faktor for det øgede engagement. Det er en overvejelse værd, om foreningernes engagement i projekter som Forsøg med fritidspas og de muligheder, det giver, kan anvendes aktivt i rekrutteringen af nye frivillige kræfter.

7.5 Stor tilfredshed med samarbejdet

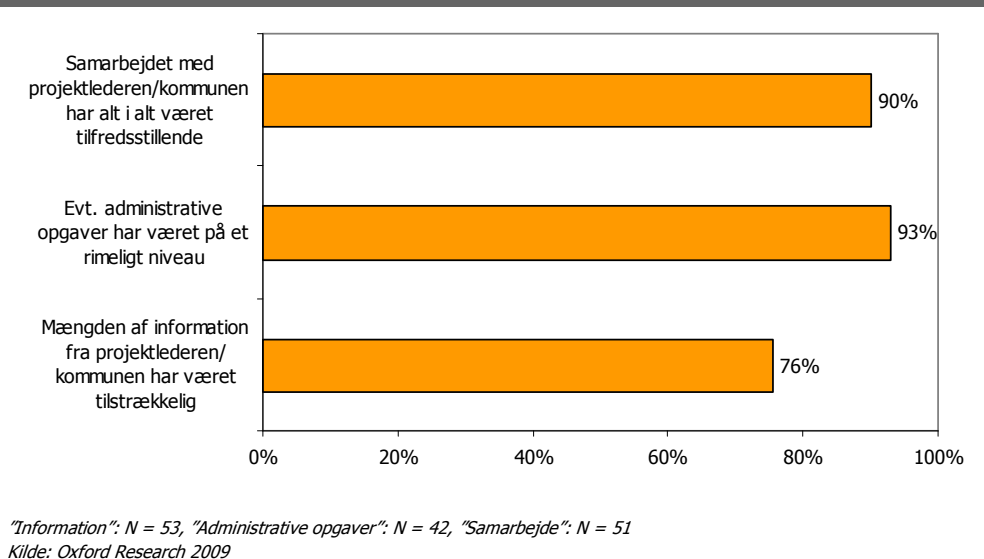
Nedenstående figur 7.5 viser foreningernes vurdering af samarbejdet med projektleder/kommune.

76 % af foreningerne vurderer, at mængden af information har været tilstrækkelig. En fjerdedel af foreningerne mener altså ikke, der har været tilstrækkelig information om projektet. En del foreninger fortæller i overensstemmelse hermed, at de først har fået kendskab til projektet, i det øjeblik en fritidsvejleder er kommet med et barn, mens enkelte foreninger aldrig havde hørt om projektet før modtagelsen af spørgeskemaet. Nogle foreninger fortæller åbent, at de i første omgang har ignoreret et brev fra kommunen, fordi det hverken lød relevant eller interessant for dem – men at de nu, hvor de har "prøvet det", gerne vil involveres mere.

En række foreninger efterlyser mere information, så de kan bruge ordningen proaktivt, og nogle efterspørger bedre kontakt mellem de unge, fritidsvejlederen og foreningen. Et opstartsmøde med projektleder, fritidsvejleder og forening virker umiddelbart som en god start på samarbejdet.

Ud over information til foreningerne selv efterlyses også bedre information til målgruppen af børn og deres forældre, og ikke mindst information om, hvordan man kan kommunikere med ikke-dansktalende forældre og evt. få dem til at henvende sig til kommunen for hjælp. I det hele taget ønsker mange foreninger sig langt mere synlighed og markedsføring af projektet – især på skolerne, hvor både børn og forældre færdes, men også de kommunale hjemmesider er ofte lidt for "hemmelige" ifølge foreningerne.

Figur 7.5: Vurdering af samarbejdet med projektleder/kommune
Andel positive svar

Af de foreninger, der har haft administrative opgaver i forbindelse med forsøgsprojektet, mener langt størstedelen, 93 %, at disse har været på et rimeligt niveau. Nogle foreninger efterlyser dog en bedre tilpasning af kontingentstøtten til foreningens faste takster og terminer for at undgå administrativt ekstraarbejde.

Hele 90 % af foreningerne mener, at samarbejdet med projektleder/kommune alt i alt har været tilfredsstillende, mens de resterende 10 % har svaret, at samarbejdet har været "mindre tilfredsstillende". Ingen foreninger har således oplevet samarbejdet som "slet ikke tilfredsstillende".

7.5.1 Ros til projektledere

Den positive vurdering af samarbejdet med projektleder/kommune understøttes af både interview og de åbne besvarelser i spørgeskemaerne.

Projektlederen skal stå til rådighed

"Samarbejdet har været nemt, hurtigt og venligt, og der er blevet taget hånd om problemer med det samme. Så den vigtigste erfaring, vi kan give videre, må være, at den person, kommunen ansætter som projektleder, skal være klar til at stå til rådighed for foreningerne, at give opbakning og være klar til at løse problemer." (Frivillig leder, gymnastik)

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research 2008

Foreningernes ros handler især om, at projektlederen i langt de fleste kommuner opleves som engageret, tillidsvækkende og tilgængelig for foreningerne. Flere fremhæver, at det er rart med én kontaktperson – både i forhold til at få projektet til at fungere i hverdagen, og når der opstår problemer.

Nogle af projektlederne har også fungeret som "foreningsvejledere" og hjulpet foreningerne med at finde frem til støttemuligheder ud over det konkrete projekt.

7.5.2 Fritidsaktiviteternes forskellige styrker skal udnyttes

Et sidste budskab fra foreningslivet omhandler vigtigheden af, at fritidsvejlederne har et godt kendskab til og aktivt benytter sig af foreningernes styrker. Foreningernes fokus på deres aktiviteter egenart og muligheder i forhold til de udsatte børn er i tråd med en konklusion fra den første delundersøgelse i forskningsprojektet "Udsatte børns fritidsliv", at det er nødvendigt at inddrage den sociale kontekst, som fritidsaktiviteterne foregår i, når man skal vurdere deres betydning for udsatte børns trivsel.²⁷

Forskellige styrker og muligheder

"Vi bruger vores fysiske træning som et middel til at udvikle os selv. Det her er et perfekt miljø for dem [udsatte børn/unge], især når klubben har den holdning, at når blot man er villig til at prøve, så er alle velkomne. Det er en holdning, som instruktører og elever deler. I de ganske få tilfælde, hvor et barn bliver skældt ud, slår vi hårdt ned på det. Det accepterer vi ikke." (Frivillige leder, selvforsvar)

"Som spejdere kan vi lære dem, at de kan noget, at de er gode til noget. De får succesoplevelser. Der er altid noget, man er god til som spejder. Man lærer tolerance. Man lærer, at der findes regler." (Frivillig leder, spejder)

"Selvom musikundervisning er dyrt, er det det eneste tilbud, hvor man har 25 min. med en voksen for sig selv. Der kan også være sociale dimensioner, hvis man spiller sammen med andre børn. Man møder børn fra andre miljøer, end hvor man ellers færdes." (Musikskoleleder)

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research i 2008 og 2009

Der vurderes, at der er potentiale for i en fremtidig indsats at have endnu større fokus på at skabe det rette match mellem barn og aktivitet og dermed sikre en god oplevelse for både børn/unge og foreninger.

7.6 Sammenfatning og delkonklusion

Det synes umiddelbart svært at give et entydigt billede af foreningernes oplevelse af Forsøg med fritidspas. Dels kan de primære datakilder til foreningernes oplevelse af indsatsen muligvis være mere positive over for projektet end gennemsnittet, jf. afsnit 7.1. Dels er der en stor variation inden for såvel målgruppen "socialt udsatte børn og unge" som de foreninger, der har deltaget i projektet. Nogle foreningers engagement i projektet har således handlet om at komme ud på en skole eller ungdomsklub og lave afgrænsede forløb som "smagsprøver" på fritidsaktiviteterne, mens andre har integreret socialt udsatte børn på eksisterende hold. For nogle har dette været en ny oplevelse, som bestemt ikke altid har været let, men som alligevel er lykkedes for de fleste. Andre foreninger igen har ikke oplevet den store forskel på de medlemmer, der er kommet gennem projektet, og de "sædvanlige" medlemmer. Det gælder ikke mindst de foreninger, der er placeret i socialt belastede boligområder og således i forvejen har børn og unge herfra som deres væsentligste rekrutteringsgrundlag.

²⁷ S. Baviskar & K. M. Dahl: 11-årige børns fritidsliv og trivsel, SFI 08:34, 2008.

De sidstnævnte foreninger er ligeledes dem, der giver udtryk for de største problemer i forhold til presset på de frivillige kræfter. Projektdeltagelsen har for disse foreninger, om ikke direkte forårsaget, så i hvert fald sat yderligere streg under behovet for flere frivillige. De har allerede engagementet og viljen til at beskæftige sig med de socialt udsatte børn og unge, men er ressourcemæssigt under hårdt pres. Omvendt har nogle foreninger, der typisk ikke tidligere har haft så stort fokus på socialt udsatte, oplevet et øget engagement blandt de frivillige. Der er interesse for at arbejde med denne gruppe.

Overordnet set udtrykker de foreningerne, der har deltaget i evalueringen, stor tilfredshed med samarbejdet med projektleder og kommune. Det gælder både for projekter under forsøgsordning 1 og 2. Mange foreninger fremhæver, at det er helt afgørende, at projektlederen har kendskab til foreningslivet og er opsøgende. Det er vigtigt, at fritidsvejlederen opleves som åben og tilgængelig. Foreningerne skal helst have ét navn, ét telefonnummer og ikke mindst ét ansigt at forholde sig til i samarbejdet.

Jo bedre kendskab, projektlederen har til foreningerne, og jo mere fokus der er på de enkelte foreningers profil, jo bedre muligheder er der for at udnytte deres styrker og tilbyde relevant støtte, hvor foreningerne har mest brug for det.

En af de ting, foreningerne især har brug for støtte til, gælder kontakten til forældrene. Det er et problem for stort set alle foreninger. Hjælp til at involvere forældrene til de udsatte børn/unge mere i foreningslivet ville bidrage på to måder til at lette presset på de frivillige: For det første ville det spare dem for en del kvaler og forsøg på opsøgende arbejde i forhold til forældrene, for det andet ville et øget forældreengagement betyde mere aflastning for de frivillige i forhold til børnene. Som det tidligere er konkluderet i kapitel 6, bør forældrene udgøre et væsentligt indsatsområde i fremtidige projekter.

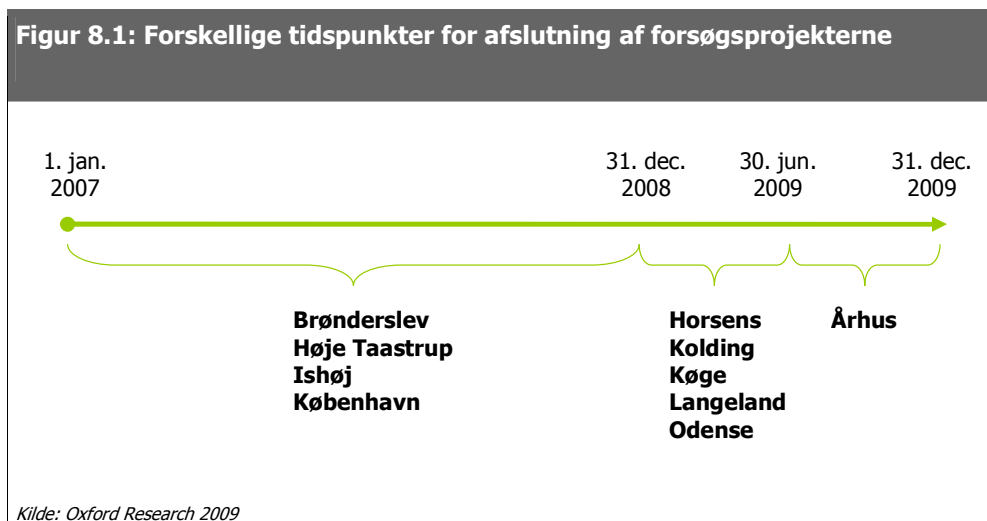
Kapitel 8. Forankring af forsøgsprojekterne

Dette kapitel omhandler kommunernes forankring af forsøgsprojekterne efter forsøgsperiodens ophør. Der skitseres tre forskellige modeller for forankring, som de forskellige forsøgsprojekter grupperes under samt hvilke generelle faktorer, der har haft betydning for forsøgsprojekternes implementering.

8.1 Forlængelse af forsøgsperioden

Som beskrevet i kapitel 2 fik seks ud af de ti projekter forlænget forsøgsperioden, da de endnu ikke havde opbrugt de bevilgede midler fra det daværende Socialministerium. Heraf har Århus Kommune fået yderligere forlængelse af forsøgsperioden til udgangen af 2009, da de ca. medio 2009 kun havde forbrugt en mindre del af de bevilgede midler.

Figur 8.1 illustrerer, hvordan alle forsøgsprojekter er startet op pr. 1. januar 2007 og afsluttet på tre forskellige tidspunkter (31. december 2008, 30. juni 2009 eller 31. december 2009).

I princippet kunne en forlængelse af forsøgsperioden betyde, at kommunerne fik bedre tid til at forholde sig til forsøgsprojekternes implementering eller afslutning / videre skæbne. I praksis har forlængelsen dog ikke spillet en større rolle, da netop implementeringsplanerne i hovedparten af forsøgsprojekterne ikke har været koordineret med kommunernes budgetlægning.

8.2 Modeller for forankring

Forsøgsprojekterne bliver i forskellig udstrækning videreført i forsøgskommunerne. Der kan skitseres tre modeller for forankring, som de ti forsøgsprojekter kan grupperes under:

- 1) To projekter er blevet forankret fuldt ud.
- 2) Fire projekter videreføres i en light-udgave med fritidsvejledning i mindre skala og uden kontingentstøtte.
- 3) Fire projekter har ved evalueringens afslutning ingen planer for forankring.

Det er evaluators vurdering, at projekterne ikke er blevet forankret i den kommunale drift i et omfang svarende til de generelt meget positive erfaringer og resultater. I det følgende identificeres en række faktorer, der har haft betydning for, hvorvidt forsøgsprojektet er blevet forankret fuldt ud, forankret i en light-udgave eller måske slet ikke bliver forankret.

Følgende faktorer har **fremmet** forankringen:

- Projektleder/projektansvarliges opmærksomhed på at orientere kommunalbestyrelsen løbende og rettidigt om projektets resultater og indstille til projektets videreførelse
- Fælles bidrag til videreførelse på tværs af forskellige politiske fagudvalg
- Fælles bidrag til videreførelse på tværs af kommune og boligselskab
- Forankring af fritidsvejledning hos de frontmedarbejdere, der i forvejen har den daglige kontakt til børn/unge i målgruppen

Følgende faktorer har **hæmmet** forankringen:

- Manglende opmærksomhed hos projektleder/projektansvarlig ift. at få videreførelse af projektet tænkt ind i den kommunale budgetlægningsproces
- Lav prioritet ift. andre udgifter i de kommunale budgetter
- Svært at dokumentere de forebyggende effekter af en investering i denne indsats, hvilket gør det vanskeligt at få prioriteret ift. andre udgifter i de kommunale budgetter
- Projektmagerkultur i negativ forstand, hvor ansvarlige politikere og administratorer vælger at søge udviklingsmidler uden oprigtige intentioner om at forankre og finansiere videreførelse af evt. gode erfaringer fra udviklingsprojekter.

I det følgende præsenteres et good practice eksempel på et projekt, der er blevet forankret fuldt ud og endda i en opgraderet version ift. forsøgsprojektet.

Good practice eksempel: "Limousinemodel" for forankring af forsøg med fritidspas

I **Høje Taastrup Kommune** har projektet været organiseret med en koordinerende fritidsvejleder ansat på fuld tid i kultur- og fritidsforvaltningen (projektleder) og tre opsøgende fritidsvejledere – en på hver af de tre skoler, som forsøgsprojektet har været målrettet mod. I forsøgsperioden var der tre måneders gratis kontingentstøtte som motivation til at få børn og unge uden foreningstilknytning til at afprøve en fritidsaktivitet.

Forsøgsprojektet blev afsluttet pr. 31. december 2008 og blev derefter implementeret på følgende måde:

- Koordinerende fritidsvejleder i Kultur- og fritidsforvaltningen
- Opsøgende fritidsvejledere blandt lærerne på alle kommunens 14 skoler
- 6 måneders kontingentstøtte, som passer bedre med halvårskontingenter, så foreningerne undgår at skulle splitte kontingentbetalingen op

Der er således tale om en såkaldt "limousine"-model for implementering af forsøgsprojektet i Høje Taastrup Kommune, hvor forsøgsordningen er blevet både udbredt og opgraderet. I det følgende vurderer evaluatoren, hvilke faktorer der har været de vigtigste for projektets implementering.

Som udgangspunkt er der tale om et vellykket udviklingsprojekt, som kan sandsynliggøre, at indsatsen har skabt de ønskede og positive resultater

Den koordinerende fritidsvejleder og projektleder tog allerede i sommeren 2008 initiativ til, at der blev udarbejdet et statusnotat om forsøgsordningen, som blev formidlet videre til kommunalbestyrelsen. Notatet, der blev udarbejdet af kommunens Økonomi- og Analysecenter samt Fritids- og Kulturforvaltningen, omhandlede både organisering og resultater af forsøgsprojektet samt forslag til forbedring og videreførelse af indsatsen.

Fritids- og kulturforvaltningen har arbejdet bevidst med at få positiv omtale af forsøgsprojektet i både trykte og elektroniske medier. Disse medieomtaler blev vedlagt statusnotatet til politikerne.

Sidst men ikke mindst har den koordinerende fritidsvejleder og projektleder som person været en ildsjæl, som har haft gode arbejdsbetingelser med relativt frie rammer for sin indsats. Han har endvidere haft stærke kompetencer ift. at skabe relationer til relevante samarbejdspartner både i og uden for kommunen.

Kapitel 9. Analyse af styrker og begrænsninger ved kontingentstøtte og fritidsvejledning

I dette kapitel opsamles og analyseres erfaringerne med hhv. kontingentstøtte og fritidsvejledning som midler til at integrere udsatte børn og unge i organiserede fritidsaktiviteter. Der lægges en analytisk vinkel på styrker og begrænsninger ved hhv. kontingentstøtte og fritidsvejledning, som her analyseres ud fra tre perspektiver:

- *Målgruppeperspektiv: hvilke børn/unge?*
- *Effektivitetsperspektiv: hvor mange? Hvor hurtigt?*
- *Forvaltningsperspektiv: hvordan tilrettelægge indsatsen?*

De tre perspektiver er i praksis forbundne, men adskilles i denne sammenhæng for at skærpe analysen.

Kapitlet er baseret på resultater og konklusioner fra kapitel 3-8 samt på data fra kvalitative interview med nøglepersoner i projektkommunerne og sagsbehandlere i både forsøgs- og kontrolkommuner.

9.1.1 Målgruppeperspektiv

Erfaringerne fra forsøgsordning 1 har vist, at det kræver et vist forudgående analysearbejde at fastsætte den øvre indtægtsgrænse på et niveau, så de økonomisk dårligt stillede børn, som man ønsker at nå med en ren kontingentstøttet indsats, rent faktisk får adgang til tilbuddet.

Der har ikke været det samme filter i de øvrige projekter, der har haft en fritidsvejledningsfunktion, hvilket har givet en mere direkte og fleksibel adgang til de udsatte børn og unge.

Omvendt kan manglende økonomiske muligheder være en reel barriere for at nå en del af de børn, der netop ville have gavn af tilbuddet. Som det også er beskrevet i kapitel 5, bruger flere interviewpersoner formuleringen *børn og unge i gråzonen*, når de beskriver målgruppen for forsøg med fritidspas. Denne formulering fortolkes af evaluator som en gruppe af børn, der ikke lever det normale og privilegerede liv, som hovedparten af danske børn gør, men som heller ikke har massive, sociale problemer, som gør det for vanskeligt at blive integreret i foreningerne. Den grå tekstboks indeholder eksempler på udtalelser, der illustrerer interviewpersonernes

Målgruppen er børn i gråzonen

”De børn, der ligger midt imellem ”normaliteten” og en børne- og ungesag, er dem, der har det værst. De har nogle meget fattige liv. Og det berettiger ikke til en børne- og ungesag. Og de er ringere stillet end dem, der har fået en sag, som netop kan få kontingenter betalt. Ofte har de det meget ringe, før de får en børne- og ungesag. Disse børn er helt udelukket ift. Et fritidsliv. Det er ikke blot et spørgsmål om at få dem i tale. Det er også et spørgsmål om at betale. Og for manges vedkommende: at de har en voksen til at løbe dem i gang i starten”. (Citat: Socialkoordinator).

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research i 2008 og 2009

opfattelse af målgruppen som børn i gråzonen.

Den rene kontingentsstøtteindsats kan overvejende kompensere for forældrenes manglende økonomiske muligheder. For børn i familier med problemer udover økonomi skal den manglende forældreopbakning kompenseres på anden vis. Her er det erfaringen, at ikke mindst de yngre børn er mere afhængige af forældreopbakningen end de større børn/unge.

Omvendt vil fritidsvejledning alene have svært ved at ramme børn med mange søskende. Som en af de interviewede sagsbehandlere fortæller, så har nogle familier 8-10 børn, og de vil ikke have råd til at gå til noget i deres fritid. Netop familier med mange børn vil således have gavn af en kontingentsstøtteordning, såfremt kriterier for tildeling heraf omfatter denne gruppe.

Samlet set vurderer evaluatoren, at erfaringerne fra forsøgsprojekterne viser, at såvel kontingentsstøtte som fritidsvejledning er nødvendige midler, hvis målgruppen skal nås.

I næste afsnit suppleres analysen af, hvilke børn og unge der har haft gavn af hhv. kontingentsstøtte og fritidsvejledning med, hvor mange børn og unge de to midler har været i stand til at få igennem projektet.

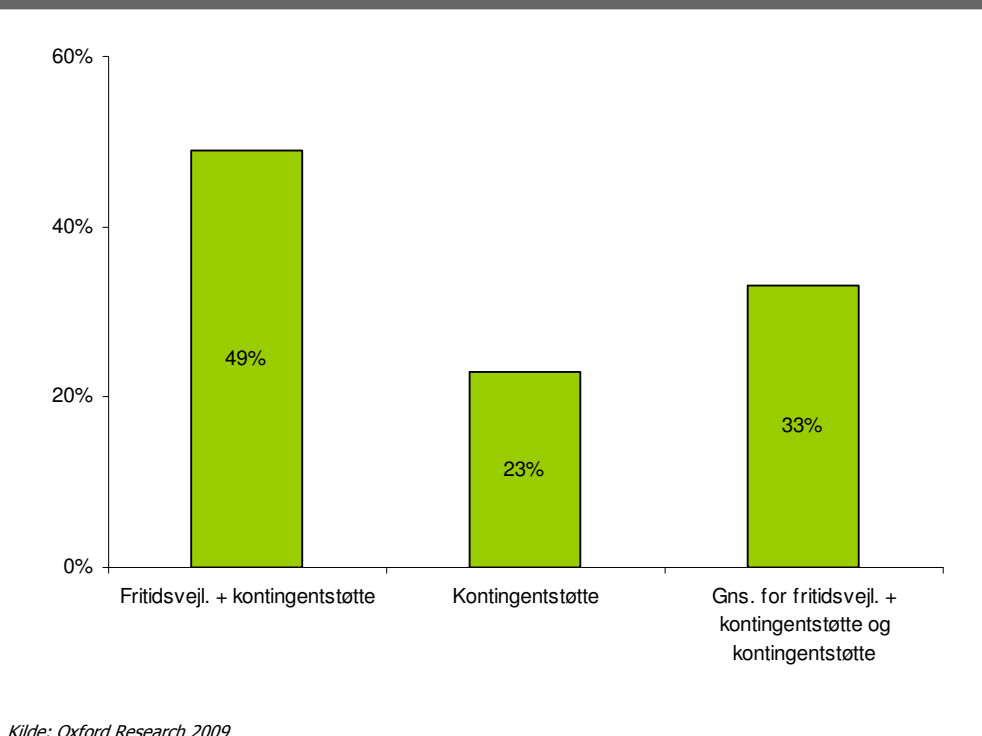
9.1.2 Effektivitetsperspektiv

Som det fremgår af kapitel 5 har kontingentsstøtte-projektet i Århus Kommune været i stand til at nå ud til flest børn og unge. Ud af de 6.320-9.249²⁸ børn og unge, der har været i kontakt med forsøg med fritidspas, er 3.874 fra Århus Kommune. Til gengæld er der en tydelig tendens til, at fritidsvejledning i højere grad bidrager til, at de udsatte børn og unge rent faktisk bliver aktive i forenings- og fritidslivet. Den mest effektive model til at få børn/unge i målgruppen til at påbegynde en fritidsaktivitet er dog kombinationen af fritidsvejledning og kontingentsstøtte, hvilket underbygges i det følgende.

²⁸ Da syv af de ti projekter både har haft fritidsvejledning og kontingentsstøtte, har et antal af de børn/unge, der har modtaget kontingentsstøtte, også modtaget vejledning. Det betyder, at der kan være børn/unge, der både figurerer under "tilbudt kontingentsstøtte" og under "vejledt af fritidsvejleder".

Figur 9.1: Effektivitet af ren kontingentsstøtte sammenlignet med fritidsvejledning + kontingentsstøtte

Andel af børn og unge der er blevet tilbudt kontingentsstøtte, som er startet til en aktivitet

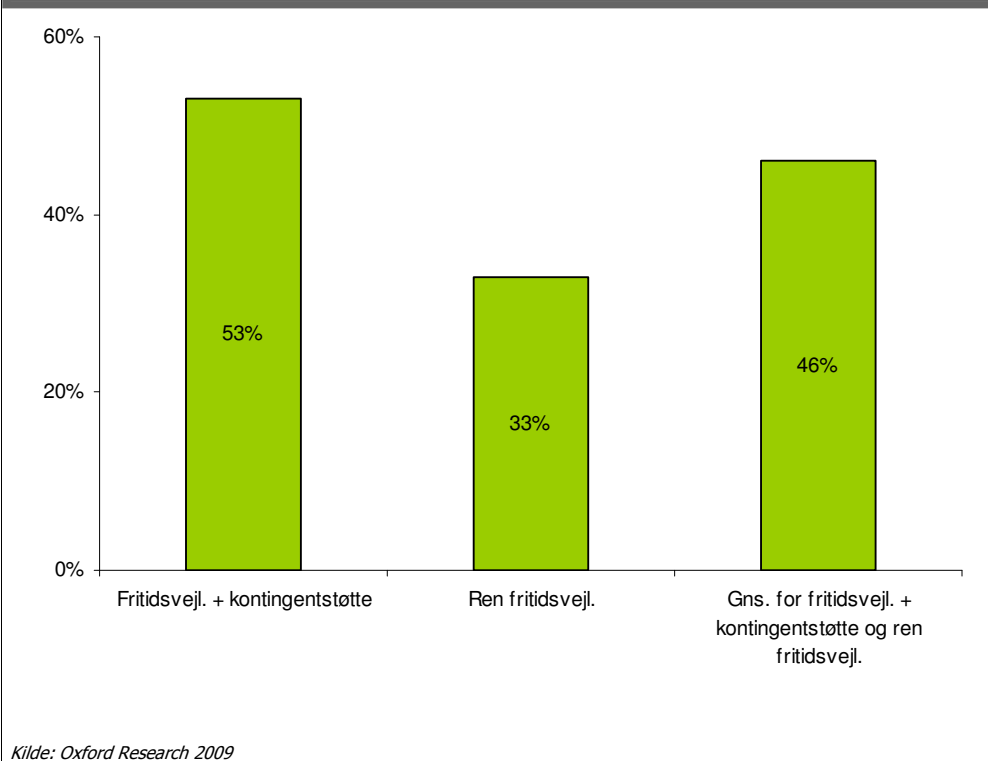

Af figur 9.1 og 9.2 fremgår det, at omtrent halvdelen af børn/unge fra projekter under forsøgsordning 2 med fritidsvejledning + kontingentsstøtte, også er begyndt på en fritidsaktivitet. Til sammenligning er det kun knap hver fjerde barn/ung under forsøgsordning 1, der har fået tilbudt et fritidspas, som rent faktisk har påbegyndt en fritidsaktivitet, og hver tredje barn/ung fra projekter under forsøgsordning 2 med ren fritidsvejledning, som er begyndt på en aktivitet efter at have modtaget fritidsvejledning.²⁹

²⁹ Af delrapporterne fremgår det, hvordan de enkelte projekter ligger ift. den gennemsnitlige effektivitet af hhv. kontingentsstøtte og fritidsvejledning.

Figur 9.2: Effektivitet af ren fritidsvejledning sammenlignet med fritidsvejledning + kontingentsupporte

Andel af børn og unge der har fået vejledning, som er startet til en aktivitet

Figur 9.1 og 9.2 giver ikke belæg for at konkludere, at fritidsvejledning er mere effektivt end kontingentsupporte. Men det fremgår klart, at kombinationen af fritidsvejledning og kontingentsupporte har en større gennemslagskraft end de to midler hver for sig.

De to midlers effektivitet har ligeledes været et fokuspunkt i de kvalitative interview i projekterne. Her vurderer så godt som alle de interviewede i projekter, der har fritidsvejledning + kontingentsupporte, at kombinationen af fritidsvejledning og mulighed for kontingentsupporte fungerer godt, men de er ikke i tvivl om, hvad der rykker mest. Det gør fritidsvejledningen, hvilket underbygges af citaterne i den grå tekstboks fra interviewpersoner i forskellige kommuner.

Fritidsvejledningen er vigtigst ifølge model 3-projekterne

- "Flest er kommet i gang via vejledningen, men gratis tilbud gør noget i form af en prøvetid, og det kan give nogle synergieffekter" (Citat: Fritidsvejleder)
- "Det her er ikke et projekt, hvor vi betaler for en fritidsaktivitet. Det er anledningen til kontakt, og man har ikke en undskyldning for ikke at prøve". (Citat: Fritids- og kulturchef)
- "Jeg tror, at det at få en hånd med og blive ledt hen og få kontakten, det er det vigtigste. At komme med hen og komme ind i en sammenhæng og føle sig tryk, og at forældrene føler sig trygge og har tillid til de ansigter, der er der. Jeg tror, den barriere er større end kontingent-barrieren. Så jeg tror, at man skal satse der, det er det væsentligste". (Citat: Kultur- og fritidsudvalgsformand)
- "Uden vejledning ville det hjælpe nogen, men det ville ikke være det store, der rykkede. Det er mødet, der er forskellen. Hvis jeg skulle vælge, ville jeg vælge fritidsvejlederen uden kontingentstøtte, frem for udelukkende kontingentstøtte. Fx kan kontingentstøtte ikke starte en bokseklub" (Citat: Fritidsvejleder).

Kilde: Interview gennemført i forskellige kommuner af Oxford Research i 2008 og 2009

På den ene side skal ovennævnte udtalelser ses i sammenhæng med, at det er interviewpersonernes egne projekter og/eller roller, som de her kommenterer på. På den anden side er fritidsvejlederne en central kilde til at vurdere, hvad der har virket godt i deres arbejde. I det følgende suppleres disse vurderinger med evalueringens øvrige kilders opfattelse af betydningen af kontingentstøtte og fritidsvejledning.

Betydning af kontingentstøtte og fritidsvejledning for forældrene

Set fra et forældreperspektiv er det omtrent lige mange, der mener, at hhv. kontingentstøtten og fritidsvejlederen har været afgørende for, at deres barn er begyndt til en fritidsaktivitet.

Som beskrevet i kapitel 6 svarer 40 % nej til, at deres barn ville være startet på en fritidsaktivitet uden kontingentstøtte, og 43 % svarer nej til, at deres barn ville være startet til fritidsaktiviteten uden hjælp fra fritidsvejlederen.

Betydning af kontingentstøtte og fritidsvejledning ifølge sagsbehandlerne

Set fra et sagsbehandlerperspektiv er det heller ikke entydigt, om kontingentstøtten eller fritidsvejledningen isoleret set er mest effektiv. Gennem interview med sagsbehandlere i forsøgskommunerne og ledende sagsbehandlere i kontrolkommunerne³⁰ fremgår det, at deres vurdering er meget afhængig af, hvorvidt det handler om gråzonebørn, der (endnu) ikke har nogen sociale foranstaltninger, eller om der er tale om børn, der allerede har en børne- og ungesag i deres system. For gråzonebørn er den økonomiske støtte – ikke bare til kontingent, men også til udstyr mv. – ret afgørende. For børn og unge med for-

³⁰ Der er gennemført interview med ledende sagsbehandlere i fem kontrolkommuner, som bl.a. er blevet interviewet om karakteristika ved børn og unge, der ikke er aktive i deres fritid samt barrierer for deres deltagelse i det organiserede fritidsliv.

anstaltninger er det sjældent nok med kontingentbetalingen – her er barrieren for et aktivt fritidsliv ofte manglende forældreopbakning, jf. tekstboksen.

Manglende forældreopbakning

”Vi stiller relativt ofte forslag om kontingentstøtte på baggrund af § 50-undersøgelser. Det er bare ikke nok at yde økonomisk støtte til børnenes fritidsaktiviteter. Der skal også gøres op med en svag forældreopbakning, særligt i forhold til de sociale aspekter af foreningslivet som f.eks. kørsel til og fra kampe, deltagelse i arrangementer mv. Det er i forhold til forældreopbakningen, at indsatsen halter, og her kan kommunen ikke hjælpe – selv om det ville være givtigt. (Citat: Ledende sagsbehandler i kontrolkommune).

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research 2009

Smidighed og hurtighed skaber resultater

”Jeg kan tale med et barn om tirsdagen, der gerne vil gå til fodbold, og så sige: ”Er du klar til at møde på torsdag?”” (Citat: Fritidsvejleder)

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research 2009

I de forsøgskommuner, hvor sagsbehandlerne har været aktivt involveret, har de været utvetydigt tilfredse med en kombineret model med fritidsvejledning og - hvis behov - økonomisk støtte. Det giver mulighed for, at børn og unge hurtigt og smidigt kan komme i gang i modsætning til en længere proces i det sociale system, hvor der først skal gennemføres en § 50-undersøgelse forud for en evt. bevilling om støtte til fritidsaktiviteter.

Netop denne mulighed for at handle med det samme er et karakteristika ved fritidsvejledningen, som også flere fritidsvejledere har fremhævet som afgørende. Såvel forældre som børn/unge i målgruppen overraskes positivt over, at det kan gå så stærkt. Det giver mulighed for at fange barnets/den unges interesse og motivation her og nu. Naturligvis under forudsætning af, at fritidsvejlederen har gode relationer til det lokale forenings- og fritidsliv – og netop med kort varsel kan komme med et nyt medlem, som måske har behov for en særlig opmærksomhed.

Fastholdelse gennem økonomisk støtte eller vejledning?

Udover at vurdere de to midlers effektivitet ud fra deres evne til at få børn og unge ind i det organiserede fritidsliv, er det ligeledes interessant at fokusere på, hvorvidt de to tiltag bidrager til at fastholde børn og unge i de fritidsaktiviteter, de begynder på og/eller gør det muligt at skifte til en anden aktivitet.

Hovedparten af projektlederne vurderer i deres selvevalueringer, at det er lykket ”godt” at fastholde de udsatte børn og unge i fritidsaktiviteterne, ingen af projektlederne vurderer, at det er lykket ”meget godt”, mens et par stykker har vurderet både ”godt” og ”mindre godt”. Af de skriftlige begrundelser i selvevalueringen og de efterfølgende interview fremgår det, at fastholdelse i flere projekter har haft lavere prioritet og været tilrettelagt mindre systematisk end formidlingen af fritidstilbud til nye børn og unge. Som den mest afgørende faktor for fastholdelse af børn og unge peges på tæt opfølgning af det enkelte barn.

Netop tæt opfølgning er muligt via fritidsvejledning, og der er da også indikation på, at vejledning i sig selv bidrager positivt til fastholdelse. I Odense Kommune, der har haft ren fritidsvejledning, blev der ved forsøgsprojektets opstart på de to skoler gennemført en optælling af, hvor mange børn der dengang var involveret i en fritidsaktivitet. I mellemtrinnet (klasser fra 4.-6.) var lige omkring halvdelen involveret i en fritidsaktivitet ved

projektets opstart. Ved projektets afslutning 2½ år efter er det nu 7 ud af 10, der er involveret i en eller anden aktivitet. I overbygningen (klasser fra 7.-9.) var omkring halvdelen involveret, og ved projektafslutning i gennemsnit 6 ud af 10. Dog med udsving af klasser med 8 ud af 10 aktive og en enkelt klasse med kun 4 ud af 10.

Midlertidig eller varig kontingentstøtte

Det har ikke været muligt for projektet med ren kontingentstøtte i Århus at sige noget om fastholdelsesgraden, da det ikke har været i fokus i projektet. Til gengæld har nogle af interviewpersonerne fra projekterne med fritidsvejledning + kontingentstøtte problematiseret, at det kan være vanskeligt at stoppe kontingentstøtten³¹. De påpeger, at det økonomiske behov for støtte sjældent forsvinder, og det kræver en stor indsats at få forældre til selv at få prioriteret kontingentbetalingen. Se eksempelvis udtalelsen fra en dreng på 9 år, der har gået til karate.

For forældre med anden etnisk baggrund end dansk er det en særlig udfordring at få kontingentbetalingen til at fungere. Ikke blot pga. manglende økonomisk formåen, men også pga. manglende forståelse for den danske foreningskultur. Her kræver det en stor oplysningsindsats fra foreningers og kommuners side. Se uddybning heraf i den grå tekstboks.

Disse erfaringer er også beskrevet i evaluering af Fritidsbutikken i Århus og i en anden undersøgelse af barrierer og løsninger i relation til foreningsdeltagelse hos unge med anden etnisk baggrund. Her konkluderes bl.a. følgende: *"Det væsentligste problem ved kontingentstøtte er ifølge rigtigt mange informanter, at det ofte har karakter af midlertidige foranstaltninger og indslusningsprojekter, som ved deres ophør til tider skaber større problemer, end der måske var fra begyndelsen"*³².

Sammenfattende kan det konkluderes, at fritidsvejledning kan være en effektiv metode til at fastholde børn og unge, såfremt arbejdet med fastholdelse tilrettelægges systematisk. Varig kontingentstøtte synes ikke overraskende at være mere effektivt i et fastholdelsesperspektiv end midlertidig kontingentstøtte.

Når kontingentstøtten stopper

"Jeg synes at det er trist, at jeg ikke kommer til karate mere efter, at fritidspas udløber. Hjemme hos mig er vi hvede- og mælkeallergiske, og min mors indtægter går til allergivenlig kost og til allergimedicin". (Citat: dreng, 9 år).

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af Oxford Research i 2008

Etniske forældres foreningsforståelse

"Det handler egentlig ikke om etnisk baggrund. Det handler om, at de aldrig har sat deres ben i en forening og ikke ved, hvad det går ud på. Der er en utryghed og manglende forståelse for, hvorfor barnet skal betale for at spille fodbold, hvorfor man skal engagere sig, når man har betalt osv. Det er en stor opgave, men det handler ikke om, at de ønsker at være en barriere for deres børns fritidsliv". (Citat: Fritidschef).

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research 2008.

³¹ Kontingentstøtten har i nogle af projekterne med fritidsvejledning + kontingentstøtte været begrænset til en kortere periode.

³² Boeskov og Ilkjær (2005), s. 52-43.

9.1.3 Forvaltningsperspektiv

Dette afsnit omhandler erfaringerne fra forsøgsprojekterne set fra et forvaltningsperspektiv. Analysens omdrejningspunkt er således styrker og begrænsninger ved hhv. kontingentstøtte og fritidsvejledning set i forhold til administration og tilrettelæggelse af indsatsen.

Administration af kontingentstøtte og anden økonomisk støtte

Set fra et forvaltningsperspektiv har den rene kontingentstøtteordning, som er afprøvet i Århus Kommune, været let at administrere. Dels har den ikke krævet mange medarbejderressourcer i Pladsanvisningen og Sport og Fritid. Dels har der været klare og ensartede kriterier for tildeling af fritidspas. Udfordringerne i denne model består i at få lagt det ønskede snit for øvre indtjeningsgrænse ift. at nå den ønskede målgruppe. Det er dog erfaringen fra Århus Kommune, at modellen kræver, at frontmedarbejdere med kontakt til målgruppen (lærere, SFO-medarbejdere, socialrådgivere, gadeplansmedarbejdere m.fl.) har kendskab til tilbuddet og tager ejerskab ift. at følge op på, om relevante børn og unge gør brug af ordningen. I den forstand er et element af fritidsvejledning i en "light-udgave" en forudsætning for en ren kontingentstøttemodel.

Set ift. det rent kontingentbaserede projekt er det ikke alle projekter med fritidsvejledning + kontingentstøtte, der har haft ensartede retningslinjer for tildeling af kontingentstøtte, jf. afsnit 3.1.3. Dette kan kritiseres ud fra et retssikkerhedsperspektiv om ligebehandling af borgerne. Udover at fungere i et styringsperspektiv er det imidlertid også afgørende, at kontingentstøtte virker efter hensigten og bruges til de børn og unge, der har behov for denne indsats. Set i denne optik kan den skønsbaserede tildeling af kontingentstøtte uden detaljerede retningslinjer være mere fleksibel og målrettet.

I praksis har vanskelighederne ved kontingentstøtte under forsøgsordning 2 ikke handlet om tildeling af kontingentstøtte, men snarere om evt. udfasning eller ophør heraf. Som tidligere beskrevet er det endvidere konklusionen, at kontingentstøtte i sig selv ikke altid er tilstrækkelig økonomisk støtte. Der kan også være behov for støtte til transport, udstyr el. lign. Dette kalder på mere fleksible modeller for økonomisk støtte i tråd med tankerne i "en socialpolitisk håndholdt indsats".

Fritidsvejledning – en længere proces

Hvor kontingentstøtte som middel relativt hurtigt og uden store administrative omkostninger kan etableres i en kommune, viser erfaringerne, at fritidsvejledning som middel er en mere langsigtet indsats, der kræver tid og flere medarbejderressourcer. Til gengæld er der flere positive gevinster at hente. De handler dels om at få fritidsaktiviteter sat på dagsordenen blandt frontmedarbejderne, dels om potentialer for at etablere et godt samarbejde med foreningerne om deres vilkår og udbud – både ift. de enkelte børn og unge og på et mere strategisk plan. Dette uddybes nærmere nedenfor.

Fritidsvejledningens indsats kan spredes som ringe i vandet

Når interviewpersonerne fra projekterne kigger tilbage, så lyder det ofte i interviewene to-to et halvt år efter projektstart: "*det er meget lettere nu, at...*". Det handler især om samarbejdet med frontmedarbejdere, der har kontakt til målgruppen. Konkret har lærerne spillet en vigtig rolle i en del projekter, og her har det krævet tid og tålmodighed at få bredt kendskab og ejerskab til projektet ud. Her har det været afgørende, at der har

været et projekt med et klart formuleret mål og tilhørende økonomiske muligheder for at ansætte fritidsvejledere på fuld tid eller deltid til at fokusere på målet. Interview med fritidsvejledere forankret i såvel forvaltnings- som skoleregi viser, at skolerne næppe tager fritidsbolden op ad sig selv.

Set i et forvaltningsperspektiv kan fritidsvejledning som middel ikke forventes at få et stort antal udsatte børn og unge gjort foreningsaktive på kort tid. Til gengæld kan det gå hurtigere, når ordningen er etableret, og struktur og organisering er på plads. Således kan en målrettet indsats på at skabe opbakning blandt skoleledere og et vedholdende fokus blandt lærerne over tid medføre, at fritidslivet bliver sat på dagsorden i skolerne. Hvis fritidsvejlederne også formår at koble sig på andre samarbejdspartnere og/eller netværk med direkte relationer til de udsatte børn og unge, kan fritidsvejledningen bidrage til, at deltagelse i fritidsaktiviteter bliver en forebyggende indsats, der bruges og koordineres på tværs af frontmedarbejdere i kommunen. Se udtalelsen i den grå citatboks der illustrerer, hvordan støtten til fritidsaktiviteter betragtes som et effektivt forebyggende tiltag i et projekt med fritidsvejledning + kontingentstøtte.

Forsøgsprojektet som forebyggende indsats set fra en sagsbehandlervinkel

”Vi når mange familier, som vi ellers ikke ville nå, fordi problemstillingerne ikke er svære nok til, at de bliver en kendt sag i kommunen. Og familiens accept af at det kan foregå uden kommunens indblanding, frem for at familien skal tiggeregang - det er bare så godt! Det er et tilbud, som bare er der, det skal man ikke tigge om. Jeg er ikke et sekund i tvivl om, at det virkelig har fået fat i mange, og jeg græder den dag, det holder op! For et så lille beløb får man så stor en effekt. Det er noget af det mest fantastiske, som er blevet søsat i forhold til en tidlig forebyggende indsats”. (Citat: Sagsbehandler)

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research 2008

Som en positiv sidegevinst er det også værd at bemærke, at sagsbehandlere, der har været aktivt involveret i forsøgene, vurderer, at forældre, der i forvejen har en børne- og familiesag, bliver utrolig positivt overraskede over tilbuddet om at få økonomisk og praktisk støtte til børnenes fritidsaktiviteter. Forældrene oplever det som en fremstrakt hånd fra kommunen, og denne velvilje har ifølge sagsbehandlerne i flere tilfælde betydet, at det er lettere at samarbejde med forældrene og komme videre i det sociale arbejde med familien i øvrigt.

Sammenfattende viser erfaringerne fra projekterne, at effekterne af fritidsvejledning kan spredes som ringe i vandet. Det kræver blot et vedholdende fokus og tager tid.

Fokus på foreningernes lyst og evne til at modtage udsatte børn og unge

Som det også blev fremhævet i evalueringen af Fritidsbutikken i Århus, er udbudsvinklen på fritidsvejledningens funktion af stor betydning, og det har ligeledes været erfaringerne i Forsøg med fritidspas. Set fra et forvaltningsperspektiv kan fritidsvejledning bidrage til, at udbud og efterspørgsel går mere hånd i hånd. På den måde kan kommuner undgå at lægge foreningerne ned. I den grå tekstboks er medtaget et citat, der illustrerer denne pointe.

Derudover er der også et andet vigtigt perspektiv i fritidsvejledningsfunktionen, som hænger sammen med forankringen i kultur- og fritidsregi. Det handler om forvaltningens potentialer for at arbejde på et strategisk niveau ift. foreningerne. Det kan fx handle om at påvirke viften af fritidstilbud i et specifikt lokalområde. Det beskrevne good practice eksempel fra Odense Kommune i afsnit 3.2.1 er et eksempel på en af de få forsøgskom-

Med fritidsvejledning som middel undgår kommunen at "vælde" foreningerne

"Vi skal have foreningerne med. Vi skal have dem til at tage ejerskab, og de skal have flere frivillige. Kontingentsstøtte får man altså ikke flere frivillige af. Som kommune vil vi gerne have foreningerne til at stille op ift. noget med sundhed eller kriminelle eller noget tredje. Men det kan vi ikke bede dem om uden også at hjælpe dem. Det er jo bare frivillige mennesker, der stiller op. Vi kan lægge foreningerne ned, hvis vi bare fylder en masse børn og unge ind i dem. Så jeg hælder altså mest til den sidste ordning (fritidsvejledning)". (Citat: Fritidskonsulent).

Kilde: Interview gennemført af Oxford Research 2009

muner, som har refleksioner over og/eller erfaringer med at arbejde på et mere strukturelt plan ift. at få flere udsatte børn og unge ind i foreningerne.

Erfaringer fra forsøgsprojekternes samarbejde med foreningerne viser dog, at dette potentiale er lettere at beskrive som ambition end at omsætte i praksis. Således har det i mange projekter været en udfordring at finde tilstrækkeligt med foreninger, der "gerne vil danse med". I tråd med disse erfaringer er det da også konklusionen fra en undersøgelse af offentlig-private partnerskaber omkring børn og fysisk aktivitet, at: "Partnerskaber kan være en nøgle til at skabe muligheder og udvik-

*ling – især for dem, der forstår, at et ressourcemæssigt indskud i et partnerskab er en langsigtet investering, hvor der ikke kan forventes en hurtig gevinst*³³.

9.2 Delkonklusion og anbefalinger

Analysen af styrker og begrænsninger ved de to midler, som har været afprøvet i forsøgsordningen, viser, at fritidsvejledning er vigtigt som middel til at skabe kontakt til målgruppen og et holdbart match ift. en fritidsaktivitet. Fritidsvejledning bidrager endvidere positivt til samarbejdet mellem kommuner og foreninger, som er afgørende for, at indsatsen kan lykkes. Samtidig har dele af målgruppen også brug for økonomisk støtte for at kunne deltage på lige fod med andre børn og unge i fritidslivet. For nogle børn/unge er der ikke blot brug for kontingentsstøtte, men også økonomisk støtte til bl.a. transport, udstyr og ture/lejre. Analysen dokumenterer også, at projekterne med fritidsvejledning + kontingentsstøtte i højere grad har evnet at få de børn/unge, der er blevet tilbudt fritidspas, til rent faktisk at blive aktive i det organiserede fritidsliv. Evaluator konkluderer således, at det vil være hensigtsmæssigt at gøre brug af en kombination af fritidsvejledning og økonomisk støtte i fremtidige indsatser for at styrke udsatte børn/unges fritidsliv.

9.2.1 Anbefalinger

På baggrund af den samlede evaluering har evaluator en række refleksioner over og anbefalinger til fremtidige indsatser, der handler om at arbejde målrettet med udsatte børn/unges fritidsliv. Evaluators anbefalinger er i det følgende målrettet hhv. kommuner og foreninger. Anbefalingerne til kommuner er struktureret i forhold til hhv. organisatorisk forankring og organisering af indsatsen.

³³ Jens Høyer-Kruse et. al. (2008), s. 5.

Anbefalinger til kommuner

Organisatorisk forankring

- Organisatorisk forankring i den del af forvaltningen, der varetager fritidsområdet, giver mulighed for at have en tæt kontakt til og arbejde strategisk med de frivillige foreninger og dermed understøtte udbudssiden, som er forudsætningen for, at flere udsatte børn og unge i gråzonen bliver integreret i fritidslivet.
- Organisatorisk forankring uden for socialforvaltningsregi skaber lettere kontakt til forældrene. Forældrene undgår at få oplevelsen af at blive en social sag i det kommunale system og kan tværtimod få en positiv oplevelse af, at kommunen hurtigt og smidigt beriger deres barn med et (bedre) fritidsliv.
- Uanset valg af organisatorisk forankring kræver såvel fritidsvejledning som kontingentstøtte, at indsatsen koordineres på tværs af forvaltninger og frontmedarbejdere, som har kontakten til såvel målgruppen blandt børn og unge og deres forældre (efterspørgselsiden). Det kræver, at de relevante forvaltninger og tilhørende decentrale enheder får etableret fælles forståelse og mål, så det ikke blot er ét forvaltningsområde eller én faggruppe, som skal drive indsatsen.
- Der bør etableres én indgang til kommunen for de foreninger, der gerne vil samarbejde med kommunen om indsatsen (udbudssiden). Det kan være en given afdeling i større kommuner eller en bestemt kontaktperson i mindre kommuner eller lokalområder. Denne indgang skal have et overordnet kendskab til relevante muligheder og kontaktpersoner i de øvrige dele af kommunen. Det kan fx være kendskab til integrationskonsulenten eller afdelingen for børne/familiesager.

Organisering af indsatsen

- Indsatsen bør være baseret på fritidsvejledning med mulighed for økonomisk støtte til de børn og unge, der har brug for det. Den økonomiske støtte kan omfatte kontingent, udstyr, transport, ture/lejre og lign. Målgrupper og kriterier for tildeling af økonomisk støtte bør beskrives for at understøtte den juridiske og økonomiske forvaltning af de økonomiske midler. Samtidig bør tildeling af økonomisk støtte så vidt muligt foregå uden tunge administrative sagsgange og i tråd med tanker om en håndholdt socialpolitisk indsats.
- Indsatsen bør tilrettelægges på baggrund af, hvilke specifikke målgrupper der skal være i fokus (gråzone børn og unge, stærkt socialt udsatte, børn og unge med etnisk baggrund, aldersgrupper m.v.). I det følgende peges på en række opmærksomhedspunkter ift. de forskellige målgrupper:
 - Ift. målgruppen af børn og unge i gråzonen kan det være hensigtsmæssigt at have fritidsvejledningen organiseret i skoleregiet. Her er der let adgang til målgruppen, tillid til skolen blandt forældrene og en indsats kan tilrettelægges systematisk og målrettet, fx på specifikke klassetrin. En forudsætning er dog opbakning fra skolens ledelse og en organisering, der i praksis kan fungere med lærernes øvrige arbejde, fx ved at tildele et antal timer til udvalgte lærere.
 - Ift. målgruppen af mere stærkt socialt udsatte børn og unge kræves et tæt samarbejde med sagsbehandlere, gadeplansmedarbejdere, SSP-medarbejdere og lign. ift.

at skabe kontakt og følge op. En forudsætning for at inkludere denne målgruppe er dog, at barnet/den unge kan rummes i en frivillig forening. Dette afhænger især af barnets/den unges adfærd og af foreningens kapacitet til at modtage og integrere socialt udsatte børn/unge.

- Ift. de yngre børn er det væsentligt at fokusere på barnets muligheder for transport til og fra aktiviteten. Det kan fx ske ved at skabe eller erstatte forældreopbakning gennem fritidsvejledere, ældre søskende etc. samt ved at fokusere på at understøtte foreninger i de yngre børns nærområde.
- Ift. de ældre børn og unge uden forudsætninger for at dyrke holdidræt på niveau med deres jævnaldrende, fx håndbold, er det vigtigt at opstarte begynderhold for ældre børn og unge og/eller få et samarbejde med foreninger, der udbyder aktiviteter, som er lette at starte op på som nybegynder, fx bueskydning.
- Ift. børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk er det væsentligt, at deres forældre får kendskab og tillid til, hvad det frivillige foreningsliv går ud på. Det er særligt afgørende for forældre til piger, der i højere grad kan få lov til at deltage, hvis fritidstilbuddet fx er blevet formidlet gennem en lærer fra skolen.
- Ift. at målrette indsatsen til specifikke aldersgrupper, kan der med fordel anvendes en form for tretrinsraket, der sikrer en tidlig, kontinuerlig og fastholdende indsats. Det foreslås derfor, at den opsøgende indsats påbegyndes på børnehaveniveau og derefter gentages på 4. og 7. klassetrin, målrettet de børn og unge der ikke er aktive i fritidslivet. Dermed understøttes det, at børnene og deres familier tidligt får kendskab til muligheder og kultur inden for fritidslivet, og at der følges systematisk op ift. frafald.
- Fritidsvejledning kan med fordel organiseres som en mere intensiv indsats de første år, hvor der parallelt med formidlingen af fritidstilbud til udsatte børn og unge sker en kapacitetsopbygning ift. et større fokus på fritidslivet hos de frontmedarbejdere, der har med målgruppen at gøre til daglig (lærere, SFO-medarbejdere, sagsbehandlere, gadeplansmedarbejdere m.fl.).
- I forbindelse med valg af profil for fritidsvejleder(e) bør kommunen være opmærksom på de identificerede betingelser for succesfuld fritidsvejledning i nærværende evaluering, herunder fritidsvejlederens evner for at skabe relationer og opbakning til indsatsen blandt de centrale aktører, ikke mindst blandt børn, unge og foreninger.
- Der bør sikres muligheder for sparring og netværksdannelse for fritidsvejledere, der er geografisk spredte, fx på forskellige skoler eller lokalområder i en kommune.
- Indsatsen bør baseres på metoder, der både omhandler rekruttering/opsøgning og fastholdelse/opfølgning ift. udsatte børn og unge.
- Der bør ved indsatsens opstart udarbejdes en kortlægning af børn og unges deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter, også kaldet en nulpunktsanalyse, som giver mulighed for at følge op på effekterne af indsatsen over tid.

Anbefalinger til foreninger

- Frivillige foreninger bør arbejde for at etablere samarbejdsrelationer til kommunens kontaktperson(er), og herunder være tydelige ift. hvad foreningen kan tilbyde og forventer af dette samarbejde.
- Frivillige foreninger bør afklare og synliggøre deres indgang(e) for et samarbejde med kommunen.
- Frivillige foreninger bør være opmærksomme på trænere og ledere med eventuel særlig interesse for at arbejde med socialt udsatte børn og unge i foreningsregi.
- Frivillige foreninger bør have fokus på, at de ikke skal stå alene med ansvaret for at inkludere udsatte børn og unge i foreningerne. Det er derfor vigtigt at få opbakning fra kommuner og landsdækkende organisationer til at understøtte foreningernes inklusion af socialt udsatte børn og unge, fx i form af uddannelse til trænere og ledere.

Perspektiver

I det følgende opridses en række perspektiver, som evaluatoren har reflekteret over og fået blik for i forlængelse af forsøg med fritidspas og evalueringen heraf:

- Den politiske og administrative ledelse i kommunerne kan med fordel udvikle, videndele om og implementere administrative og økonomiske strukturer, der understøtter en fælles indsats på tværs af forvaltningsområder som fritids-, social-, SSP-, skole-, PPR- og integrationsområdet.
- Inden for målgruppen af stærkt udsatte børn og unge kan der være børn og unge, der har behov for yderligere socialpædagogisk støtte for at kunne rummes i det eksisterende foreningsliv. Her kan der med fordel afprøves og udvikles modeller for en udvidet fritidsvejledningsindsats, fx gennem et samarbejde med de kommunale fritidsklubber, hvor medarbejdere ansat i fritidsklubregi kan understøtte de frivillige foreninger et antal timer om ugen.
- Forsøgsprojekterne har kun i begrænset omfang høstet erfaringer med at involvere forældre til udsatte børn og unge – såvel med dansk som anden etnisk oprindelse. Der kan således være behov for at afprøve og udvikle yderligere modeller og metoder til at få forældrene til at bakke op om børn og unges fritidsliv, da forældredeltagelse er fundamentalt for at styrke og ikke dræne de frivillige foreninger, der skaber fritidsaktiviteter for børn og unge.
- Det vil være hensigtsmæssigt at de landsdækkende organisationer for de frivillige foreninger og de relevante offentlige myndigheder samarbejder om udbredelse og videreudvikling af indsatsen på baggrund af erfaringerne i forsøgsperioden.
- Der kan med fordel tages initiativ til at udvikle en fritidsvejledningsuddannelse i samarbejde mellem de relevante offentlige myndigheder, de landsdækkende organisationer for de frivillige foreninger og uddannelsesinstitutioner. Formålet med uddannelsen skal være at ruste såvel offentligt ansatte som frivillige til opgaven med at integrere socialt udsatte børn og unge i det organiserede fritidsliv.

Kapitel 10. Metode og datagrundlag

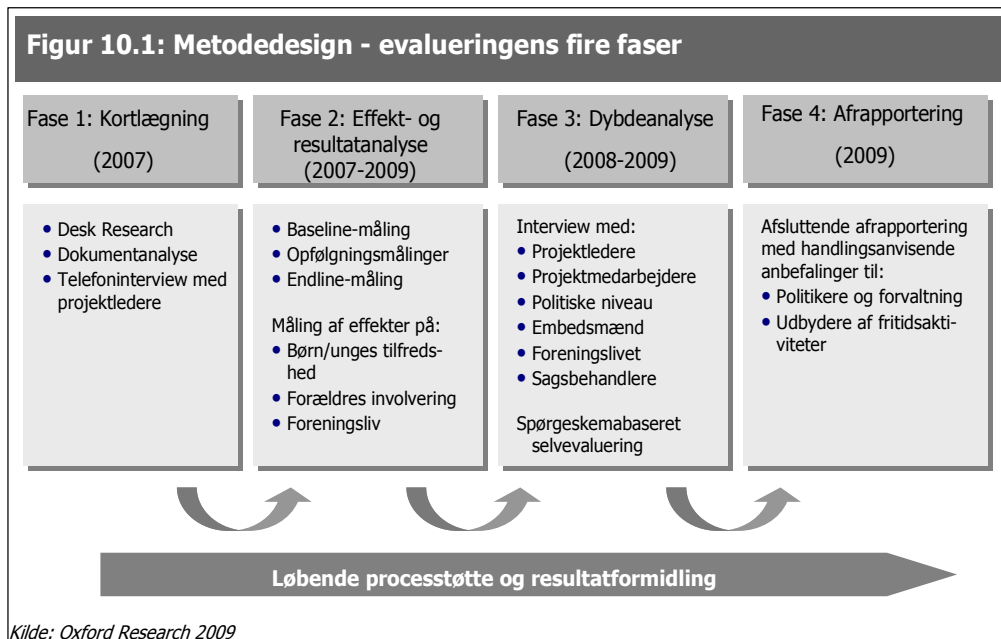
Dette kapitel omhandler evalueringens metode og datagrundlag. Der redegøres for evalueringens overordnede design, og hvordan de enkelte dataindsamlingselementer indgår i evalueringen. I kapitlet findes tillige oversigter over interviewpersoner i evalueringen.

10.1 Evalueringsdesign

Figur 9.1 viser indholdet i evalueringens fire faser:

- Fase 1: Kortlægning af projekterne
- Fase 2: Effekt- og resultatanalyse (kvantitativ)
- Fase 3: Dybdegående analyse (kvalitativ)
- Fase 4: Afrapportering med anbefalinger

Hertil kommer løbende processtøtte til projekterne i form af dialogseminarer samt resultatformidling i form af nyhedsbreve og statusnotater.

10.1.1 Metode- og kildetriangulering

Som det fremgår af figuren, er der i evalueringen anvendt en række forskellige metoder. En sådan metodetriangulering styrker evalueringens validitet, idet de former for viden, der indsamles via de forskellige metoder, supplerer hinanden. Således udnyttes metodernes forskellige styrker i den samlede analyse. Der er i evalueringens fire faser anvendt følgende dataindsamlingsmetoder:

- Desk research
- Dokumentanalyse
- Registreringsskemaer (resultatmålinger)
- Spørgeskemaundersøgelse blandt børn/unge, forældre og foreninger
- Dybdegående kvalitative interview med nøglepersoner i projekterne
- Telefoninterview med foreninger
- Telefoninterview med sagsbehandlere i projekt- og kontrolkommuner.

Desuden har de tre dialogseminarer bidraget med data i form af oplæg fra projektlederne om aktuelle udfordringer, gode eksempler, strategier til forankring og implementering, mv. Endvidere har der i løbet af evalueringen været afholdt tre referencegruppemøder, hvor udvalgte eksperter og interessenter har diskuteret evalueringens foreløbige resultater og udkast til rapport.

Ud over metodetriangulering gøres der ligeledes brug af kildetriangulering i dataindsamlingen. Forsøg med fritidspas involverer mange forskellige aktører og interessenter, som alle har en holdning til og en oplevelse af Forsøg med fritidspas fra deres specifikke synsvinkel, som er interessant og vigtig. Evalueringen inddrager således projektledere og projektmedarbejdere, nøglepersoner i de kommunale forvaltninger, repræsentanter for det politiske niveau, børn/unge og deres forældre samt foreninger og andre udbydere af fritidsaktiviteter. Endelig inddrages også sagsbehandlere fra både forsøgs- og kontrolkommuner direkte, mens øvrige eksperter og interessenter er repræsenteret i evalueringens referencegruppe.

I de følgende afsnit redegøres for, hvordan de enkelte dataindsamlingsmetoder er blevet anvendt i evalueringen. Desuden indgår refleksioner over, hvilken betydning den praktiske gennemførelse af de enkelte metodeelementer har for fortolkningen af evalueringens resultater.

10.2 Fase 1: Kortlægning

Via desk research, dokumentstudier og telefoninterview med projektledere er der foretaget en kortlægning af centrale evalueringsparametre for de enkelte projekter. Kortlægningen har haft fokus på:

- Projekternes organisering og samarbejdsforhold
- Formål, målsætninger og succeskriterier
- Det lokale evaluerings- og dokumentationsarbejde.

De projektspecifikke resultatindikatorer er herefter udviklet i dialog med projektlederne. Herved er der skabt meningsfulde resultatindikatorer, som er målrettet målsætninger og det konkrete indhold i det enkelte projekt.

10.3 Fase 2: Effekt- og resultatanalyse

Effekt- og resultatanalysen består samlet set af en forløbsundersøgelse via registreringsskemaer udfyldt af projektlederne samt spørgeskemaundersøgelser blandt børn/unge, forældre og foreninger/andre udbydere af fritidsaktiviteter.

10.3.1 Forløbsundersøgelse på projektniveau

Med henblik på at måle effekten af forsøgsprojekterne er der gennemført et forløbsstudie gennem hele projektperioden.

Forløbsstudiet har taget udgangspunkt i et registreringsskema med en række fælles såvel som projektspecifikke effekt- og resultatindikatorer, som muliggjorde sammenligninger på tværs af projekterne samt analyser af effekten i projekternes lokale kontekster. Heri er projektlederne blevet bedt om at angive kvantitative opgørelser over gennemførte aktiviteter, involverede børn/unge samt involverede forældre, skoler og foreninger. Desuden blev der i registreringsskemaet spurgt til de involverede børn/unges køn, alder, etnicitet og socioøkonomiske baggrund, samt hvilke typer af fritidsaktiviteter børn/unge i projekterne deltog i.

Ifølge Oxford Researchs oprindelige tilbud til Servicestyrelsen, baseret på krav i udbudsmaterialet, skulle der gennemføres i alt fem målinger i hvert projekt – baseline-måling, tre opfølgingsmålinger og endline-måling ved projektafslutning. Da flere projekter fik en senere opstart end forventet, blev evalueringens tidsplan rykket, hvorfor de fem målinger skulle gennemføres i løbet af en kortere tidsperiode.

På et statusmøde i november 2007, vurderede Oxford Research og Servicestyrelsen, at det inden for den forkortede tidsperiode ikke ville være muligt at spore en udvikling i projekterne i løbet af fem målinger med relativt kort kadence. Det blev derfor besluttet at reducere forløbsstudiet til i alt fire målinger i de projekter, der blev afsluttet pr. 31. december 2008 og 1. januar 2009. Seks projekter (Horsens, Langeland, Kolding, Køge, Odense og Århus) blev imidlertid forlænget til sommeren 2009. I disse projekter blev der gennemført en ekstra opfølgingsmåling samtidig med de øvrige projekters endline i december 2008 og en endelig endline-måling i foråret 2009. Dette for at sikre sammenligneligheden på tværs af samtlige forsøgsprojekter.

Kvalitative interview som erstatning for kvantitativ case-kontrolstudie

I det oprindelige evalueringsdesign var forløbsundersøgelsen bygget op som en case-kontrol-undersøgelse, hvor forløbsundersøgelser i forsøgsprojekterne blev ledsaget af sammenlignelige målinger i de tilknyttede kommunale forvaltninger samt fem kontrolkommuner. Der blev således udformet to forskellige registreringsskemaer: Et til projektlederne og et til de kommunale forvaltninger i forsøgs- og kontrolkommunerne.

Ved baseline-målingen, som blev gennemført fra oktober 2007 til februar 2008, erfarde Oxford Research imidlertid, at kommunerne ikke havde registreret de nødvendige oplysninger. I en række kommuner krævede det således en manuel optælling af hver enkelt sag, hvis registreringsskemaet skulle besvares. Derfor undlod flere kommuner at besvare registreringsskemaet, mens de resterende kommuner returnerede mangelfulde skemaer og/eller registreringer baseret på yderst usikre skøn. Dette umuliggjorde en sammenligning af registreringerne på tværs af de deltagende kommuner.

På den baggrund valgte Oxford Research og Servicestyrelsen at revidere det oprindelige evalueringsdesign. Den kvantitative case-kontrol er således erstattet af kvalitative telefoninterview med ledende sagsbehandlere, der varetager indsatsen over for socialt udsatte børn/unge i hhv. forsøgs- og kontrolkommuner. De kvalitative interview med sagsbehandlere indgår bl.a. i kapitel 9.

Metodiske refleksioner

Som nævnt blev indikatorerne udviklet i dialog med projektlederne på baggrund af evalueringens indledende kortlægning af forsøgsprojekterne, for dermed at sikre indikatorernes relevans for det enkelte projekt. Projekterne har imidlertid gennemgået en række justeringer undervejs i forløbet, hvorfor nogle indikatorer har vist sig mindre vedkommende end først antaget.

Desuden har projekternes forankring i Kultur- og Fritidsforvaltningerne medført, at man i flere projekter helt bevidst har undladt at søge og registrere nærmere oplysninger om børnene/de unge, for at projektet ikke skulle få karakter af et "socialt projekt". Som det også fremgår af analysen i kapitel 5, er det derfor langt fra alle projekter, der har haft mulighed for at angive oplysninger om børnenes/de unges køn, alder, etnicitet og socio-økonomiske baggrund.

10.3.2 Spørgeskemaundersøgelse blandt børn/unge

Som led i effekt- og resultatanalysen er der gennemført en kvantitativ tilfredshedsundersøgelse blandt børn/unge, der er blevet foreningsaktive gennem Forsøg med fritidspas. Til undersøgelsen udarbejdede Oxford Research et spørgeskema med fokus på børn/unges udbytte af at deltage i foreningsaktiviteter og deres tilfredshed med fritidsvejleders hjælp. Der blev udarbejdet to forskellige spørgeskemaer: Et til børn/unge i projektet under forsøgsordning 1 og et til børn/unge i projekter under forsøgsordning 2, hvor der spørges til barnets/den unges oplevelse af fritidsvejlederen.

Spørgeskemaerne er konstrueret således, at udsatte børn/unge med forskellige evner til at læse, forstå og skrive dansk kunne udfylde skemaet. Det består derfor primært af faktuelle spørgsmål frem for holdningsspørgsmål og få svarkategorier, der så vidt muligt er illustreret med farver og symboler, fx smiley's.

Skemaet blev kvalitetssikret gennem drøftelser med evalueringens ekspertpanel, som består af landets fremmeste børne- og ungdomsforskere (jf. afsnit 10.5.2) samt gennem pilottest blandt børn/unge med forskellige boglige evner.

Spørgeskemaet blev ledsaget af et følgebrev med introduktion og beskrivelse af undersøgelsen. Her understreges det, at det er barnets/den unges egne svar, der ønskes, og ikke en evt. "hjælper" (fx fritidsvejleder, lærer, pædagog eller familiemedlem).

Udsendelse af spørgeskemaer til børn/unge

Af hensyn til de deltagende børn/unges anonymitet samt af etiske årsager³⁴ har projekterne haft ansvaret for at sende skemaerne til børnene/de unge. Spørgeskemaet (og frankeret svarkuvert) blev leveret færdigpakkede til projektlederne. Da det på andet dialogseminar i april 2008 stod klart, at praksis omkring vejledning og støtte samt kontakt til børn/unge varierede væsentligt fra projekt til projekt, blev udsendelsesproceduren efter aftale med Servicestyrelsen revideret i forhold til den oprindelige plan. Oxford Research valgte således at tilpasse udsendelsesprocedurerne til praksis i hvert enkelt projekt ved at indgå i dialog med samtlige projektledere. I de fleste tilfælde delte projektlederne selv

³⁴ Bag evaluators ønske om at lade projekterne stå for uddeling/udsendelse af spørgeskemaerne ligger først og fremmest etiske overvejelser i forhold til at sikre børnenes/de unges tillid til projekterne. Ved at lade projektlederne stå for uddelingen sikres det, at børnene/de unge ikke får indtryk eller følelse af at være blevet 'udleveret' som observationsobjekt til en fremmed virksomhed.

skemaer ud til børn/unge, mens få projektledere sendte skemaerne postalt og andre projektledere videreformidlede skemaerne til projektmedarbejdere eller fritidsvejledere med direkte kontakt til børn/unge.

Da projekterne yder hjælp og støtte til udsatte børns/unges deltagelse i fritidsaktiviteter på meget forskellig vis, var det endvidere nødvendigt at præcisere afgrænsningen af undersøgelsens målgruppe. Af hensyn til projekternes registreringspraksis blev målgruppen afgrænset til de børn/unge, der var blevet foreningsaktive – dvs. medlemmer af en forening – gennem projekternes indsats. Således blev skemaerne i første runde (juni 2008) delt ud til de 50 *første* børn/unge, der var blevet foreningsaktive, og i anden runde (december 2008) delt ud til de 50 *senest* børn/unge, der var blevet foreningsaktive i hvert projekt. Denne procedure blev valgt for at sikre, at spørgeskemaet blev uddelt til et tilfældigt udsnit af de børn/unge, der i den forgangne periode har fået støtte eller vejledning, og ikke blot til fx "succes-børn/unge", der havde fået et stort udbytte af projektet og måtte forventes at være tilfredse.

I alt udsendte Oxford Research 1.000 skemaer til de 10 kommuner, der indgår i evalueringen. Det skal dog nævnes, at det i nogle projekter ikke har været muligt at uddele alle skemaerne, da der har været tale om færre end 100 foreningsaktive børn/unge.

282 af de 1.000 skemaer er returneret til Oxford Research, hvilket giver en svarprocent på 28 %.

Metodiske refleksioner

Via en tilfældig udvælgelse af børn/unge, der har modtaget spørgeskemaerne, er det forsøgt undgået, at spørgeskemaundersøgelsen primært repræsenterer fx de mest tilfredse eller ressourcerstærke børn. Der er dog alligevel risiko for en vis bias i denne henseende, da disse børn må forventes at være mere tilbøjelige til at svare på skemaet, end børn der har færre ressourcer og/eller har fået mindre ud af projektet.

10.3.3 Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre

I oktober 2008 er der gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt forældre til børn/unge, der er blevet foreningsaktive gennem forsøgsprojekterne. Spørgeskemaet har bl.a. fokus på:

- Forældrenes tilfredshed med rådgivningen/støtten
- I hvilket omfang de har involveret sig i deres børns/unges nye fritidsaktiviteter
- Hvordan den konkrete involvering er sket
- Forældrenes motiver for at involvere sig.

Desuden blev forældrenes socioøkonomiske karakteristika afdækket i undersøgelsen med henblik på at indsamle viden om familieøkonomiens betydning for børnenes/de unges deltagelse i fritidsaktiviteter. Endelig blev der spurgt til forældrenes egen deltagelse i og erfaring med fritidsaktiviteter.

I spørgeskemakonstruktionen er der taget højde for, at nogle forældre kan forventes at have begrænsede læse- og skrivefærdigheder ift. at kunne besvare et spørgeskema. Spørgeskemaet er således udarbejdet med fokus på tilgængelighed i form af let overskuelige spørgsmål og svarkategorier med enkelte muligheder for at tilføje kommentarer, korte og klare sætninger og orddeling af lange ord. Spørgeskemaet blev kvalitetssikret gennem en pilottest blandt forældre, som ikke har deltaget i projektet.

Udsendelse af spørgeskemaer til forældre

Spørgeskemaerne til forældre blev udsendt på samme vis som spørgeskemaerne til børn/unge i projekterne. Udsendelsen skete således gennem projektlederne for at sikre forældrenes anonymitet. Der er dog kun udsendt spørgeskemaer til forældrene ad én omgang.

Der blev udsendt 60³⁵ spørgeskemaer til hver af de 10 projektledere, som så vidt muligt uddelte skemaerne til forældre i projektet. I nogle projekter var det imidlertid ikke muligt at uddele alle 60 skemaer, da projektets målgruppe ikke var tilpas stor. I de projekter, hvor flere end 60 forældre har deltaget i projektet, skete udvælgelsen tilfældigt, ved at projektlederne blev bedt om at uddele skemaerne til de 60 "nyeste" forældre.

I alt har 134 forældre besvaret skemaet, hvilket giver en svarprocent på 22 %.

Fordelingen af besvarelserne på de enkelte kommuner fremgår af kapitel 6. Her ses det, at der ingen besvarelser er fra Ishøj, mens der fra Århus er en svarprocent på over 50 % (34 ud af 60 spørgeskemaer). Da Århus har registreret oplysninger om alle forældre, der har taget imod tilbuddet om kontingentsstøtte, har det her været muligt at udsende spørgeskemaet med posten direkte til forældrene, frem for at gå igennem børn, fritidsvejledere eller skolelærere. Det har tilsyneladende haft en positiv indflydelse på svarprocenten.

Metodiske refleksioner

Som det også er nævnt i analysen i kapitel 6, er der i forbindelse med forældreskemaerne ikke tale om et repræsentativt datamateriale. Resultaterne gælder således for de forældre, der har svaret på spørgeskemaet, og dermed ikke hele forældre-populationen. Det må her tages i betragtning, at de forældre, der har svaret på skemaet, med stor sandsynlighed er blandt de mest engagerede. Hvis man ikke bakker op om sit barns fritidsaktivitet, er sandsynligheden for, at man vil eller kan svare på et spørgeskema om emnet, antageligt tilsvarende mindre.

10.3.4 Spørgeskemaundersøgelse blandt foreninger mv.

I oktober 2008 blev der gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt foreninger og andre udbydere af fritidsaktiviteter³⁶, der har modtaget nye medlemmer gennem projekterne i Forsøg med fritidspas. Formålet med denne del af evalueringen har været at undersøge projekternes påvirkning af og samarbejde med foreningslivet. Spørgeskemaet har haft fokus på:

- Betydningen af forsøgsordningen for foreningernes medlemstal
- Tilgang eller afgang af frivillige ledere som følge af forsøgsordningen
- Foreningernes vurdering af forældrenes engagement
- Vurderinger af samarbejdet med forsøgsprojekter og kommuner.

Foreningerne er identificeret ved, at projektlederne i september 2008 har udfyldt et skema med kontaktoplysninger på de foreninger, de har modtaget børn/unge som følge af

³⁵ Valget af netop 60 skemaer per projekt bygger på erfaringer fra evalueringen af Fritidsbutikken i Århus, hvor mere end 20 simple kvantificerbare interview med forældre ikke viste sig at bidrage med væsentlig ny viden til evalueringen. Hertil kommer, at forældre til udsatte børn/unge erfaringsmæssigt viser sig at være meget svære at nå. For at nå op på 20 besvarede spørgeskemaer for alle 10 projekter, må der, med en antaget svarprocent på 33 %, udsendes 600 spørgeskemaer – altså 60 skemaer per projekt.

³⁶ Hovedsageligt kommunale tilbud som fx musikskoler og ungdomsskoler. Disse udgør dog en meget begrænset del af undersøgelsespopulationen såvel som besvarelserne.

kontingentsstøtte eller fritidsvejledning i projektperioden. Oprindeligt var det tanken, at identificeringen skulle ske gennem projekternes selvevaluering (jf. afsnit 10.4.1). Da flere projekter kom senere i gang end forventet, blev tidsplanen revideret i november 2007, hvilket betød, at selvevalueringen blev udsendt i 4. kvartal frem for 3. kvartal 2008. Derfor var det ikke tidsmæssigt muligt at gennemføre spørgeskemaundersøgelsen blandt foreninger, hvis foreningerne først blev identificeret i selvevalueringen. Oxford Research indlagde således en "identificeringsfase" i evalueringsforløbet.

Udsendelse af spørgeskemaer til foreninger mv.

Spørgeskemaerne (inkl. frankerede svarkuverter) er sendt direkte til ledere/kontaktpersoner i op til 20 foreninger i hvert projekt. Nogle projekter har dog kun indgået samarbejde med 2-3 foreninger, hvorfor det ikke har været muligt at udsende 20 spørgeskemaer i disse projekter.

I alt er udsendt 155 spørgeskemaer til foreninger og andre udbydere af fritidsaktiviteter, fx musikskoler og ungdomsklubber. 55 spørgeskemaer er returneret til Oxford Research, hvilket giver en svarprocent på lidt over 35 %.

Metodiske refleksioner

Det skal bemærkes, som det også er nævnt i kapitel 7, at spørgeskemaundersøgelsen ikke kan ses som dækkende for samtlige foreninger i forsøgskommunerne. Her er tale om foreninger, der rent faktisk har taget imod de socialt udsatte børn/unge, som er kommet gennem projekterne, og som herudover har valgt at bruge ressourcer på at udfylde spørgeskemaet. Dette udsnit af foreningslivet kan altså med stor sandsynlighed betragtes som mere "velvilligt" indstillet over for projektet end den samlede population. Dette må medtages i fortolkningen af resultaterne.

10.4 Fase 3: Dybdegående analyse af projekter

Evalueringsens tredje fase består af dybdestudier af samtlige forsøgsprojekter. Fundamentet for dybdestudiet er kvalitative personlige og telefoniske interview med centrale aktører, herunder projektledere, projektmedarbejdere, kommunale nøglemedarbejdere og repræsentanter for det politiske niveau såvel som det frivillige foreningsliv i lokalområdet. Hertil kommer et selvevalueringsskema til alle projekter, som delvist bygger på kvantificerbare data. Fokus i dybdeanalysen har været:

- Indhentning af viden om samarbejdsstrukturer mellem kommune, projektorganisation og foreningsliv i de involverede områder samt samarbejdsstrukturernes betydning for projekternes evne til at opfylde formålet med puljen.
- Identifikation af faktorer i det enkelte projekt, der har afgørende betydning for børnenes/de unges integration i organiserede fritidsaktiviteter. Hermed skabes værdifuld viden om kvalitative årsagsforklaringer og sammenhænge i det enkelte projekt.
- Nuancering, uddybning og perspektivering af resultaterne fra evalueringens forrige to faser (kortlægning samt effekt- og resultatanalyse).

Den kvalitative dybdeanalyse bidrager desuden til at sikre evalueringens læringspotentiale gennem kortlægning og videreformidling af good practice i arbejdet med at integrere socialt udsatte børn/unge i det organiserede fritidsliv. Her er den kvalitative tilgang cen-

tral for at kunne skabe praksisfortællinger, som kan give kvalificeret inspiration til udviklingen af en fremtidig indsats.

Dybdestudierne af de enkelte forsøgsprojekter er bygget op omkring semi-strukturerede skabeloner, der sikrer systematisk indsamling og analyse af data. Hermed er det sikret, at metoder og erfaringer kan belyses på tværs af de enkelte projekter, hvilket er udgangspunktet for en sammenligning af både projekter på tværs og projekter af samme type. Samtidig bliver hvert enkelt projekt belyst i sin egen kontekst, f.eks. antal i målgruppe, kommunistørrelse, organisationsform osv. og der bliver mulighed for at sætte fokus på "den gode historie" i de enkelte projekter. Metoden gør det således muligt at viderebringe kontekstspecifikke metoder og erfaringer og sikrer dermed, at erfaringerne kan anvendes af forskellige målgrupper samtidig med, at generelle træk identificeres og formidles.

10.4.1 Selvevaluering

Som et grundlæggende element i dybdeanalysen indgår selvevaluering. Selvevalueringsskemaet til projektlederne består af to dele. Første del indeholder spørgsmål, der er fælles for alle projekter, mens anden del indeholder projektspecifikke spørgsmål. Selvevalueringsskemaet fokuserer på:

- Projektets opfyldelse af formål, mål og succeskriterier
- Projektets organisering: Erfaringer, succes/barrierer med den valgte organiseringsform mv.
- Projektets indsatsniveau: Opnåede erfaringer og konkrete resultater
- Projektjusteringer: Hvorfor og hvordan
- Implementering og forankring: Planer for fremtidig forankring og implementering af projektet, roller og ansvarsfordeling
- Good practice: Hvad har virket og hvorfor.

Projektlederne er i selvevalueringsskemaet desuden blevet bedt om at oplyste relevante aktører på forvaltnings- og politisk niveau. Selvevalueringsskemaet er således – i dialog med projektlederne – blevet anvendt som udgangspunkt for at udvælge informanter til de efterfølgende kvalitative, dybdegående interview. Selvevalueringen har desuden leveret baggrundsviden til brug for disse interview.

10.4.2 Personlige interview med nøglepersoner

Der er i hver af de ti kommuner gennemført personlige interview med projektleder og projektmedarbejdere samt nøglepersoner på forvaltningsniveau. I de projekter, hvor det har været muligt/relevant, er der ligeledes gennemført interview med en repræsentant for det politiske niveau. Interview med projektledere er gennemført som enkeltinterview, mens øvrige interview, i det omfang det har været formålstjenligt, er gennemført som gruppeinterview. Der er i alt gennemført personlige interview med 42 personer. Tabel 10.1 viser en oversigt over interviewene.

Tabel 10.1: Oversigt over personlige interview i projekterne		
Kommune	Niveau	Stilling
Brønderslev	Myndighed	Formand for Kultur- og fritidsudvalget
Brønderslev	Myndighed	Kultur- og fritidskonsulent
Brønderslev	Projekt	Fritidsguide og projektleder med ansvar for evaluering

Brønderslev	Projekt	Fritidsguide
Brønderslev	Projekt	Fritidsguide
Brønderslev	Projekt	Fritidsguide
Horsens	Myndighed	Formand for Udvalget for sundhedsfremme
Horsens	Myndighed	Leder af Sund By Horsens
Horsens	Projekt	Projektleder
Høje-Taastrup	Myndighed	Fritids- og Kulturchef
Høje-Taastrup	Projekt	Projektleder
Høje-Taastrup	Projekt	Fritidsvejleder og folkeskolelærer
Ishøj	Myndighed	Direktør for Fritids- og Kulturcenteret, Vicekommunal- direktør
Ishøj	Projekt	Projektleder
Ishøj	Projekt	Tidl. fritidsvejleder
Kolding	Myndighed	Fritidschef
Kolding	Myndighed	Formand for Kultur- og Fritidsudvalget
Kolding	Myndighed	Fritidskonsulent
Kolding	Projekt	Projektleder
Kolding	Projekt	Fritidsvejleder
København	Myndighed	Kontorchef for Projektrådgivningen
København	Projekt	Projektmedarbejder
København	Projekt	Projektmedarbejder
København	Projekt	Studentermehhjælp (Tingbjerg)
København	Projekt	Projektleder for ISA, Ellebjerg Skole
Køge	Myndighed	Kulturchef
Køge	Myndighed	Faglig leder, Idræts- og foreningsteam
Køge	Projekt	Projektleder
Køge	Projekt	Tidl. projektleder
Langeland	Myndighed	Leder af Børn og kultur
Langeland	Myndighed	Formand for Uddannelses- og socialudvalget
Langeland	Projekt	Fritidsvejleder
Odense	Myndighed	Chef for Fritidsafdelingen
Odense	Myndighed	Børne- og ungekonsulent
Odense	Projekt	Projektleder
Odense	Projekt	Fritidsvejleder
Odense	Projekt	Fritidsvejleder
Odense	Projekt	Lærer på Provstegårdsskolen
Odense	Projekt	Lærer på Højstrupskolen
Århus	Myndighed	Rådmand
Århus	Projekt	Projektleder
Århus	Projekt	Projektmedarbejder

Kilde: Oxford Research 2009

Interviewguider blev udarbejdet på baggrund af data indsamlet i forbindelse med kortlægningsfasen, resultat- og effektmålingen og selvevalueringen. Interviewguiderne er struktureret efter samme temaer til alle projekter, men er herudover tilpasset de enkelte projekter og informanternes kontekst og synsvinkel.

10.4.3 Telefoninterview med sagsbehandlere

Som nævnt i afsnit 10.3.1 indgår interview med sagsbehandlere i forsøgs- og projektkommuner i evalueringen i stedet for det oprindeligt planlagte case-kontrol-studie.

Sagsbehandlere i forsøgskommuner

Tabel 10.2: Interview med sagsbehandlere i forsøgskommuner	
Kommune	Stilling
Brønderslev	Sagsbehandler
Brønderslev	Sagsbehandler
Horsens	Sagsbehandler
Ishøj	Sagsbehandler og leder af Street Team
Køge	Socialrådgiver
Odense	Social koordinator, Forebyggelsesafdelingen
<i>Kilde: Oxford Research 2009</i>	

Tabel 10.2 viser en oversigt over interview med relevante sagsbehandlere i projektkommunerne.

Der er desuden forsøgt gennemført interview med sagsbehandlere i Kolding, København, Langeland og Århus. Efter gentagne mailkorrespondance og telefonsamtaler har Oxford Research dog måttet opgive at få disse aftaler i stand inden for evalueringens tidsramme. Evaluator ser samtidig dette som en afspejling af, at samarbejdet med sagsbehandlere i disse projekter har været meget begrænset. I

Høje-Taastrup har de projektansvarlige eksplicit understreget over for evaluator, at der ikke har været noget samarbejde med sagsbehandlere, hvorfor man ikke ønskede at udlevere kontaktoplysninger.

Der er således gennemført i alt seks interview fordelt på fem af de ti kommuner.

Gennem disse interview indhentede Oxford Research kvalitative vurderinger af projekternes virkning på følgende områder:

- Virkningen på børn/unge, der har deltaget i forsøgsprojekterne (f.eks. om projekterne har bidraget positivt til børnenes/de unges trivsel)
- Samarbejde med forældre/værger
- Forsøgsprojektets betydning for sagsbehandlernes arbejde (f.eks. om sagsbehandlerne har anvendt projekterne som led i forebyggende foranstaltninger, om der har været samarbejde mellem sagsbehandlere og projektledere/fritidsvejledere, hvordan samarbejde er forløbet.)
- Generelle erfaringer med at sætte fokus på udsatte børn/unges fritidsliv
- Generel inddragelse af udsatte børn/unges fritidsliv i sagsbehandlernes daglige arbejde – før/under/efter forsøget.

Som et gennemgående tema i interviewene blev sagsbehandlernes vurderinger af den samlede sociale indsats hhv. før og under forsøgsprojektet inddraget. Hermed bidrog denne del af undersøgelsen med vigtig viden om projekternes virkning i den enkelte forsøgskommune, herunder ændrede rutiner, tilgange med mere.

Sagsbehandlere i kontrolkommuner

For at sammenligne forsøgskommunerne med kommuner, der ikke på samme måde har sat fokus på fritidslivet, er der gennemført interview med ledende sagsbehandlere på børne-/ungeområdet i fem kontrolkommuner, som ikke har deltaget i "Forsøg med fritidspas til udsatte børn og unge". Tabel 10.3 viser en oversigt over interviewpersoner i kontrolkommunerne.

Interviewene har fokuseret på:

- Kommunens generelle erfaringer med at inddrage fritidslivet i arbejdet med udsatte børn/unge
- Fritidslivet som virkemiddel i det sociale arbejde
- Fritidslivets inddragelse i den enkelte sagsbehandlers arbejde (f.eks. om sagsbehandlerne samarbejder med foreninger, hvordan samarbejdet forløber mv.)

Alle sagsbehandlerinterview blev gennemført med afsæt i en spørgeguide, der var så struktureret, at det har været muligt at sammenligne de kvalitative vurderinger på tværs af forsøgs- og kontrolkommunerne. Disse data har således bidraget til at styrke resultaterne af undersøgelsen.

Tabel 10.3: Interview med ledende sagsbehandlere i kontrolkommuner

Kommune	Interviewperson (stilling)
Esbjerg	Kontorchef for Familierådgivningerne
Kerteminde	Familiechef
Rødovre	Faglig leder i Børne-Familieafdelingen
Sønderborg	Specialkonsulent i Familieafdelingen
Aalborg	Teamleder i lokal Familieafdeling

Kilde: Oxford Research 2009

10.4.4 Telefoninterview med frivillige ledere/trænere i foreningerne

For at opnå en mere dybdegående viden om projekternes betydning for det lokale foreningsliv, er der gennemført interview med frivillige ledere og trænere fra 23 forskellige foreninger samt en ungdomsskole og en musikskole. De 25 interview er gennemført i perioden november 2008 – april 2009 og har haft fokus på:

- Generelle oplysninger om foreningen og interviewpersonens baggrund
- Samarbejdet med projektet
- De nye medlemmer, foreningen har fået gennem projektet
- Forældrenes involvering og opbakning
- Projektdeltagelsens betydning for det frivillige engagement
- Vurdering af samarbejdet med projektleder/kommune
- Overordnet udbytte og vurdering af projektet.

Interviewpersonerne er udvalgt på baggrund af spørgeskemaundersøgelsen, hvor det har været muligt at angive, om respondenterne var interesseret i at deltage i et interview. I udvælgelsen er der herudover taget hensyn til fordelingen på de ti kommuner og på forskellige aktiviteter.

Det er som udgangspunkt forsøgt at gennemføre interview med tre foreninger eller anden udbyder af fritidsaktiviteter i hver kommune. I nogle tilfælde har evaluator dog måttet opgive efter utallige forsøg på at opnå kontakt pr. telefon og mail. Tabel 10.4 viser en oversigt over de foreninger mv., der har medvirket i interviewene.

Tabel 10.4: Interview med foreninger mv. i forsøgskommuner	
Kommune	Navn
Brønderslev	Asaa Boldklub – Fodbold
	Asaa Boldklub – Håndbold
	Brønderslev Tennisklub
Horsens	Horsens Selvforsvarsklub
	Horsens Freja
	DDS Karen Jeppe Gruppe
Høje-Taastrup	Høje-Taastrup Idrætsforening - Fodbold & Håndbold
	Taastrup Idrætsklub – Gymnastik
	Høje-Taastrup Idrætsforening – Badminton
Ishøj	Ishøj Volley og Beachvolleyklub
Kolding	Harte GIF
	Kolding Håndboldklub
	Kolding Svømmeklub
København	Foreningen Sjakket
	Tingbjerg Svømmeklub
Køge	Køge Bokseklub
	Køge Musikskole
Langeland	Tranekær-Tullebølle Idrætsforening
	Langelands Ungdomsskole
	DDS Tullebølle-Spejderne
Odense	Bristol Billard
	Lumby Skytteforening
Århus	Årslevgårdens Rideforening
	FDL-Lystrup-Elev
	AGF Svømning

Kilde: Oxford Research 2009

Metodiske refleksioner

I fortolkningen af interviewdata må det, ligesom i fortolkningen af spørgeskemaundersøgelsens resultater, bemærkes, at data med stor sandsynlighed repræsenterer et udsnit af de mest "velvillige" foreninger. Disse foreninger har først og fremmest været villige til at samarbejde med projekterne, hvilket langt fra har været tilfældet for alle foreninger i forsøgskommunerne, jf. kapitel 4 og 7. Derudover har foreningerne brugt tid på at udfylde et spørgeskema, og endelig har de af egen motivation tilkendegivet, at de gerne ville deltage i et interview om projektet. Som det er nævnt i kapitel 7, må de gennemgående positive oplevelser og vurderinger af projektet fra foreningernes side nødvendigvis tolkes i lyset af denne udvælgelsesprocedure.

10.4.5 Dialogseminarer

Som en del af processtøtten er der i løbet af evalueringen afholdt tre dialogseminarer af ca. 4 timers varighed med deltagelse af projektledere, projektmedarbejdere samt repræsentanter for Servicestyrelsen. Dialogseminarerne havde fokus på:

- Resultatformidling og diskussion af den igangværende evaluering
- Dialog og netværksdannelse

- Faglige oplæg ved det tilknyttede ekspertpanel.

Kodeordene for dialogseminarerne har været netværksdannelse, processtøtte og høj grad af involvering. Seminaret har sat deltagernes læring og udbytte i fokus ved at bringe deltagernes viden og erfaringer med udsatte børn/unges i spil, gøre den aktiv og sætte den i forhold til resultater og faglige oplæg. Idealet har været engageret dialog frem for Power Point-baseret envejs-kommunikation. Der har været oplæg om evalueringens foreløbige resultater og næste skridt ved evaluator samt et fagligt oplæg fra en tilknyttet ekspert.

Projektlederne har generelt udtrykt stor tilfredshed med dialogseminarerne, og flere har benyttet sig aktivt af muligheden for at lade sig inspirere af andres erfaringer. Et eksempel på denne inspiration kommer fra projektlederen på Langeland, der på et dialogseminar hørte fritidsvejlederne fra Odense fortælle om, hvordan de sørgede for at være til stede på skolen ved skole-hjem samtaler for dér at skabe kontakt til børn og forældre. Denne metode tog Langelands projektleder til sig og benyttede den efterfølgende i sit arbejde.

Udover at være til gavn for projektlederne har dialogseminarerne også fungeret som en del af dataindsamlingen for evaluator. Dialogseminarerne har således været en givtig kilde til at få indblik i og følge projekterne løbende.

10.5 Samarbejdspartnere

Oxford Research har løbende inddraget eksperter og interessenter for at få input og sparring til processen såvel som fortolkningen af evalueringens resultater. Ud over Servicestyrelsen har følgende været inddraget:

10.5.1 Referencegruppe

Evalueringens referencegruppe består af følgende seks medlemmer:

- Mette Grostøl, socialfaglig konsulent, Socialpædagogernes Landsforbund
- Algot Øhlenschläger, integrationskonsulent, Danmarks Gymnastik og Idrætsforeninger (DGI)
- Preben Astrup, integrationskonsulent, Danmarks Idræts-Forbund (DIF)
- Hanne Gøttrup, konsulent på området Udsatte børn og unge, KL
- Else Christensen, seniorforsker, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
- Thomas Kirkeskov, organisationskonsulent, Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF).

Der er i alt afholdt fire møder med referencegruppen, som har bidraget med væsentlige input og sparring undervejs. Udkast til evalueringsrapporten er blevet drøftet med gruppen d. 9. juni 2009.

10.5.2 Ekspertgruppe

For at sikre en høj grad af kvalificeret *faglig* sparring i evalueringen har Oxford Research indgået i et samarbejde med et ekspertpanel bestående af Hanne Warming Nielsen, Jens Christian Nielsen og Thomas Gitz-Johanssen, som hhv. besidder ekspertviden på områderne udsatte børn, børn og unges fritidsliv samt børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund.

Hanne Warming Nielsen er ansat som lektor på Institut for Samfund og Globalisering på RUC, hvor hun forsker i udsatte børn og unge. Hanne Warming Nielsen indgår desuden i følgegruppen til SFI's forskningsprojekt "Udsatte børns fritid", hvilket styrker sammenhængen mellem forskningsprojektet og herværende evaluering.

Jens Christian Nielsen er forskningsleder på Center for Ungdomsstudier på Danmarks Pædagogiske Universitet med børn og unges deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter som forskningsfelt.

Thomas Gitz-Johanssen er ansat som adjunkt på Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning på RUC. Hans forskningsfelt er læring i hverdagslivs- og uddannelsessammenhæng med særligt fokus på børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund

Ekspertene er særligt blevet inddraget i evalueringens indledende faser samt i forbindelse med udformningen af spørgeskemaer til udsatte børn og unge og forældre.

10.5.3 Forskningsprojektet "Udsatte børns fritid"

Der har løbende været kontakt til forskningsprojektet "Udsatte børns fritid", som har været repræsenteret i referencegruppen ved Else Christensen. Else Christensen har bl.a. holdt et oplæg for gruppens øvrige medlemmer på baggrund af rapporten "11-årige børns fritidsliv og trivsel".

Litteraturliste

- Anderson Sally (2002): *Civilizing Society*. Institute of Anthropology, Ph.D.-series no. 23
- Baviskar, S. & Dahl., K.M. (2008): *11-årige børns fritidsliv og trivsel*. Socialforskningsinstituttet 08:34, København
- Boeskov og Ilkjær (2005): *Integration og det frivillige foreningsliv - En undersøgelse af barrierer og løsninger i relation til foreningsdeltagelse hos unge med anden etnisk baggrund*. Institut for Idræt, Københavns Universitet
- Christensen, E. (2006): *Opvækst med særlig risiko: Indkredsning af børn med behov for en tidlig forebyggende indsats*. Socialforskningsinstituttet 06:04, København
- Egelund T., Hestbæk, A. & Andersen, D. (2004): *Små børn anbragt uden for hjemmet – en forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995*, Socialforskningsinstituttet 04:17, København
- Høyer-Kruse et. al. (2008): *Offentlige-frivillige partnerskaber omkring børn og fysisk aktivitet*. Institut for Idræt og Biomekanik, Movements 2008:8,
- Koch-Nielsen, I. et al.: *Frivilligt arbejde. Den frivillige indsats i Danmark*. SFI 05:20, Socialforskningsinstituttet 2005, s. 29-30
- La Cour Michelsen, A. (2009): *Oplæg om evalueringen af Get2sport-projekterne på konference 27. marts 2009*
- Oxford Research (2006): *Evaluering af Fritidsbutikken i Århus*.